

Učni načrt

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

SLOVENSČINA

Učni načrt

PROGRAM OSNOVNOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

SLOVENSČINA

Nacionalni kurikularni svet
Področna kurikularna komisija za osnovno šolo
Predmetna kurikularna komisija za slovenščino

Učni načrt

SLOVENŠČINA

PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA ZA SLOVENŠČINO

dr. **Matjaž Krmecl**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, predsednik; **Mojca Poznanovič**, Zavod RS za šolstvo, strokovna tajnica; dr. **Marja Bešter**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; **Mojca Honzak**, OŠ Riharda Jakopiča, Ljubljana; **Milena Ivšek**, Zavod RS za šolstvo; dr. **Boža Krakar Vogel**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; dr. **Simona Kranjc**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; **Polona Pivec Legvart**, OŠ Bratov Polančič, Maribor; dr. **Martina Križaj Ortar**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; dr. **Igor Saksida**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Sodelavki dr. **Metka Kordigel**, **Alenka Kozinc**

Prvo triletje

Obravnava neumetnostnih besedil

Avtorici dr. **Martina Križaj Ortar**, dr. **Marja Bešter**

Svetovalke **Alenka Kozinc**, dr. **Lidija Magajna**, dr. **Sonja Pečjak**, dr. **Leopoldina Plut Pregelj**, **Tereza Žerdin**

Obravnava umetnostnih besedil

Avtorja dr. **Metka Kordigel**, dr. **Igor Saksida**

Recenzenti dr. **Janez Dular**, mag. **Milena Ivanuša Grmek**, **Alenka Kozinc**, prof. mag. **Vida Udovič Medved**

Drugo triletje

Obravnava neumetnostnih besedil

Avtorici dr. **Martina Križaj Ortar**, dr. **Marja Bešter**

Svetovalki dr. **Sonja Pečjak**, dr. **Leopoldina Plut Pregelj**

Obravnava umetnostnih besedil

Avtorja dr. **Metka Kordigel**, dr. **Igor Saksida**

Recenzent dr. **Janez Dular**

Tretje triletje

Obravnava neumetnostnih besedil

Avtorici dr. **Martina Križaj Ortar**, dr. **Marja Bešter**

Svetovalki dr. **Sonja Pečjak**, dr. **Leopoldina Plut Pregelj**

Obravnava umetnostnih besedil

Avtorji dr. **Metka Kordigel**, **Miha Mohor**, dr. **Igor Saksida**

Recenzent dr. **Janez Dular**

Temeljna gradiva so nastajala v Projektu prenove pouka slovenščine.

Izdala in založila **Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo**

Za ministrstvo dr. **Milan Zver**

Za zavod **Alojz Pluško**

Uredila **Zvonka Labernik**

Jezikovni pregled **Mojca Poznanovič**, **Vesna Halužan**

Oblikovanje **TANDAR**

Prelom in tisk **Kočevski tisk d. d., Kočevje**

Tretji natis

Ljubljana, 2005

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1 : 811.163.6

UČNI načrt : program osnovnošolskega izobraževanja.
Slovenščina / [[avtorji] Martina Križaj Ortar ... et al.]. –
3. natis. – Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport :
Zavod RS za šolstvo, 2005

ISBN 961–234–327–6 (Zavod Republike Slovenije za šolstvo)

1. Križaj–Ortar, Martina
219171584

Sprejeto na 23. seji Področne kurikularne komisije za osnovno šolo dne 19. 5. 1998.

Sprejeto na 25. seji Nacionalnega kurikularnega sveta dne 16. 10. 1998.

Sprejeto na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje dne 29. 10. 1998.

K a z a l o

1 Opredelitev predmeta	5
2 Splošni cilji predmeta.....	7
2.1 Prvo triletje	7
2.2 Drugo triletje	8
2.3 Tretje triletje	9
3 Operativni cilji predmeta	12
3.1 Prvo triletje	12
3.1.1 Operativni cilji predmeta v prvem triletju osnovne šole	12
3.1.2 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) in predlagana umetnostna besedila	13
3.2 Drugo triletje	32
3.2.1 Operativni cilji predmeta v drugem triletju osnovne šole	32
3.2.2 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) pri obravnavi neumetnostnih besedil ..	34
3.2.3 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) pri obravnavi umetnostnih besedil s predlaganimi besedili	44
3.3 Tretje triletje	60
3.3.1 Operativni cilji predmeta v tretjem triletju osnovne šole	60
3.3.2 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) pri obravnavi neumetnostnih besedil ..	62

3.3.3 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) pri obravnavi umetnostnih besedil s predlaganimi besedili	74
4 Specialnodidaktična priporočila in medpredmetne povezave.....	93
4.1 Prvo triletje.....	93
4.2 Drugo triletje	101
4.3 Tretje triletje	106
5 Katalog znanja	112
5.1 Temeljni in minimalni standardi znanja ob zaključku prvega triletja	112
5.2 Temeljni in minimalni standardi znanja ob zaključku drugega triletja.....	115
5.3 Standardi znanja ob zaključku tretjega triletja	119

I OPREDELITEV PREDMETA

Pouk materinščine – v slovenski šoli večinoma slovenščine – je temeljnega pomena, saj se v jeziku ustvarjajo in prenašajo pomeni in sporočila, v njem je ključ do razumevanja samega sebe in sveta, materinščina je osnovna možnost medsebojnega sporazumevanja in sodelovanja. Ni misli in sporočila, dokler nista izoblikovana v besedi; njuni natančnost, učinkovitost in doseg so torej neposredno odvisni od jezikovne zmožnosti in znanja. To ne velja le za slovenščino kot učni predmet, temveč tudi kot učni jezik; sleherni učni predmet mora biti jezikovno dobro in natančno oblikovan in je zato na svojem področju soodgovoren za učenčevo jezikovno oblikovanost: od tega je zelo odvisna kakovost področnega znanja. Pouk slovenščine se torej po svojih učinkih in pomembnosti razteza daleč prek samega predmeta; seveda pa njegova temeljna naloga slej ko prej ostaja skrbno in vztrajno razvijanje učenčevega osebnega jezika v dobro uporabno in uzaveščeno obvladovanje materinščine same na sebi ter utrjevanje zavesti, da je slovenščina tudi državni jezik.

To se uresničuje z jezikovnim in književnim poukom v okviru štirih sporazumevalnih dejavnosti – poslušanja, branja, govorjenja in pisanja. Končni namen jezikovnega pouka je opismenjenost v smislu kar najboljšega praktičnega in ustvarjalnega obvladovanja vseh štirih dejavnosti, pa tudi znanja jezikovnosistemskih osnov; pri književnem pouku pa se spoznavanju umetnostnih besedil pridružuje poudarjeno vključevanje vseh tistih kulturnih, etičnih, duhovnih in drugih funkcij, ki jih besedna umetnost kot eden najuniverzalnejših civilizacijskih dosežkov premore in so za zgodovinsko obstajanje slovenstva še posebej pomembne.

Takšen teleološki smisel in namen predmeta se na raznih stopnjah šolanja prilagaja duševni doraslosti in duhovni dojemljivosti oziroma razvojni stopnji učencev; v prvem osnovnošolskem obdobju se zato omejuje na začetne spretnosti, zmožnosti in znanja, vendar z jasnimi in vključevalnim pogledom na nadaljevanje do konca osnovne, pa tudi srednje šole.

Predmetu slovenščina je v **1. triletju** osnovne šole namenjenih 700 ur pouka, in sicer 210 ur na leto v prvem (tj. 6 ur na teden) ter po 245 ur v drugem in tretjem razredu (tj. 7 ur tedensko). V prvem obdobju osnovnošolskega izobraževanja se predmet z vsebinami in z dejavnostmi učencev tesno povezuje z drugimi predmeti. To velja tudi za t. i. začetno opismenjevanje, ki traja celo triletnje. Poleg vstopanja v svet branja in pisanja opravljajo učenci še druge dejavnosti: sodelujejo v pogovorih, razvijajo zmožnost logičnega mišljenja in svojo poimenovalno, upovedovalno, pravorečno ter pravopisno zmožnost, sprejemajo, razčlenjujejo in tvorijo neumetnostna besedila ter sprejemajo, interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila.

Obravnavi umetnostnih besedil je v prvem razredu namenjenih 50 odstotkov ur predmeta, v drugem in tretjem razredu pa 40 odstotkov (zaradi sistematičnega opismenjevanja, ki poteka ob neumetnostnih besedilih); vendar ta razdelitev ne sme peljati v ostro delitev predmeta na “jezikovni pouk” in “književno vzgojo”.

V 2. triletju je pouku slovenščine namenjenih 525 ur, tj. po 175 ur na leto v četrtem, petem in šestem razredu (oz. 5 ur tedensko). Učenci tvorijo (govorijo, pišejo), sprejemajo (poslušajo, berejo) in razčlenjujejo svoji starosti, sporazumevalnim in spoznavnim/domišljjskim zmožnostim, izkušnjam in interesom ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; tako dejavno razvijajo svoje sporazumevalne, spoznavne in ustvarjalne zmožnosti ter si uzaveščajo temeljne razlike v sprejemanju, tvorjenju in zgradbi neumetnostnih in umetnostnih besedil. Delu z neumetnostnim besedilom je namenjenih 60 odstotkov ur predmeta, delu z umetnostnim besedilom pa 40 odstotkov. Ker se neumetnostna besedila tvorijo, sprejemajo in razčlenjujejo drugače kot umetnostna, so cilji pri obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil navedeni ločeno, kar pa ne sme vplivati na notranjo enovitost predmeta.

V 3. triletju predmet slovenščina obsega 420 ur, in sicer je v sedmem razredu 140 (tj. 4 ure tedensko), v osmem 125,5 (tj. 3,5 ur tedensko) in v devetem 144 (tj. 4,5 ur tedensko) ur pouka na leto. Tako kot v drugem triletju je 60 odstotkov ur predmeta namenjenih delu z neumetnostnimi besedili, 40 odstotkov pa obravnavi umetnostnih besedil. Tudi v 3. triletju so cilji pri obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil navedeni ločeno.

Za osmi in deveti razred 3. triletja je uzakonjena zunanja diferenciacija, zato so v učnem načrtu navedeni cilji predstavljeni za tri ravni, tj. za nižjo, srednjo/temeljno in višjo. Cilji so oblikovani hierarhično, kar pomeni, da doseganje ciljev srednje/temeljne ravni vključuje doseganje ciljev nižje ravni, doseganje ciljev višje ravni pa doseganje ciljev nižje in srednje/temeljne ravni. Cilji nižje ravni so tiskani polkrepko, dodani cilji srednje/temeljne ravni navadno, dodani cilji višje ravni pa poševno. Natančnejša navodila in pojasnila so podana v didaktičnih priporočilih.

2 SPLOŠNI CILJI PREDMETA

2.1 PRVO TRILETJE

1 Učenci si pridobivajo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika; začenjajo se zavedati, da je slovenščina kot njihov materni jezik zanje najbolj naravna socializacijska danost, saj se z njo vseskozi, najlaže in najuspešneje izražajo. Pridobivajo si tudi pozitivno razmerje do slovenske književnosti, saj jim branje umetnostnih besedil pomeni stik z izkušenjskimi vzorci kulture in možnost za estetsko uživanje ter preseganje spoznavnih omejitev stvarnosti.

2 Učenci se zavedajo, da je slovenski jezik državni jezik v Republiki Sloveniji; tako si oblikujejo narodno in državljansko zavest, ob tem pa tudi spoštovanje in strpnost do drugih jezikov in narodov.

3 Učenci postopno in načrtno obvladujejo in uporabljajo poleg neknjižnih zvrsti (narečja/pokrajinskega pogovornega jezika) tudi knjižni jezik (pogovorni in zborni); pridobivajo si zavest o rabi knjižnega in neknjižnega jezika v raznih govornih položajih.

4 Učenci so motivirani za vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje in govorjenje ter branje in pisanje), saj jim te dejavnosti omogočajo spoznavanje sebe in sveta ter zadovoljujejo osnovne čustvene in družbene potrebe. Ob izkušnjah spoznavajo, da obvladovanje teh dejavnosti povečuje njihovo zmožnost delovanja v lastnem okolju in spoznavanja ter izražanja predmetnega, duhovnega in domišljjskega sveta.

5 Učenci razvijajo pripravljenost za govorjenje – pridobivajo samozaupanje in pogum za izražanje svojih misli, čustev, želja, izkušenj, domišljije ter ustvarjalnosti. Z govorno dejavnostjo miroljubno rešujejo napetosti in spore v raznih življenjskih položajih; s tem si krepijo samozavest in zmožnost spoštovanja drugačnega mnenja.

6 Učenci sprva spontano in prek igre, nato pa tudi vodeno in sistematično vstopajo v samostojno branje in pisanje. Z lastno dejavnostjo odkrivajo in preizkušajo pisni jezik za sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje, učenje in zabavo. Razvijajo procese tvorjenja pomena in pravilno rabo ustaljenih grafičnih sistemov.

7 Učenci razmišljajoče sprejemajo (poslušajo, berejo) različna neumetnostna in umetnostna besedila, ki so predstavljena neposredno ali posredno (medijsko); iz besedil izluščijo temeljne vrednote (npr. resnično/neresnično, prav/narobe, pošteno/nepošteno) in se tako učijo presojati tuja ter svoja besedila.

2.2 DRUGO TRILETJE

1 Učenci si pridobivajo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika; zavedajo se, da je slovenščina kot njihov materni jezik zanje najbolj naravna socializacijska danost, saj se z njo vseskozi, najlaže in najuspešneje izražajo. Pridobivajo si tudi pozitivno razmerje do književnosti in si razvijajo bralno kulturo; ker berejo slovensko in tujo književnost, si širijo obzorje in postajajo strpni do drugih kultur.

2 Učenci se zavedajo, da je slovenski jezik državni jezik v Republiki Sloveniji, poznajo pa tudi poseben položaj italijanskega in madžarskega jezika na delu slovenske Istre oz. Prekmurja; oblikujejo si narodno in državljsko zavest, ob tem pa tudi spoštovanje in strpnost do drugih jezikov in narodov.

3 Učenci utrjujejo svoje znanje knjižnega jezika (zbornega in pogovornega). Bogatijo si zavest o različnih okoliščinah za rabo knjižnega in neknjižnega jezika ter si v ustreznih govornih položajih prizadevajo govoriti knjižno.

4 Učenci so motivirani za vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje in govorjenje ter branje in pisanje). Poslušajo in berejo svoji starosti ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; zavedajo se, da jim to odpira nove možnosti za zadovoljevanje vedoželjnosti in osnovnih čustvenih ter družbenih potreb, za spoznavanje predmetnega, duhovnega in domišljjskega sveta, za razumevanje sebe in sveta ter za sprostitev in zabavo. Razvijajo tudi pripravljenost za govorjenje in pisanje; tako izražajo svoje misli, stališča, hotenje, čustva in izkušnje ter miroljubno rešujejo svoje probleme. Zavedajo se, da je govorjenje/pisanje medosebna dejavnost, pri kateri je treba spoštovati sogovorca in upoštevati govorni položaj.

5 Neumetnostna besedila poslušajo in berejo razmišljuje ter kritično: povzamejo bistvene podatke ali najdejo zaželeno podatke (da jih uporabijo v vsakdanjem življenju), izluščijo temeljne vrednote in tako presojajo besedila, svoje mnenje pa poskušajo utemeljiti; prepoznajo razlike med stvarnim opisom in reklamo, spoznavajo, kako reklame učinkujejo na

naslovnika, ter se tako začnejo zavedati svoje izpostavljenosti propagandnim besedilom.

6 Učenci ohranjajo in razvijajo zanimanje za poslušanje ter branje umetnostnih besedil (poslušajo učiteljevo pripovedovanje in berejo samostojno), saj je srečevanje s književnostjo zanje vir literarnoestetskega užitka. Razvijajo zanimanje za sprejemanje poezije, proze in dramatike pa tudi posebne literarne interese (npr. tematske in žanrske); berejo in vrednotijo trivialno književnost in leposlovje. Gledajo risanke in filme; razlikujejo risanko/igrani film od dokumentarnega, umetniški film od trivialnega ter primerjajo risanke/filme z njihovimi književnimi predlogami.

2.3 TRETJE TRILETJE

1 Učenci si pridobivajo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika; zavedajo se, da je slovenščina kot njihov materni jezik zanje najbolj naravna socializacijska danost, saj se z njo vseskozi, najlaže in najuspešneje izražajo. Zavedajo se, da je jezik najpomembnejši del kulturne dediščine in s tem temeljna prvina človekove osebne in narodne identitete.

2 Učenci se zavedajo, da je slovenski jezik državni jezik v Republiki Sloveniji, poznajo pa tudi ustavni položaj drugih jezikov v RS ter položaj slovenskega jezika v zamejstvu; oblikujejo si narodno in državljansko zavest, ob tem pa tudi spoštovanje ter strpnost do drugih jezikov in narodov.

3 Učenci utrjujejo svoje praktično znanje knjižnega jezika. Zavedajo se različnih okoliščin za rabo knjižnega in neknjižnega jezika (tudi slenga), zato pri sporazumevanju uporabljajo govornemu položaju ustrezno socialno zvrst/podzvrst; v ustreznih govornih položajih si prizadevajo govoriti knjižno. Spoštujejo svoje narečje in narečja drugih govorcev.

4 Učenci so motivirani za vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje in govorjenje ter branje in pisanje). Poslušajo in berejo svoji starosti ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; zavedajo se, da jim to odpira nove možnosti za zadovoljevanje vedoželjnosti ter osnovnih čustvenih in družbenih potreb, za spoznavanje in razumevanje sebe ter stvarnega, duhovnega in domišljjskega sveta ter za sprostitev in zabavo. Vedo, da se neumetnostna besedila poslušajo/berejo drugače kot umetnostna, in obvladajo temeljne bralne in učne pristope za uspešno in hitro pridobivanje informacij iz zapisanih neumetnostnih besedil. Učenci

razvijajo tudi pripravljenost za govorjenje in pisanje; tako izražajo svoje misli, stališča, hotenja, čustva ali izkušnje, se pogajajo ter miroljubno rešujejo probleme v različnih življenjskih položajih. Zavedajo se, da je govorjenje/pisanje medosebna dejavnost, pri kateri je treba spoštovati sogovorca, upoštevati načelo vljudnosti in govorni položaj.

5 Učenci poslušajo in berejo različna neumetnostna besedila, posredovana neposredno ali prek občil. Besedila sprejemajo (poslušajo/berejo) razmišljujoče in kritično: pridobivajo si novo znanje ter ga uporabljajo v vsakdanjem življenju ali ga samostojno širijo z uporabo raznih priročnikov; presojajo besedila ter utemeljujejo svoje mnenje; v besedilih prepoznajo propagandne prvine in si oblikujejo kritično stališče do propagandnih besedil.

6 Poglavitni cilj pouka književnosti je razvijanje in utrjevanje učenčevega pozitivnega stališča do književnosti. Stik s književnostjo je učenec vrednota, zato tudi v prostem času poiščejo knjigo, berejo različna besedila glede na njihove posebne lastnosti in zahteve (pesništvo, proza, dramatika, literarna veda, publicistična besedila, lastna književna ustvarjalnost), poslušajo zvočne (radijske) igre, obiskujejo knjižnico, literarne prireditve, gledališče, filmske predstave ter se iz časopisov in literarnih revij seznanjajo s sodobno besedno umetnostjo. Učenci razmišljujoče sprejemajo umetnostna besedila in se jih učijo presojati ter vrednotiti. Sestavina razvite bralne sposobnosti je tudi književno znanje; to sicer ne nadomesti literarnoestetskega doživetja, omogoča pa globlje doživljanje umetnostnih besedil. Primarno je literarnoestetsko branje, na višji ravni pa se razvija tudi strokovno (torej pragmatično) branje literature.

Branje učenec nudi možnost za oblikovanje osebne in narodne identitete, ker pa poleg slovenske spoznavajo tudi tujo književnost, širijo svoje obzorje in si privzgamajo strpen odnos do drugih kultur.

7 Učenci razvijajo pozitivno stališče do vseh štirih komunikacijskih dejavnosti: do branja, poslušanja, govorjenja in pisanja književnosti. Poiščejo zvezo med seboj in literarnim besedilom, primerjajo svojo izkušnjo in izkušnjo, ki je upovedena v besedilu. Prebrano interpretirajo in o svojem odnosu do besedila pripovedujejo. Primerjajo različna književna dela (npr. po tematiki, slogu, književnih osebah itd.), deklamirajo in nastopajo v dramskih prizorčkih.

Vključujejo se v debatne klube ob bralni znački, obiskujejo literarne večere in sodelujejo na njih (recitacije, deklamacije, pogovor), nastopajo pri uprizoritvah dramskega krožka, pri šolskem radiu ipd.

Upovedujejo tudi svoje stvaritve domišljjskih svetov (pesemskih, proznih, dramskih).

8 Učenci so pozitivno naravnani do ustvarjanja domišljijjskih besedil, do pisanja poldomišljijjskih in strokovnih besedil o književnosti ter do vseh vrst ustvarjalnega odzivanja na prebrano (jezikovne igre, posnemanje in preobražanje, pripravljanje gradiva za literarno mapo in za literarne prireditve itd.). Najboljše izdelke objavijo v šolskem glasilu. Dejavnosti ustvarjalni postopki jim pomagajo, da se zavedo zapletenosti upovedovanja fiktivnih svetov, in zato globlje dojemajo estetsko plat branega umetnostnega besedila.

9 V okviru medijske vzgoje se učenci začnejo zavedati izpostavljenosti medijem, na katere naletijo vsak dan, in se usposobijo za kritično presojanje in vrednotenje njihovih izdelkov. Razlikujejo umetniški in trivialni film.

3 OPERATIVNI CILJI PREDMETA

3.1 PRVO TRILETJE

3.1.1 Operativni cilji predmeta v prvem triletju

Funkcionalni cilji

1 Učenci spoznavajo in začenjajo uporabljati pisni jezik za sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje, učenje in zabavo.

2 Učenci sodelujejo v pogovorih in usvajajo temeljna načela dialoškega sporazumevanja.

3 Učenci sprejemajo, razčlenjujejo in tvorijo svoji starosti ustrezna neumetnostna besedila:

3.1 poslušajo in razčlenjujejo govornjena/glasno brana/ekranizirana neumetnostna besedila ter govorno nastopajo;

3.2 berejo in razčlenjujejo zapisana pozivna, povezovalna in prikazovalna neumetnostna besedila ter pišejo podobna besedila.

4 Učenci sprejemajo, interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila:

4.1 poslušajo (in gledajo) pa tudi berejo umetnostna besedila;

4.2 govorno pa tudi pisno interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila – upovedujejo lastne domišljajske svetove ali govorijo/pišejo o svojem razmerju do umetnostnih besedil.

5 Učenci pri govorjenju razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, svojo poimenovalno, upovedovalno in pravorečno zmožnost, s pisnimi vajami pa tudi pravopisno zmožnost.

6 Učenci se z učiteljem in med seboj pogovarjajo o svojem jezikovnem okolju.

Izobraževalni cilji

1 Učenci spoznavajo glasovno in prozodično sestavo govornega toka.

2 Učenci spoznavajo ustaljeni sistem slovenske pisave.

3 Učenci pridobivajo prve jezikoslovne in literarnoteoretske pojme (na ravni razumevanja in rabe jezikoslovnih ter literarnoteoretskih izrazov).

3.1.2 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) in predlagana umetnostna besedila

Razčlenitev funkcionalnih ciljev

1 Učenci spoznavajo in začenjajo uporabljati pisni jezik za sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje, učenje in zabavo.

1	2	3
<p>1 Poslušajo različne zvoke, posamezne besede in povedi:</p> <p>1.1 Poslušajo različne zvoke; navajajo njihov izvir/pomen in jih gibalno, ritmično, likovno ter glasovno izražajo.</p> <p>1.2 Poslušajo posamezne besede; v besedah prepoznajo in ponavljajo:</p> <p>a) zloge in njihovo zaporedje,</p> <p>b) začetni/končni zlog in navajajo besede na isti začetni/končni zlog,</p> <p>c) začetni/končni glas in navajajo besede na isti začetni/končni glas,</p> <p>č) glasove in njihovo zaporedje.</p>		
	<p>1.3 Poslušajo posamezne povedi in prepoznajo ter navajajo</p> <p>a) začetek in konec povedi ter vrsto končne intonacije,</p> <p>b) zaporedje in število besed v povedi,</p> <p>c) nekončno intonacijo.</p>	
<p>2 Seznanjajo se z zapisanimi besedili:</p> <p>2.1 Listajo po knjigi/časopisu/reviji ipd. in ločujejo slikovni ter črkovni del.</p> <p>2.2 Ob slikah/ilustracijah sledijo govornemu/glasno branemu besedilu.</p> <p>2.3 "Glasno berejo" slike/ilustracije.</p> <p>2.4 Iz časopisa/revije izrezujejo slike, ki se navezujejo na tematiko, o kateri se pogovarjajo.</p> <p>2.5 Prepoznajo nekatere črke in nekatere besede (npr. svoje ime, ime sošolca ipd.).</p>		
	<p>2.1 Vadijo tekoče in pravilno glasno branje tiskanih besedil, npr.:</p> <p>a) vezavo glasov v daljše enote (daljše in manj znane besede še glaskujejo in zlogujejo),</p> <p>b) knjižno branje črk (posebno e, o, l, v, r),</p> <p>c) knjižno branje nezložnih predlogov,</p> <p>č) knjižno naglaševanje besed.</p> <p>2.2 Vadijo tudi tiho oz. šepetajoče branje zelo kratkih preprostih besedil.</p>	<p>2.1 Vadijo tekoče in pravilno glasno ter tiho branje tiskanih in pisanih besedil.</p> <p>2.2 Pri glasnem branju vadijo:</p> <p>a) knjižno branje črk,</p> <p>b) knjižno branje nezložnih predlogov,</p> <p>c) knjižno naglaševanje besed,</p> <p>č) uresničevanje končnih ločil in vejice z ustrezno intonacijo.</p>

1	2	3
<p>3 Se učijo in vadijo osnove pisanja, in sicer:</p> <p>a) držo telesa pri pisanju, b) držo in uporabo raznih pisal, c) orientacijo na svojem telesu, v prostoru in na papirju, č) smer pisanja od leve proti desni, od zgoraj navzdol, d) poteze, ki tvorijo prvine črk in števka (z različnimi gibalno-grafičnimi vajami v prostoru in na papirju, s celim telesom, z deli telesa in z različnimi materiali).</p>	<p>3 Se učijo in vadijo začetno pisanje:</p> <p>a) Glasove zapisujejo z ustreznimi velikimi in malimi tiskanimi, lahko pa tudi z malimi pisanimi črkami, in sicer po dogovorjeni smeri, obliki in velikosti. b) Z gibalno-grafičnimi vajami utrjujejo prvine črk in povezave med pisanimi črkami, spretno in pravilno rabo pisala ter spoznavajo strategije za zapomnitev in priklic grafične uvedbe črk. c) Seznanjajo se z računalniško tipkovnico.</p>	<p>3 Vadijo pisanje tiskanih črk in se učijo ter vadijo pisanje pisanih črk:</p> <p>a) Z gibalno-grafičnimi vajami utrjujejo prvine pisanih črk in povezave med njimi. b) Glasove zapisujejo z malimi in velikimi pisanimi črkami, in sicer po dogovorjeni smeri, obliki in velikosti. c) Izboljšujejo natančnost, hitrost, tekočnost in estetskost pisave.</p>
<p>4 Spontano in prek igre izražajo pomen s pisanjem:</p> <p>4.1 Opazujejo like/predmete in jih na osnovi enakosti/podobnosti razvrščajo v skupine; povedo, v čem so si enaki/podobni/različni. 4.2 V zapisani besedi zaznamujejo enake črke, v besednih parih pa različne. 4.3 Prerisujejo oz. sami napišejo črke ter jih povezujejo z glasovi. 4.4 Prerisujejo oz. sami napišejo preproste besede. 4.5 Sami napišejo svoje ime oz. besede, ki jih poznajo. 4.6 Narišejo oz. sami napišejo besedilo ali pa ga narekujejo učitelju.</p>	<p>4 Spontano in vodeno izražajo pomen s pisanjem:</p> <p>4.1 (Za vajo) prepisujejo s table/iz knjige krajša besedila, tudi z dopolnjevanjem. 4.2 (Za vajo) sledijo počasnemu nareku besed in enostavnih povedi. 4.3 Zapisujejo si svoje in tuje misli ter občutke – pri tem je težišče na pomenu, ne na pravilni obliki zapisa. 4.4 Besedilo prebirajo zato, da bi preverili/popravili/izboljšali zapis.</p>	<p>4 Vadijo samostojno pisanje:</p> <p>4.1 (Za vajo) prepisujejo s table/iz knjige krajša besedila. 4.2 (Za vajo) sledijo krajšemu besedilnemu nareku. 4.3 Zapisana besedila presojujejo glede na čitljivost pisave in pravilnost zapisa.</p>

2 Učenci sodelujejo v pogovorih ter usvajajo temeljna načela dialoškega sporazumevanja.

1	2	3
<p>1 Pridobivajo si zaupanje do novega okolja in razvijajo pripravljenost za pogovornje s sošolci in učiteljem.</p>		
<p>2 Pogovarjajo se med seboj, z učiteljem in drugimi sogovorniki; začnejo pogovor oz. se smiselno odzovejo na govorjenje drugega.</p>		
<p>3 Spoznavajo temeljna načela dialoškega sporazumevanja in jih upoštevajo.</p> <p>3.1 Spoznavajo spoštljive odgovore oseb (<i>gospa/gospod</i> nam. <i>teta/stric</i>); v pogovorih uporabljajo ustrezne odgovore.</p> <p>3.2 Spoznavajo tikanje in vikanje ter okoliščine za tikanje oz. vikanje; v pogovorih uporabljajo ustrezno različico.</p> <p>3.3 Spoznavajo, kdaj in kako se koga pozdravi; v pogovorih uporabljajo ustrezne pozdrave.</p> <p>3.4 Spoznavajo, kdaj in kako se koga kaj prosi; v pogovorih uporabljajo vljudnostni izraz <i>prosim</i>.</p> <p>3.5 Spoznavajo, kdaj in kako se komu za kaj zahvali; v pogovorih uporabljajo vljudnostni izraz hvala.</p> <p>3.6 Spoznavajo, kdaj in kako se komu za kaj opraviči; v pogovorih uporabljajo vljudnostni izraz oprost.</p> <p>3.7 Spoznavajo, kdaj in kako se komu izreče voščilo;</p>		

Navedenim pozdravom določajo ustrezen čas oz. ustreznega naslovnika.

Navedejo čim več povedi za dane zapoved/prepoved.

- Ob učiteljevi pomoči ugotavljajo, da lahko isto zapoved/ prepoved izrazimo na razne načine.
- Vsaki navedeni povedi določijo tvorca in naslovnika ter predvidijo naslovnikov odziv.

Izbrane zapovedi/prepovedi v velelniku zamenjajo s sopomenskimi povedmi; ob učiteljevi pomoči presojajo, kaj je vljudnejše: velelnik ali kak drug izraz.

Navedejo sopomenske povedi za dane zapovedi/prepovedi.

- Povedim določijo tvorca in naslovnika ter predvidijo naslovnikov odziv.
- Ob učiteljevem usmerjanju jim določijo stopnjo vljudnosti.

Izbrane povedi, ki izražajo zapoved/prepoved, zamenjajo z vljudnejšimi.

sošolcem, učitelju in drugim ob praznikih ustrezno voščijo.	
3.8 Spoznavajo, kdaj in kako se komu izreče priznanje; sošolcem in drugim izrekajo priznanje/čestitke za njihove dosežke.	
4 V igri vlog vadijo pogovarjanje z različnimi sogovorci; pri tem upoštevajo temeljna načela dialoškega sporazumevanja.	
	Ob učiteljevem usmerjanju se pogovarjajo o uprizorjenem pogovoru (npr. presodijo ustreznost besedne govorice obeh sogovorcev, njuno vljudnost, njuno nebesedno govorico ipd.).
5 V igri vlog vadijo pogovarjanje po telefonu; pri tem upoštevajo posebnosti pogovarjanja po telefonu (npr. pozdrav, predstavitev).	
	Ob učiteljevem usmerjanju se pogovarjajo o uprizorjenem pogovoru.

3 Učenci sprejemajo, razčlenjujejo in tvorijo krajša, svoji starosti ustrezna neumetnostna besedila.

3.1 Učenci poslušajo in razčlenjujejo govornjena/glasno brana/ekranizirana neumetnostna besedila ter govorno nastopajo.

1	2	3
1 Poslušajo (in gledajo)		
– poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami spoznavanja okolja (npr. predstavitev in opis osebe, njenega življenja in dela; opis prostora, stavbe in poti; opis živali in njenega življenja; opis predmeta),		
– novice o aktualnih/zanimivih dogodkih.		
Po poslušanju:		
a) odgovarjajo na učiteljeva ustna vprašanja o bistvenih podatkih;		
b) povedo svoje mnenje o besedilu (npr. ali se jim zdi zanimivo ali ne, resnično ali ne, ali so podatki zanje novi ali ne, ali so osebe ravnale prav ali ne, pošteno ali ne ipd.) ter ga skušajo utemeljiti;		
c) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu;		
č) sami dopolnijo besedilo (npr. v pripovednih besedilih predvidijo nadaljevanje/konec);		
d) še enkrat poslušajo v posameznih prvinah spremenjeno besedilo/obnovo besedila ter popravljajo napake (tako vadijo kritično poslušanje).		
2 Govorno nastopajo.		
2.1 Pridobivajo si zaupanje do novega okolja in razvijajo pripravljenost za govorno nastopanje pred skupino/razredom.		
2.2 Spontano govorno nastopajo pred skupino/razredom.		
2.3 Govorno nastopajo (z vnaprej pripravljeno temo), in to tako, da ob		

učiteljevih vprašanjih (in slikovnem gradivu)		zgledu besedila in ponujenih izrazih – opišejo poljubno izbrano osebo/žival/predmet/prostor/stavbo ter utemeljijo svojo izbiro, – opišejo svoj “delovni teden”/ delovni teden svojih staršev idr., – opišejo svojo pot v šolo/h krožku ipd. in določijo stopnjo nevarnosti posameznih delov poti; svoje mnenje utemeljijo, – pripovedujejo o dogodku, ki so ga doživeli/videli ali slišali zanj, ter ga vrednotijo (svoje mnenje utemeljijo), – pripovedujejo o svojih načrtih.
– predstavijo, opišejo in označijo sebe, – opišejo svojo najljubšo žival/igračo ter utemeljijo svojo izbiro, – opišejo osebo/žival/predmet na sliki, – povedo, kaj delajo čez dan in kaj radi delajo, ter pojasnijo, zakaj, – pripovedujejo o dogodku, ki so ga doživeli, – povedo, kaj bodo delali po prihodu iz šole/ob koncu tedna/med počitnicami ipd.	– predstavijo, opišejo in označijo člana svoje družine, – opišejo svojo najljubšo knjigo/risanko ipd. ter utemeljijo svojo izbiro, – opišejo prostor/stavbo na sliki, – opišejo svoj “delovni dan”/ delovni dan svojih staršev idr., – pripovedujejo o dogodku, ki so ga doživeli, – pripovedujejo o tem, kar so videli (npr. na TV), kar jim je kdo povedal/prebral; to vrednotijo ter svoje mnenje utemeljijo.	
Med <u>govornim nastopom</u> pazijo, da govorijo čim bolj razločno, naravno in zborna.		

3.2 Učenci berejo in razčlenjujejo zapisana neumetnostna besedila ter tvorijo podobna besedila.

3.2.1 Učenci berejo pozivna in povezovalna besedila ter jih tudi pišejo.

1	2	3
1 “Berejo” naslikane zapovedi, prepovedi in opozorila iz svojega okolja (npr. prometne znake in druge preproste piktograme).	1 Glasno ali tiho berejo enopovedne tiskane zapovedi, prepovedi in opozorila iz svojega okolja. Besedilo preberejo dvakrat.	1 Tiho ali glasno berejo s pisanimi črkami napisane pozdrave (na razglednici), čestitke, pohvale, voščila in vabila. Besedilo preberejo dvakrat.
Po “ <u>branju</u> ”: a) povedo, kaj piktogram sporoča; b) povedo, kako je ob njem treba ravnati; c) povedo, kje po navadi stoji; č) pripovedujejo o svojih izkušnjah in doživetjih ob podobnih piktogramih.	Po <u>drugem “branju”</u> : a) povedo, kaj poved sporoča; b) povedo, kako je ob njej treba ravnati; c) povedo, kje je po navadi napisana; č) pripovedujejo o svojih izkušnjah in doživetjih ob podobnih javnih napisih.	a) ob besedilu pisno odgovarjajo na učiteljeva pisna vprašanja o tvorcu, naslovniku in bistvenih podatkih; b) povedo, kaj želi tvorec od naslovnika oz. čemu mu pošilja to besedilo; c) povedo, kdaj (ob kateri priložnosti) je besedilo nastalo ter kdaj (ob katerih priložnostih) tvorimo podobna besedila;

		<p>č) povedo svoje mnenje o tem, kako se bo naslovnik odzval;</p> <p>d) si ogledajo zapisano besedilo in se pogovarjajo o njegovi zunanji oblikovanosti (tudi o slikovnem delu);</p> <p>e) pripovedujejo o svojih izkušnjah in doživetjih ob podobnih besedilih.</p>
<p>2.1 Sami narišejo piktograme iz svojega okolja</p> <p>– Predstavijo jih sošolcem in se o njih pogovorijo.</p> <p>2.2 Učitelju narekujejo zapovedi/prepovedi/opozorila iz svojega okolja oz. jih napišejo sami.</p> <p>– Predstavijo jih sošolcem ter se o njih pogovorijo.</p>	<p>2 Sami napišejo zapovedi/prepovedi/opozorila, ki jih vidi-jo/slišijo v svojem okolju.</p> <p>– Predstavijo jih sošolcem in se o njih pogovorijo.</p> <p>– Zapovedi/prepovedi/opozorila, izražena z velelniki, zamenjajo z vljudnejšimi izrazi.</p>	<p>2 Ob ustreznih zunanjih dogodkih (praznikih, izletih, prireditvah) sami pišejo podobna besedila, in sicer tako, da posnemajo prebrano besedilo (oz. značilno zgradbo dane besedilne vrste).</p>
<p>Med pisanjem pazijo na čitljivost, estetskost in pravilnost zapisa.</p>		

3.2.2 Učenci berejo prikazovalna besedila in jih tudi pišejo.

1	2	3
<p>1 “Berejo” naslikana in kratka tiskana obvestila iz svojega okolja (npr. piktograme in napise).</p>	<p>1 Glasno berejo krajša, svoji starosti ustrezna tiskana</p> <p>– poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami spoznavanja okolja (npr. predstavitev ter opis osebe, njenega življenja in dela; opis prostora, stavbe in poti; opis živali in njenega življenja; opis predmeta),</p> <p>– novice o aktualnih/zanimivih dogodkih,</p>	<p>1 Tiho ali glasno</p> <p>– sezname (npr. urnik, kazalo).</p>
<p>Po “branju”:</p> <p>a) povedo, kaj piktogram/napis sporoča;</p> <p>b) povedo, kakšna je njegova vloga;</p> <p>c) povedo, kje po navadi stoji/visi;</p> <p>č) pripovedujejo o svojih izkušnjah in doživetjih ob podobnih piktogramih/napisih.</p>	<p>Po drugem branju:</p> <p>a) ob besedilu ustno/pisno odgovarjajo na učiteljeva ustna/pisna vprašanja o bistvenih podatkih;</p> <p>b) povedo svoje mnenje o besedilu (npr. ali se jim zdi zanimivo ali ne, resnično ali ne, ali so podatki zanje novi ali ne, ali so osebe ravnale prav ali ne, pošteno ali ne ipd.) ter ga skušajo utemeljiti;</p> <p>c) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu;</p> <p>č) sami ustno dopolnijo besedilo (npr. v pripovednih besedilih predvidijo nadaljevanje/konec);</p>	<p>a) ob besedilu pisno odgovarjajo na učiteljeva pisna vprašanja o bistvenih podatkih;</p> <p>d) v seznamu poiščejo zahtevane podatke.</p>

<p>2.1 Sami narišejo piktograme iz svojega okolja. – Predstavijo jih sošolcem in se o njih pogovorijo.</p> <p>2.2 Učitelju narekujejo napise/obvestila iz svojega okolja oz. jih napišejo sami. – Predstavijo jih sošolcem in se o njih pogovorijo.</p>	<p>2 Sami tvorijo krajša preprosta zapisana besedila:</p> <p>a) Ob prebranem zgledu in slikovnem gradivu narekujejo učitelju krajše preprosto besedilo, npr. opis oz. pripoved (pri tem posnemajo značilno zgradbo dane besedilne vrste); besedilo lahko napišejo tudi sami.</p> <p>b) Pisno odgovarjajo na učiteljeva pisna vprašanja o sebi, svojem okolju oz. o tem, kar so doživeli/videli/slišali/brali.</p>	<p>a) Pisno odgovarjajo na učiteljeva pisna vprašanja o sebi, svojem okolju oz. o tem, kar so doživeli/videli/slišali/brali.</p> <p>b) Ob prebranem zgledu in slikovnem gradivu pišejo krajše preprosto besedilo, npr. opis oz. pripoved.</p>
<p>Med pisanjem pazijo na čitljivost, estetskost in pravilnost zapisa.</p>		

4 Učenci sprejemajo, interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila.

4.1 Učenci sprejemajo umetnostna besedila.

4.1.1 Učenci poslušajo (in gledajo) umetnostna besedila.

1	2	3
<p>1 Razvijajo zmožnost poslušanja umetnostnega besedila, spremljanja lutkovne in gledališke predstave ter filma. Prepoznava govorni položaj poslušanja umetnostnih besedil. Ob poslušanju besedilo v mislih dopolnijo s svojimi domišljjskimi podobami in ga povezujejo s svojim izkušenjskim in čustvenim svetom.</p>		
<p>2 Razvijajo sposobnost za identifikacijo z eno izmed književnih oseb.</p> <p>1) V mislih oblikujejo svojo domišljjskočutno podobo književne osebe. Podatke iz besedila dopolnijo s podobami iz vsakdanje izkušnje in domišljjskimi predstavami, ki izvirajo iz poslušanja oz. gledanja drugih umetnostnih del. Najdejo podobnost med seboj in književno osebo (=vrata za identifikacijo).</p> <p>2) Besedilno stvarnost opazujejo s svojega zornega kota.</p> <p>3) Zaznavajo tiste motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz lastne izkušnje.</p> <p>1) Prepoznava glavne in stranske književne osebe.</p> <p>2) Privzemajo zorni kot ene izmed književnih oseb (identifikacijske figure).</p> <p>3) Razumejo dve skupini motivov za ravnanje književne osebe ("dobra" : "slaba" oseba).</p>		
<p>3 Razvijajo sposobnosti doživljanja in razumevanja besedilne stvarnosti.</p> <p>1) V mislih oblikujejo domišljjskočutno predstavo dogajalnega prostora tako, da povežejo besedilo s prostori, ki jih poznajo iz svojega življenja in iz drugih umetnostnih del.</p> <p>1) Ločijo realni in domišljjski svet, razlikujejo pravljčni dogajalni prostor in realistični dogajalni prostor pripovedi.</p>		

<p>4) Posamezne literarne motive sprejemajo kot zaokrožene celote.</p> <p>5) Razumejo, da je avtor besedila nekdo drug kot tisti, ki jim ga pripoveduje (= učitelj).</p>	<p>2) Prepoznavajo dva časa: <i>danés</i> in <i>nekoč</i>. Sledijo časovno zaporednemu toku dogodkov.</p> <p>3) Začenjajo zaznavati mejo med domišljijским in realnim v besedilu.</p>	<p>2) Začenjajo ločevati pravljice in realistične pripovedi.</p> <p>4) Razvijajo razumevanje vzročnopolosedičnega zaporedja literarnih motivov.</p>
<p>4 Književne zvrsti in vrste</p>		
<p>Ob imenu književne vrste in po poslušanju nekaj povedi (verzov) si priključijo v spomin svoje literarnoestetske izkušnje s <i>to</i> literarno vrsto. Na podlagi tega oblikujejo svoje pričakovanje.</p>		
<p>4.1 Poezija</p>		
<p>1) Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi ob poslušanju interpretativnega branja pesmi (sošolčevo in učiteljevo branje, poslušanje posnetka).</p>		
<p>Npr. I. Gruden: <i>Pesmica o čričku</i></p>	<p>Npr. S. Kosovel: <i>Burja</i></p> <p>2) Ob poslušanju branja pesmi in poslušanju recitacije zaznavajo ritem pesmi.</p> <p>Npr. B. Rudolf: <i>Huda mravljica</i></p>	<p>Npr. N. Grafenauer: <i>Kokosenzacija</i></p> <p>3) Zaznajo rimo kot zvočni lik ter po poslušanju ponovijo rimane dvojice besed.</p> <p>Npr. M. Rainer: <i>Žabeceda</i></p>
<p>4) Ob poslušanju razvijajo asociativne sposobnosti: iščejo tematsko (osrednjo) besedo ter nizajo svoje asociacije ob taki besedi.</p>		
<p>Npr. A. Černež: <i>Bele snežinke</i></p>	<p>Npr. D. Radovič: <i>Malim so všeč</i></p>	<p>Npr. K. Kovič: <i>Zlata ladja</i></p> <p>5) Razlikujejo pomensko podobne besede na podlagi različne čustvene obarvanosti besede in sobesedila.</p> <p>Npr. S. Kosovel: <i>Sonček boža tačice</i></p> <p>6) Razumejo in pojasnjujejo preprosto primero.</p> <p>Npr. N. Grafenauer: <i>Pravljica</i></p>
<p>7) Ustrezno reagirajo na čustvene sestavine besedila in besedilo označujejo na podlagi lastnega doživetja ob poslušanju.</p>		
<p>Npr. V. Jeraj: <i>Uspavanka</i></p>	<p>Npr. S. Kosovel: <i>Kje?</i></p>	<p>Npr. F. Milčinski - Ježek: <i>Kekčeva pesem</i></p>

4.2 Proza

Pravljico prepoznavajo po treh prvinah:
 – formalni začetek,
 – preteklik,
 – za pravljico značilni pripovedni ton.
 Npr. Grimm: *Rdeča kapica*

Prepoznavajo za **pravljico** značilne:
 – književne osebe,
 – formalni konec,
 – pravljичno dogajanje.
 Npr. Grimm: *Pepelka*

Opazijo razliko med **pravljico** in **pripovedjo**, v kateri je literarni svet podoben svetu, v katerem živimo.

Npr. E. Peroci: *Moj dežnik je lahko balon*
 Npr. L. Kovačič: *Tejko zida hišo*

4.3 Dramatika

1) Ogledajo si **gledališko predstavo** in **lutkovno predstavo** (lahko tudi na videoposnetku). Primerjajo prebrano pravljico in predstavo po isti predlogi. Tako spoznavajo značilnosti književnosti in gledališča.

2) Prepoznavajo glavne osebe, zaznavajo in doživljajo dogajalni prostor gledališča in druge prvine gledališkega dogodka. Razumejo potek dogajanja v predstavi in sporočilo povezujejo z lastnimi izkušnjami.

3) Poslušajo **radijsko igro**, oblikujejo domišljjskočutne podobe oseb na podlagi posebnosti njihovega govora in zvočne opreme radijskega besedila.

Npr. S. Makarovič: *Volk in sedem kozličkov*

3) Vsebino govora, način govora in zvočno opremo v **radijski igri** povezujejo v bogatejše domišljjske podobe.

Npr. F. Milčinski - Ježek: *Zvezdica Zaspanka*

3) Dojemajo posamezne simbolične prvine zvočne opreme **radijske igre**.

Npr. F. Puntar: *A*

4) Ogledajo si **risanke** in upovedujejo zgodbo. Preberejo besedilo in si ogledajo risanko, posneto po literarni predlogi, ter spoznavajo značilnosti medijev.

5) Ogledajo si **otroški film**. Če je film posnet po literarni predlogi, primerjajo obe besedili in spoznavajo posebnosti medijev. Spoznavajo razlike med risanko in filmom.

4.1.2 Učenci berejo umetnostna besedila.

1	2	3
1 Sami skušajo brati zgodbo ob znani slikanici, "berejo" ilustracije in posamezne dele besedila ter pesmi, ki so se jih ob večkratnem poslušanju že naučili na pamet.	1 Po poslušanju berejo literarno besedilo. Tiho (poltiho) berejo še neznano krajše besedilo (slikanico). Po poprejšnji pripravi glasno berejo.	1 Berejo neznano umetnostno besedilo tiho in poltiho. Zbrano berejo daljša besedila, po poprejšnji pripravi berejo glasno.
2 Razvijajo zmožnost ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom:		
Branje umetnostnega besedila		Vstopajo v ustvarjalni dialog z

	prepoznajo kot poseben položaj in pripravijo ustrezen model odzivanja: književno doživetje bodo morali po potrebi popraviti.	umetnostnim besedilom, se identificirajo in literarni svet povezujejo s svojim izkušenjskim in čustvenim svetom.
3 Razvijajo zmožnost za identifikacijo z eno izmed književnih oseb:		
Vrata za identifikacijo najdejo tako, da poiščejo podobnosti med književno osebo in seboj.	Zmožni so se identificirati s književno osebo, ki je sicer nekoliko drugačna od njih samih, a jim je po drugi strani še zelo podobna.	
1) V mislih oblikujejo domišljjskočutno predstavo književnih oseb tako, da se ob branju spomnijo, kakšno so si <i>ta</i> osebo predstavljali, ko so poslušali zgodbo/pesem.		1) Prepoznavajo glavne in stranske književne osebe , ločijo glavno osebo in njenega nasprotnika.
2) Besedilno stvarnost opazujejo s <i>svojega zornega kota</i> .		2) Privzemajo zorni kot ene književne osebe (identifikacijske figure).
3) Prepoznajo “dobre” in “slabe” književne osebe .		3) Razumejo tiste motive za ravnanje književnih oseb , ki jih poznajo iz izkušenjskega sveta.
4 Razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja besedilne stvarnosti.		
	1) V mislih si oblikujejo domišljjskočutno predstavo dogajalnega prostora , in sicer tako, da se ob branju spomnijo, kakšen so si <i>ta</i> dogajalni prostor predstavljali, ko so besedilo poslušali.	1) Oblikujejo si domišljjsko čutno predstavo dogajalnega prostora , in sicer tako, da povezujejo besedilo s svojimi domišljjskimi slikami ter s prostori, ki jih poznajo iz vsakdanjega sveta in iz umetnostnih del (književnost, ilustracija, film, risanka).
	2) Prepoznavajo le dva časa : <i>danes in nekoč</i> . Sledijo časovno zaporednemu toku dogodkov.	2) Dogajalni čas prepoznavajo tudi iz posrednih besedilnih signalov (<i>besede kočija, goldinar</i> itd.).
	3) Sprejemajo posamezne literarne motive kot zaokrožene celote.	3) Razvijajo razumevanje vzročno-posledičnega zaporedja literarnih motivov .
		4) Zaznavajo razliko med dogajanjem v domišljjskem in realnem svetu.

5 Književne zvrsti in vrste

Ob imenu književne vrste oz. po poslušanju nekaj povedi (verzov) si priključijo v spomin svoje literarnoestetske izkušnje s to književno vrsto. Na podlagi tega oblikujejo svoje pričakovanje.

5.1 Poezija

4) Razumljivo recitirajo pesem, ki so se jo naučili na pamet. 7) Zaznavajo in doživljajo motive v pesmi. 8) Ustrezno reagirajo na čustvene sestavine besedila (vesela, žalostna pesem). 9) Razumejo sporočilnost oziroma temo besedila.	1) Učenci zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi. Zvok besede in zvočno slikanje (onomatopoijo) povezujejo s podobami, ki jih vzbuja besedilo. 2) Zaznavajo ritem pesmi in ga povezujejo z njeno sporočilnostjo. 3) Zaznavajo rimo. 5) Zaznavajo likovno oblikovanost besedila. 6) Razumejo in pojasnjujejo preproste primere. 7) Zaznavajo in doživljajo glavne motive v pesmi. 9) Besedilo na ravni teme primerjajo z že poslušanimi oziroma prebranimi besedili.

5.2 Proza

Ob vnovičnem poslušanju glasnega branja odraslih "berejo" tiste dele pravljic, ki jih znajo že na pamet.	1) Berejo bogato ilustrirane pravljice. 2) Berejo pravljice, ki jih že poznajo. 3) Berejo dvodelne in tridelne pravljice, tj. take, v katerih se dogajanje dvakrat/trikrat ponovi (ponavadi vsakokrat drugi literarni osebi). 4) Prepoznavajo formalni začetek in konec pravljice, pretekli čas, za pravljico značilne književne osebe in čudeže.	1) Berejo pravljice in pripovedi. 2) Prepoznavajo značilno pravljično dogajanje. 3) Spoznavajo mejo med realnim in domišljijjskim svetom ter vedo, da je besedilna stvarnost v pripovedi podobna svetu, v katerem živimo.

5.3 Dramatika

1) V razredu uprizorijo besedilo, s tem pa besedno umetnino nadgradijo z gledališkimi izraznimi sredstvi (izdelava lutk, dramatizacija, učenje vlog na pamet).

2) Samostojno berejo krajše besedilo po vlogah. Za dramsko osebo poiščejo primeren glas in ga spreminjajo glede na spreminjajoče se lastnosti oseb.

3) Ob branju krajšega dramskega prizora razlikujejo navedbo osebe in njen dramski govor.

4.2 Učenci poustvarjajo in interpretirajo umetnostna besedila.

4.2.1 Učenci govorno poustvarjajo in interpretirajo umetnostna besedila.

1	2	3
1 Razvijajo zmožnost branja leposlovja.		
Razlikujejo dve vrsti govorjenja: – govorjenje o stvarnosti, – govorjenje o domišljijah svetovih.	Kot tvorci domišljijah zgodb uporabljajo poseben način govora, t. i. "pravljčni ton".	S posebej oblikovanim govorom označijo osebe, ponazarjajo razpoloženje besedila in doživeto recitirajo pesemsko besedilo, ki so se ga naučili na pamet.
2 Razvijajo zmožnost identifikacije.		
O književni osebi govorijo kot o sebi.		
3 Razvijajo zmožnost izražanja o besedilni stvarnosti.		
1) Povedo, kako so si predstavljali književne osebe in svoje predstave primerjajo s predstavami sošolcev.	1) Upovedujejo domišljijahsko uterene predstave književnih oseb in pri tem upoštevajo podatke iz umetnostnega besedila.	1) Upovedujejo podobe, čustva in razpoloženja književnih oseb, pri tem pa ugotovitve utemeljujejo s podatki iz besedila.
2) Povedo, kako so si predstavljali književni prostor in primerjajo svoje predstave s predstavami sošolcev.	2) Pri upovedovanju upoštevajo omejitve, ki jih postavlja književno besedilo.	2) Upovedujejo dogajalni prostor tudi z upoštevanjem prostorskih prvin iz drugih besedil.
4) Govorno obnavljajo zgodbo tako, kot so jo slišali.	3) Govorijo o dogajalnem času in tvorijo lastno besedilo na podlagi dveh "znakov" (nekoč – pravljica; danes – stvarnost).	4) Pripovedujejo skrčeno obnovo književnega dogajanja.
		5) Odgovarjajo na vprašanja kot <i>zakaj</i> se je kaj zgodilo in <i>kakšne posledice</i> je imelo kako dejanje.

6) Tvorijo govorna besedila z različnimi pripovedovalci (npr. kako bi isto besedilo povedali različno stari ljudje).

7) Izmišljajo si svoje domišljjske svetove.

4 Književne zvrsti in vrste

4.1 Poezija

1) Ustvarjajo zvoke z jezikovnimi in nejezikovnimi sredstvi.	1) Tvorijo zvočne nize , prepoznavajo in posnemajo izrazite vzorce iz pesmi, po vzorcu tvorijo onomatopoijo.
2) Tvorijo izrazita ritmična besedila.	
3) Iščejo besede, ki se rimajo. Memorirajo in deklamirajo pesmi s pravilnimi rimami.	3) Tvorijo rimane verze tako, da dopolnjujejo manjkajoče rime na koncu verza.
5) Izmišljajo si nove besede (tudi nesmiselnice); besede daljšajo in krajšajo.	3) Skušajo tvoriti enokitične pesmi.
4) Tvorijo sopomenske nize (nevtralna in zaznamovana raba).
5) Besede tvorijo po vzorcu iz besedila in sestavijo besedilo, ki vključuje nove tvorjenke.
	5) Tvorijo nove besede po vzorcu iz besedila.
	6) Nizajo prilastke ob tematskem jedru in tako razvijajo sposobnost razumevanja besednih zvez.
7) Govorno povzamejo vsebino besedila in jo povezujejo z lastnimi izkušnjami.	7) Poustvarjajo besedilo na podlagi iste teme.

4.2 Proza

Pripovedujejo pravljice , ki so jim jih brali odrasli, ali si izmišljajo svoje. Pri pripovedovanju uporabljajo pravljичni ton in osrednje strukturne prvine pravlјic (začetek, preteklik).	Pri tvorjenju pravlјic uporabljajo že večje število pravlјičnih prvlin (konec, čudežni zasuki in predmeti ipd.).	1) Tvorijo narobe pravlјice oz. povezujejo več pravlјic.
2) Tvorijo pripoved , tj. besedilo, ki je omejeno z zakonitostmi realnega sveta. |
|---|--|---|

4.3 Dramatika

1) Sodelujejo v igri vlog. Samostojno izdelajo lutke. Skupinsko dramatizirajo pravlјico.	1) V skupini dramatizirajo pesem ali prozno besedilo. Spremembo razpoloženja izražajo s spremembo glasu in gibom.

Npr. Grimm: *Rdeča kapica*

Npr. G. Vitez: *Zrcalce*

Npr. H. C. Andersen: *Grdi raček*

- 2) Neposredno po branju oziroma po ogledu **gledališke ali lutkovne predstave** ali poslušanju **radijske igre** izražajo svoje razumevanje besedila.

4.2.2 Učenci pisno poustvarjajo in interpretirajo umetnostna besedila.

1	2	3
<p>1 Razlikujejo dve vrsti pisanja: – “stvarno” pisanje o resničnem svetu, – ustvarjalno pisanje o lastnih domišljjskih svetovih.</p>		
<p>2 Razvijajo zmožnost za identifikacijo. Upovedujejo domišljjske svetove tako, da postavijo sami sebe za osrednjo književno osebo oz. projicirajo svoje lastnosti v vrstnika, žival, predmet. Tako si utrjujejo stališče, da književnost govori o zanimivih stvareh, ki so jim blizu in so pomembne.</p>		
<p>3 Razvijajo zmožnost izražanja o besedilni stvarnosti.</p>		
<p>1) Narišejo svojo domišljjsko čutno predstavo besedilne stvarnosti.</p> <p>3) Rišejo domišljjsko čutno predstavo književnega prostora s poudarkom na njihovi lastni domišljjski dejavnosti.</p> <p>5) Obnavljajo zgodbo; dogajanje prikazujejo s pomočjo sličic, niza sličic (strip) in sheme dogajanja.</p>	<p>1) Domišljjsko čutne predstave izrazijo s kombinacijo risbe in zapisa.</p> <p>2) S kombinacijo risbe in zapisa (npr. strip) postopoma upovedujejo motivacijo za ravnanje oseb.</p> <p>3) Risbe dopolnjujejo z zapisi.</p> <p>4) Upovedujejo dvoje različnih besedilnih stvarnosti na podlagi – dogajanja v preteklosti (nekoč – pravljica), – dogajanja v sedanjosti (danes – aktualnost dogajanja).</p>	<p>1) Zapisujejo predstave identifikacijske osebe in stranskih oseb. Posebej so pozorni na čustvovanje in značajske lastnosti oseb.</p> <p>2) Kot avtorji besedila pojasnjujejo razloge za ravnanje svojih književnih oseb.</p> <p>3) Pišejo o svojih predstavah dogajalnega prostora, pri tem pa upoštevajo oznake v umetnostnem besedilu.</p> <p>5) Ločujejo, kaj je bistveno, zato že napišejo skrčeno obnovo literarnega dogajanja.</p>
<p>4 Književne zvrsti in vrste</p> <p>4.1 Poezija</p>		
	<p>1) Občutek za zvočnost jezika razvijajo tako, da iščejo besedne dvojice, ki se rimajo.</p>	<p>1) Verze dopolnjujejo z besedami, ki se rimajo.</p> <p>2) Zapisujejo asociacije ob besedi (tematski besedni asociogram).</p> <p>3) Likovno oblikujejo besede in tematski besedni asociogram (“slikanje z besedami”).</p>

5) Nizajo prilastke ob samostalniškem tematskem jedru.	4) Tvorijo nove besede po besedotvornem vzorcu. Cilj je, najti čim izvirnejšo rešitev.
6) Razumevanje tematike besedila izražajo z ilustriranjem pesmi.	6) Razumevanje teme izražajo s strnjnim povzemanjem sporočilnosti in ustvarjalnim nadgrajevanjem pesmi.

4.2 Proza

Pravljice "pišejo" tako, da nizajo sličice, ki upodabljajo dogajanje.

Kombinirajo sliko in besedo (izdelujejo slikanice).

- 1) Pišejo **pravljice** na podlagi značilnih strukturnih prvin (začetek, konec, osebe ipd.).
- 2) Pišejo **pripoved**, tj. besedilo, ki je omejeno z zakonitostmi realnega sveta.

4.3 Dramatika

Pišejo dvogovore po vzorcu **dramskih prizorov** (oseba, odrsko navodilo, govor). V dramsko besedilo pretvarjajo dele proznih besedil (dramatizacija).

5 Učenci pri govorjenju razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, svojo poimenovalno, upovedovalno in pravorečno zmožnost, s pisnimi vajami pa tudi pravopisno zmožnost.

1	2	3
1 Bogatijo si besedni zaklad.		
1.1 Poimenujejo bitja/predmete na sliki. 1.2 Besedam iščejo protipomenke. 1.3 Po analogiji tvorijo manjšalnice/ljubkovalnice. 1.4 Po analogiji tvorijo ženski par moškemu.	1.1 Nizajo asociacije na izbrano besedo. 1.2 Besedam iščejo protipomenke in sopomenke. 1.3 Po analogiji tvorijo pridevniške izpeljanke iz samostalnika (za svojino) in ugotavljajo njihov pomen v besednih zvezah.	1.1 Besedam iščejo protipomenke, sopomenke, nadpomenke in podpomenke. 1.2 Po analogiji tvorijo samostalniške izpeljanke iz glagola (za živega in neživega vršilca dejanja) ter ugotavljajo njihov pomen. 1.3 Po analogiji tvorijo pridevniške izpeljanke iz samostalnika (za snovnost) in ugotavljajo

	njihov pomen v besednih zvezah.
<p>2 Opazujejo bitja/predmete (na sliki).</p> <p>2.1 Ugotavljajo njihovo število/količino in povedo, koliko jih je in česa je enako/več/manj; pri tem vadijo izražanje količine z glavnimi števnikami oz. prislovi mere (npr. <u>malo/veliko</u>) ter pravilno rabo samostalnika in povedkovega izraza ob količinskih izrazih.</p> <p>2.2 Določijo jim vrstni red in povedo, kaj je prvo, drugo ...; pri tem vadijo pravilno rabo vrstilnih števnikov.</p> <p>2.3 Primerjajo njihove lastnosti in povedo, kaj je večje/manjše oz. večje/največje; pri tem vadijo stopnjevanje pridevnikov, in sicer:</p> <ul style="list-style-type: none"> – stopnjevanje z obrazili ali opisno stopnjevanje, – tvorjenje priponskega primernika in presežnika. <p>2.4 Ugotavljajo njihov položaj in povedo</p> <ul style="list-style-type: none"> – kaj je zgoraj/spodaj, levo/desno, spredaj/zadaj, znotraj/zunaj, blizu/daleč, bližje/najbližje, – kje je kaj; pri tem vadijo izražanje prostorskih razmerij z ustreznimi predlogi (npr. <u>v</u>, <u>na</u>, <u>pod</u>, <u>nad</u>, <u>pred</u>, <u>za</u>, <u>med</u>, <u>pri</u>) in sklonskimi oblikami samostalnikov. <p>2.5 Opazujejo njihovo gibanje/premikanje ter povedo, od kod se je kaj kam premaknilo; pri tem vadijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pravilno rabo vprašalnih prislovov <u>od kod/kam/kje/kod</u>, – pravilno rabo predlogov <u>v – iz</u> in <u>na – z/s</u>, – pravilno rabo sklonskih oblik besed ob predlogih za kraj in cilj (prim. <u>v mestu/v mesto</u>). 	
<p>3 Opazujejo konkretni dogodek ali slike dejanj istega dogodka:</p> <p>3.1 Povedo, katero dejanje se dogaja med njihovim govorjenjem, katero se je zgodilo pred govorjenjem in katero se bo po njem; pri tem vadijo</p> <ul style="list-style-type: none"> – rabo časovnih prislovov <u>zdaj/prej/potem</u>, <u>danes/včeraj/jutri</u>, – rabo glagolskih časovnih oblik (sedanjika, preteklika, prihodnjika). <p>3.2 Določijo zaporedje dejanj in ga izrekajo s časovnimi prislovi <u>najprej/potem/nazadnje</u> oz. z veznikom <u>ko</u>.</p>	
	4 Z vajami odpravljajo kritična mesta v praktičnem obvladanju slovnice.
5 Vadijo razločno in naravno govorjenje (npr. vezani izgovor nezložnih predlogov) in se postopno navajajo na zborni izreko.	5 Vadijo težja mesta v zborni izreki: <ol style="list-style-type: none"> a) izgovor <i>e, ɛ, ə, o, ô</i> in drugih glasov glede na pokrajinski/narečni izgovor, b) naglasno mesto, c) stavčni poudarek in intonacijo.
	6 Vadijo temelje pravopisa: <ol style="list-style-type: none"> a) zapis <u>u</u> in nezvočnikov na koncu ter sredi besede, b) zapis polglasnika s črko <i>e</i>, c) ločeno pisanje predlogov in nikalnice <i>ne</i> ob glagolih,

	<p>č) rabo velike začetnice na začetku povedi,</p> <p>d) rabo velike začetnice v osebnih lastnih imenih,</p> <p>f) rabo pike, vprašaja, klicaja na koncu povedi,</p>
	<p>e) rabo velike začetnice v bližnjih zemljepisnih lastnih imenih,</p>
	<p>g) rabo velike začetnice v svojilnih pridevnikih iz osebnih lastnih imen,</p> <p>h) rabo vejice pri naštevanju,</p> <p>i) številčni zapis glavnih in vrstilnih števnikov (do sto).</p>

6 Učenci se z učiteljem/med seboj pogovarjajo o svojem jezikovnem okolju.

1	2	3
<p>1 Pogovarjajo se o tem,</p> <ul style="list-style-type: none"> – kaj delamo ljudje z besedami/ besednim jezikom, – kako/s čim vse si ljudje še lahko sporočamo, – kako si sporočila posredujejo živali. <p>-----</p> <p>2 Sporočilo izrazijo z nebesednimi znamenji.</p> <p>-----</p> <p>3 Iz nebesedne govorice prepoznajo sporočilo in ga izrazijo z besedami.</p>	<p>1 Pogovarjajo se o tem, ali vsi ljudje govorijo isti jezik.</p> <p>-----</p> <p>2 Navedejo imena njim znanih jezikov.</p> <p>-----</p> <p>3 O sebi in članih svoje družine povedo, katere jezike znajo.</p> <p>-----</p> <p>4 Povedo, kako govorijo doma. Ugotovijo, kateri jezik je zanje materni in kateri je drugi oz. tuji.</p> <p>-----</p> <p>5 Pogovarjajo se o tem, ali doma/s prijatelji govorijo slovensko tako, kot se govori v šoli/po radiu/televiziji.</p> <p>-----</p> <p>6 Navedejo nekaj neknjižnih (pogovornih/narečnih) besed ter jih zamenjajo s knjižnimi.</p> <p>-----</p> <p>7 Razmišljajo o tem, kako bi bilo,</p> <ul style="list-style-type: none"> – če bi s starši/z bratom/s prijatelji/... govorili knjižno, – če bi po radiu/televiziji govorili neknjižno, pokrajinsko/narečno). 	<p>1 Navedejo imena jezikov, ki jih govorijo ljudje v njihovem okolju.</p> <p>-----</p> <p>2 Pogovarjajo se o tem,</p> <ul style="list-style-type: none"> – v katerem jeziku so v Sloveniji in v njihovem okolju napisana javna obvestila, – kako se govori v šoli, gledališču, na televiziji ipd. <p>-----</p> <p>3 Prepoznajo poseben položaj slovenskega jezika, tj. državni jezik (na dvojezičnih območjih pa še poseben položaj italijanskega oz. madžarskega jezika, tj. uradni jezik).</p> <p>-----</p> <p>4 Učenci, katerih materni jezik ni slovenščina, lahko predstavijo sošolcem svoj materni jezik ter povedo, s kom tako govorijo.</p>

Razčlenitev izobraževalnih ciljev z vsebinami

1	2	3
1 Učenci vedo , da govorni tok lahko členimo na majhne enote (glasove) in da črke predstavljajo glasove.		
2 Učenci vedo , da pišemo od leve proti desni, od zgoraj navzdol ter s presledki med besedami.	2 Učenci vedo , da je pisni jezik dogovorjen sestav za predstavljanje govornega jezika.	2 Učenci vedo , da sta oblika in slog besedila odvisna od okoliščin tvorjenja.
3 Učenci razumejo in uporabljajo naslednje izraze:		
<ul style="list-style-type: none"> – beseda, – črka, – glas, – številka, – pesnik/pisatelj, – naslov, – pesem, pravljica, – film, risanka, – ilustrator, 	<ul style="list-style-type: none"> – besedilo, – poved, – zapoved, prepoved, opozorilo, obvestilo, – pika, vprašaj, klicaj, – velika in mala začetnica, – materni in tuji jezik, – knjižni in neknjižni jezik, – kitica, – rima, – gledališče, – lutkovna igra, – igralec/igralka, – oder, 	<ul style="list-style-type: none"> – pripovedna, vprašalna, vzklična poved, – pozdrav, voščilo, čestitka, pohvala, vabilo, – opis, novica, – vejica, – državni jezik, – odlomek, – ljudska pesem/pripoved, – prevedel/prevedla, – verz, – književna oseba.

Predlagana umetnostna besedila za uresničevanje ciljev

1	2	3
POEZIJA		
<ul style="list-style-type: none"> – A. Černej: <i>Bele snežinke, Jutro, Rak, Tri ptičice</i> – I. Gruden: <i>Pesmica o čričku, Jožek ima hiško</i> – V. Jeraj: <i>Uspavanka</i> – T. Pavček: <i>Juri Muri v Afriki</i> – T. Pregl: <i>Uspavanka, Mama v vrtcu</i> – O. Župančič: <i>Pismo, Kadar se ciciban joče, Rac, rac, racman, kam racaš, Zvonovi</i> – F. Levstik: <i>Cvilimož</i> – L. Novy: <i>Pika-poka</i> – Ljudske: <i>Stara pesem, Jurček orje, Katarina Barbara</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – F. Bevk: <i>Mrak</i> – D. Gorinšek: <i>Maj</i> – N. Grafenauer: <i>Dvojčka, Sladkosned, Trd oreh</i> – S. Kosovel: <i>Kje?, Burja</i> – M. Košuta: <i>Lestev in sirček</i> – S. Makarovič: <i>Jaz sem jež, Čuk na palici, Pismo</i> – B. Rudolf: <i>Huda mravljica</i> – D. Zajc: <i>Veverica pekarica</i> – O. Župančič: <i>Turek, Zlato v Blatni vasi</i> – G. Strniša: <i>Dedek jež</i> – M. Bor: <i>Srna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – N. Grafenauer: <i>Kokosenzacija, Pravljica</i> – S. Kosovel: <i>Večer, Otrok s sončnico, Sonček boža tačice</i> – K. Kovič: <i>Zlata ladja, Zdravilo</i> – N. Maurer: <i>Tri luže, Zlati copati</i> – F. Milčinski: <i>Kekčeva pesem</i> – B. A. Novak: <i>Ljubezenska za dečke, Ljubezenska za deklice</i> – T. Pavček: <i>Pretepač, Pozrešni volk</i> – L. Prunk-Utva: <i>Kaj je videl Mižek Figa</i> – M. Rainer: <i>Žabeceda, Gobji ples</i> – J. Stritar: <i>Žabja svatba</i> – B. Štampe Žmavc: <i>Opravičilo</i> – F. Lainšček: <i>Pesem – križišče</i> – Ljudska: <i>Kaj sem prislužil</i>
<u>Antologije:</u> <i>Pojte, pojte, drobne ptice</i>	<u>Antologije:</u> <i>Malčkipalčki</i>	<u>Antologije:</u> <i>Sončnica na rami, Primi pesmico za rep</i>

3.2 DRUGO TRILETJE

3.2.1 Operativni cilji predmeta v drugem triletju

Funkcionalni in izobraževalni cilji pri obravnavi neumetnostnih besedil

Funkcionalni cilji

1 Učenci sprejemajo in razčlenjujejo svoji starosti ustrezna ustna in pisna neumetnostna besedila – poslušajo (in gledajo) pogovore in govorne nastope ter berejo neuradna in uradna ter strokovna in publicistična besedila.

- Pridobivajo si različne informacije, spoznavajo domačo in tujo kulturo ter bogatijo svoje osebno življenje.
- Razmišljujejo in kritično sprejemajo besedila ter tako razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, sklepanja, vrednotenja in utemeljevanja pa tudi spoštovanja drugačnega mnenja.
- Zapisana besedila tudi besedno–slovnično razčlenjujejo; pri tem pridobivajo osnovno jezikoslovno znanje.

2 Učenci tvorijo svoji starosti ustrezna ustna in pisna neumetnostna besedila – se pogovarjajo in govorno nastopajo ter pišejo neuradna in uradna ter javna besedila.

- Spoznavajo, da lahko s pogovarjanjem rešujejo probleme v različnih življenjskih položajih; uzaveščajo si načela dvogovornega sporazumevanja ter si krepijo samozavest in zmožnost spoštovanja drugačnega mnenja.
- Spoznavajo, da sta govorjenje in pisanje zapleteni miselni dejavnosti, na kateri se je treba pripraviti; zato so pri tvorjenju besedil natančni in sistematični, zavedajo se tudi pomena ozaveščenosti o maternem jeziku ter potrebe po jezikovnem izpopolnjevanju.

3 Učenci razvijajo svojo zmožnost logičnega mišljenja ter poimenovalno, upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost.

4 Učenci spoznavajo vlogo in položaj slovenskega jezika ter se znajdejo v slovenskem jezikovnem okolju.

Izobraževalni cilji

Učenci pridobivajo temeljne jezikoslovne pojme (in sicer predvsem na ravni njihove rabe).

Funkcionalni in izobraževalni cilji pri obravnavi umetnostnih besedil

Funkcionalni cilji

1 Učenci razvijajo sposobnost poslušanja in branja, razumevanja in vrednotenja literature. Leposlovje berejo samostojno.

Poznajo dve vrsti literarnoestetskih bralnih potreb: potrebo po leposlovju in potrebo po trivialni književnosti. Učenci razlikujejo, berejo in vrednotijo obe vrsti literature, vedo, da sta obe vrsti literarnoestetskih bralnih interesov legitimni in zadovoljujejo obe. Učenci oblikujejo in razvijajo tudi posebne/individualne literarne, tematske, literarnovrstne in žanrske interese. Zadovoljujejo jih tako, da hodijo v knjižnico, kjer si s pomočjo knjižničarja in kasneje sami poiščejo literaturo, ki jih zanima.

2 Učenci še vedno poslušajo tudi učiteljevo pripovedovanje in branje poezije in proze.

Razvijajo sposobnost gledanja, razumevanja in vrednotenja dramatike. Vsako leto vidijo vsaj eno gledališko predstavo. Ogledujejo si trivialni in estetsko polnovredni film (tudi risani). Opazujejo lastnosti prvega in drugega ter ju vrednotijo. Učenci poslušajo, doživljajo in vrednotijo radijske igre.

3 Učenci pišejo neliterarna, polliterarna in literarna besedila:

- o domišljjskem svetu, ki so ga ustvarili na podlagi literarnih besedilnih vzorcev (poustvarjalno pisanje, kreativno pisanje, “vaje v slogu”);
- o svojem doživljanju literature (dnevnik branja);
- o literaturi (plakati, “premice dogajanja”, predstavitev mladinskih literarnih in filmskih del, avtorjev, ilustratorjev ...).

4 Učenci recitirajo, pripovedujejo in dramsko oblikujejo literaturo. Govorno upovedujejo svoje domišljjske svetove in pripovedujejo o svojih literarnoestetskih izkušnjah.

Izobraževalni cilji

1 Učenci spoznavajo kanon slovenske mladinske književnosti.

2 Učenci pridobivajo literarnoteoretske pojme, in sicer na ravni njihove rabe in razumevanja.

3.2.2 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) pri obravnavi neumetnostnih besedil

Funkcionalni cilji

1 Učenci sprejemajo in tvorijo svoji starosti ustrezna ustna besedila.

1.1 Učenci poslušajo (in gledajo) posnete pogovore ter sami pripravijo podobne pogovore.

4	5	6
1 Poslušajo (in gledajo) posnete pogovore.		
1.1 Po prvem poslušanju		
a) povedo, kdo se je pogovarjal; b) povedo, o čem sta se sogovorca pogovarjala; c) odgovarjajo na učiteljeva ustna vprašanja o bistvenih podatkih.		
1.2 Besedilo poslušajo še enkrat, nato pa		
a) presojujejo vljudnost sogovorcev, ustreznost njune besedne in nebesedne govorice ipd.; svoje mnenje utemeljijo;		
b) povedo, kakšno je čustveno stanje sogovorcev oz. "čustveno ozračje" pogovora (npr. naklonjenost/nenaklonjenost, prijaznost/napadalnost); svoje mnenje utemeljijo;		
c) povedo, ali je pogovor neuraden ali uraden; svoje mnenje utemeljijo;		
č) povedo, kakšno je družbeno razmerje med sogovorcema (npr. enakovredno/hierarhično); svoje mnenje utemeljijo;		
d) povedo, kateri sogovorec je vodil/usmerjal pogovor;		
e) presojujejo odziv enega od sogovorcev ter povedo, kako bi sami ravnali v njegovi vlogi.		
2 Sami pripravijo podoben pogovor (lahko tudi kot igro vlog ali dramatizacijo).		
3 Vadijo ustrezno in vljudno pogovarjanje v neuradnih in uradnih govornih položajih.		
a) Istofunkcijskim načinom določajo ustrezne sporazumevalne okoliščine in presojujejo njihovo vljudnost in učinkovitost.		
b) Izbirajo okoliščinam ustrezno oz. vljudno opravljanje govornega dejanja.		
4 Vadijo telefoniranje v uradnih govornih položajih (lahko tudi kot igro vlog ali dramatizacijo).		4 Vadijo pogajanje v dvojicah ter oblikujejo skupno mnenje/odločitev (dogovor, sporazum) in jo nato predstavijo sošolcem.

	5 Ob pomoči učitelja in sošolcev pripravijo anketna vprašanja; anketirajo sošolce in poročajo o izidih anketiranja.	5 Sami pripravijo anketo, anketirajo sošolce idr. in poročajo o izidih anketiranja.
--	--	--

1.2 Učenci poslušajo (in gledajo) govorne nastope ter sami govorno nastopajo.

4	5	6
1 Poslušajo (in gledajo) prosto govornena/glasno brana/posneta/ekranizirana kratka neumetnostna besedila, in sicer – poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami drugih predmetnih področij (npr. opis življenja vrstnikov; opis igre, poklica, športa; opis kraja; opis življenja ljudi nekoč in danes, opis dogajanja v naravi; opis razvoja človeka/živali; opis rastline; opis predmeta, izdelka, naprave), – novice o aktualnih/zanimivih dogodkih,		
		– radijske/televizijske reklame.
1.1 Po poslušanju a) odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o vsebini besedila; b) sami postavljajo vprašanja o vsebini besedila;		
a) v pripravljeno shemo/obrazec vpišejo ustrezne bistvene podatke iz besedila; b) izpolnjeni obrazec upovedijo ustno, nato tudi pisno (tako nastane preprosta pisna obnova);		a) po učiteljevih vprašanjih si zapišejo bistvene podatke in jih ob učiteljevi pomoči uredijo v miselni vzorec; b) miselni vzorec upovedijo ustno, nato tudi pisno;
c) povedo svoje mnenje o besedilu in ga skušajo utemeljiti; č) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu; d) sami dopolnijo besedilo (npr. v pripovednih besedilih predvidijo nadaljevanje/konec).		
		Po poslušanju (gledanju) reklame pa povedo, – kaj se propagira in kaj se o tem pove; – ali so vsi podatki resnični ali ne, ter utemeljijo svoje mnenje; – kaj želi sporočevalec doseči pri naslovniku in kako se bo le-ta odzval; svoje mnenje utemeljijo.
2 Sami govorno nastopajo (z vnaprej pripravljeno temo), in sicer – opišejo delo ljudi v konkretnih poklicih; vrednotijo poklice in utemeljijo svoje mnenje; – povedo, kaj bi bili radi po poklicu; opišejo delo ljudi v tem poklicu in navedejo pogoje za opravljanje tega poklica;		
– opišejo poljubno izbran kraj; – opišejo nenavaden poklic/ljudski običaj/nevsakdanjo dejavnost; – opišejo poljubno izbrano dogajanje v naravi; – pripovedujejo o svojem naj-		– opišejo poljubno izbrano rastlino/izdelek/napravo in utemeljijo svojo izbiro; – opišejo svoj najljubši šport/svojo najljubšo dejavnost in utemeljijo svojo izbiro; – opišejo in presodijo svoje rav-

<ul style="list-style-type: none"> – opišejo pripravo svoje najljubše jedi in utemeljijo svojo izbiro; – presodijo razpoloženje oseb na sliki in svoje mnenje utemeljijo; razmišljajo o vzrokih za tako razpoloženje; – pripovedujejo o svojih doživetjih, radostih, razočaranjih, načrtih ... 	<p>ljubšem športniku/pevcu/igralcu/pisatelju/... in utemeljijo svojo izbiro;</p> <p>– obnovijo svojo najljubšo risanko/film/knjigo/TV-oddajo in utemeljijo svojo izbiro.</p>	<p>nanje oz. ravnanje drugih ljudi v konkretnih okoliščinah ter utemeljijo svoje mnenje; razmišljajo o vzrokih za tako ravnanje;</p> <p>– predstavijo skupno mnenje dvojice;</p> <p>– komentirajo to, kar so gledali/poslušali/brali, in svoje mnenje utemeljijo.</p>
<p>2.1 Pred govornim nastopom</p> <p>a) z učiteljevo pomočjo izdelajo ogrodje miselnega vzorca;</p>		<p>a) sami razmišljajo, kaj vse bi o temi povedali, in si izdelajo ogrodje miselnega vzorca;</p>
<p>b) po različnih virih iščejo manjkajoče podatke in jih vpišejo v ogrodje miselnega vzorca;</p> <p>c) miselni vzorec pretvorijo v pisno zasnovo govornega nastopa;</p> <p>č) pisno zasnovo govornega nastopa si večkrat preberejo in si jo čim bolj zapomnijo.</p>		
<p>2.2 Med govornim nastopom</p> <p>a) napovedo temo;</p> <p>b) z učiteljevo pomočjo govorijo ob pisni zasnovi govornega nastopa, in to razločno, naravno ter čim bolj zborna.</p>		<p>b) samostojno govorijo ob pisni zasnovi govornega nastopa, in to razločno, naravno ter čim bolj zborna.</p>
<p>2.3 Po govornem nastopu poslušalci presodijo govorni nastop.</p>		
<p>3 Poslušajo tišino in razmišljajo o vlogi tišine pri mizi, v šoli, gledališču, cerkvi, muzeju, na pokopališču, v naravi ipd.</p>	<p>3 Poslušajo isto besedilo, izrečeno z različnimi stavčno-fonetičnimi in nebesednimi znamenji; skušajo prepoznati govorceva čustva ipd</p>	<p>3 Pogovarjajo se o tem, na kaj vse so (naj bi bili) pozorni pri poslušanju.</p>

2 Učenci sprejemajo in tvorijo svoji starosti ustrezna pisna besedila.

2.1 Učenci berejo neuradna, uradna in javna besedila ter sami tvorijo podobna besedila.

4	5	6
<p>1 Tih (in glasno) berejo in razčlenjujejo krajša besedila, in sicer</p>		
<ul style="list-style-type: none"> – neuradno obvestilo (na dopisnici), – neuradno opravičilo, – neuradno zahvalo, – neuradno prošnjo, 	<ul style="list-style-type: none"> – neuradni in uradni pozdrav, – neuradno in uradno voščilo, – neuradno in uradno čestitko, – neuradno pismo, 	<ul style="list-style-type: none"> – neuradno in uradno obvestilo, – mali oglas, – poizvednico.
<p>1.1 Po prvem branju</p> <p>a) povedo, kdo je sporočevalec in kdo naslovnik, ter v besedilu poiščejo tiste jezikovne prvine, po katerih so ju prepoznali;</p>		

		b) povedo, kakšno je družbeno in čustveno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom, ter v besedilu poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali;
c) povedo, kaj želi sporočevalec od naslovnika oz. čemu mu pošilja to besedilo, ter v besedilu poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali;	č) presodijo, ali so ti izrazi vljudni ali ne; zamenjajo jih z vljudnejšimi.	
1.2 Po vnovičnem branju		
a) ob besedilu odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih;	a) ob učiteljevi pomoči uredijo bistvene podatke v miselni vzorec in ga ustno upovedijo;	a) sami uredijo bistvene podatke v miselni vzorec in ga ustno upovedijo;
b) povedo svoje mnenje o tem, kako se bo naslovnik odzval, in svoje mnenje utemeljijo;	c) povedo, ali je besedilo neuradno ali uradno, in v njem poiščejo tista jezikovna znamenja, iz katerih so to prepoznali;	
c) v besedilu podčrtajo naslov/nagovor/podpis/datum in določijo njegovo vlogo.	č) povedo, ali je besedilo popolno ali pa mu kaj manjka; dodajo manjkajoči del (npr. naslov, nagovor, datum, podpis ipd.)	č) določijo temeljne prvine zunanje oblikovanosti neuradnih in uradnih besedil.
2 Ob ustreznih zunanjih okoliščinah (npr. ob praznikih, izletih, prireditvah) sami tvorijo podobna besedila. Pri tem pazijo na čitljivost, estetskost in pravilnost zapisa.		

2.2 Učenci berejo strokovna in publicistična besedila ter sami tvorijo podobna strokovna besedila.

4	5	6
1 Tiho (in glasno) berejo kratka neumetnostna besedila, in sicer		
– poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami drugih predmetnih področij (npr. opis življenja vrstnikov; opis igre, poklica, športa; navodilo za delo/igro; opis kraja; opis življenja ljudi nekoč in danes, opis dogajanj v naravi; opis razvoja človeka/živali; opis poteka bolezni, delovanja človeškega telesa; opis rastline; opis predmeta, izdelka, naprave, preproste razlage/definicije pojmov),		
– novice o aktualnih/zanimivih dogodkih,		
– obrazce (vprašalnik o osebnih podatkih),	– obrazce (anketni list),	– obrazce (naročilnico, prijavnico),
– javna obvestila (piktograme, cenik),	– javna obvestila (jedilni list, telefonski imenik, vozni red, TV-sporočila, vremensko napoved),	– reklame.

1.1 Po drugem branju

a) ob besedilu odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih;	a) ob učiteljevi pomoči uredijo bistvene podatke v miselni vzorec in ga ustno upovedijo ter tako ustno obnovijo, lahko pa tudi pisno;	a) sami uredijo bistvene podatke v miselni vzorec in ga ustno upovedijo ter tako ustno obnovijo, lahko pa tudi pisno;
b) sami postavljajo vprašanja o vsebini besedila;		
c) povedo svoje mnenje o besedilu ter ga skušajo utemeljiti;		
č) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu;		
d) sami dopolnijo besedilo (npr. v pripovednih besedilih predvidijo nadaljevanje/konec);		
e) ob učiteljevi pomoči izpolnjujejo obrazec;		
f) v javnem obvestilu iščejo zahtevani podatek (tudi v njegovem nebesednem delu);		

- g) reklame pa povedo,
 – kaj se propagira in kaj se o tem pove;
 – ali so vsi podatki resnični ali ne, in utemeljijo svoje mnenje;
 – kaj želi sporočevalec doseči pri naslovniku in kako se bo le-ta odzval; svoje mnenje utemeljijo;

h) besedilo besedno-slovnico razčlenijo:

v besedilu zaznamujejo uvod, jedro in zaključek ter pojasnijo njihovo vlogo v besedilu;

v besedilu označijo odstavke in pojasnijo, zakaj je besedilo razčlenjeno na odstavke;

v besedilu določijo število povedi;

v besedilu podčrtajo pripovedne/vprašalne/vzklíčne povedi in jih primerjajo med seboj;

v vprašalni povedi podčrtajo vprašalnico in povedo, po kom/čem se z njo sprašuje;

v besedilu podčrtajo trdilne/nikalne povedi in jih primerjajo med seboj;

v besedilu podčrtajo besedo/besedno zvezo s prenesenim pomenom in jo zamenjajo s pomensko prvotno besedo/besedno zvezo;

v besedilu podčrtajo samostalnike in jih izpišejo v slovarski obliki; izpisanim samostalnikom določijo spol in število; opazujejo samostalnike v besedilu in jim določijo število;

v besedilu podčrtajo pridevnike in jim določijo spol ter število; na podlagi vprašalnic jih razvrstijo v pomenske skupine;

v besedilu opazujejo stopnjevanje pridevnika; pridevnikom določijo stopnje;

v besedilu podčrtajo premi govor ter povedo, po čem so ga prepoznali in čemu ga je pisec uporabil; preproste primere premege govora pretvorijo v odvisni govor;

razložijo pomen dane besede iz besedila (opisno/s sopomenko/protipomenko/v rabi);

v besedilu opazujejo sklanjanje samostalnikov in pridevnikov; z vprašalnicami jim določijo sklon;

v besedilu podčrtajo osebne zaimke in jih izpišejo v slovarski obliki; izpisanim osebnim zaimkom določijo osebo, spol in število, osebnim zaimkom v besedilu pa še sklon in nanašalnico v sobesedilu/okoliščinah;

	<p>v besedilu podčrtajo osebne glagolske oblike in jim določijo osebo, število ter spol; osebni glagolski obliki ob neubesedenem osebkju določijo nanašalnico v sobesedilu/okolščinah;</p> <p>v besedilu podčrtajo prislove in jih na podlagi vprašalnic razvrstijo v pomenske skupine;</p> <p>v besedilu podčrtajo krajšave in jih razvežejo;</p> <p>naredijo si seznam pogostih krajšav;</p>	<p>v besedilu podčrtajo osebne glagolske oblike in jim določijo osebo, število ter spol; osebni glagolski obliki ob neubesedenem osebkju določijo nanašalnico v sobesedilu/okolščinah;</p> <p>v besedilu podčrtajo prislove in jih na podlagi vprašalnic razvrstijo v pomenske skupine;</p> <p>naredijo si seznam pogostih krajšav;</p>
<p>i) presodijo ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost besedila; popravijo neustreznosti/nerazumljivosti/nepravilnosti ter ob učiteljevi pomoči/pomoči jezikovnih priročnikov utemeljijo popravke.</p>		
<p>2 Sami pišejo krajša besedila, in sicer</p>		
<p>– opis osebe/živali/predmeta, – pripoved o tem, kar so slišali/videli/doživeli/brali;</p>	<p>– opis prostora/zgradbe/kraja, – obnovo besedila/risanke/filma, – pripoved o tem, kar so doživeli;</p>	<p>– opis rastline/izdelka/naprave, – obnovo in oceno besedila/filma/predstave, – pripoved o tem, kar so doživeli, – pripoved o svojih načrtih.</p>
<p>2.1 Pred pisanjem</p>		
<p>a) ob učiteljevi pomoči izdelajo ogrodje miselnega vzorca;</p> <p>b) po različnih virih iščejo manjkajoče podatke in jih vpišejo v ogrodje miselnega vzorca.</p>		<p>a) sami razmišljajo, kaj vse bi o tem napisali, in si izdelajo ogrodje miselnega vzorca;</p>
<p>2.2 Med pisanjem osnutka</p>		
<p>a) napišejo naslov in vrsto besedila; b) miselni vzorec pretvorijo v zapisano besedilo</p>	<p>– pri tem besedilo členijo na uvod, jedro in zaključek.</p>	<p>– pri tem besedilo členijo na odstavke.</p>
<p>2.3 Po pisanju osnutka</p>		
<p>a) preberejo besedilo in najprej sami, nato pa ob pomoči učitelja/staršev/sošolcev/priročnikov (tudi jezikovnih) popravijo vsebinske, slogovne, slovnične in pravopisne napake; b) prepíšejo besedilo; pri tem pazijo na zunanjo oblikovanost zapisanega besedila; izboljšujejo čitljivost, natančnost, hitrost in tekočnost pisave; c) svoja besedila primerjajo in presojujejo.</p>		

3 Učenci razvijajo svojo zmožnost logičnega mišljenja in poimenovalno, upovedovalno, pravorečno ter pravopisno zmožnost.

4	5	6
1 Bogatijo si besedni zaklad.		
<p>a) Besedam iščejo protipomenke, sopomenke, nadpomenke in podpomenke.</p> <p>b) Po analogiji tvorijo samostalniške izpeljanke iz pridevnika (za nosilca lastnosti) in ugotavljajo njihov pomen.</p> <p>c) Po analogiji tvorijo pridevniške izpeljanke iz samostalnika (za izvor) in ugotavljajo njihov pomen v besednih zvezah.</p>	<p>a) Iz preprostih opisov prepoznajo bitja/predmete/prostote/ ... in jih poimenujejo (tudi s sopomenkami).</p> <p>b) Navedejo čim več pomenov iste besede in jih ponazorijo v povedi/besedni zvezi.</p> <p>c) Povedo, kaj vse bi lahko poimenovali z dano besedo.</p> <p>č) Po analogiji tvorijo pridevniške izpeljanke iz glagola (za namembnost) in ugotavljajo njihov pomen v besednih zvezah.</p> <p>d) Besedne zveze za vrsto naprave/prostora zamenjajo s samostalnikom.</p> <p>e) Vadijo stopnje pridevnika.</p>	<p>a) Iz preprostih definicij prepoznajo bitja/predmete/prostote/pojme/ ... in jih poimenujejo (tudi s sopomenkami).</p> <p>b) S preprosto definicijo razložijo pomen besede (npr. navedejo nadpomenko in osnovne razločevalne lastnosti).</p> <p>c) Sopomenkam določijo stilno vrednost (nevtravno/zaznamovano); stilno zaznamovani besedi določijo ustrezni govorni položaj.</p> <p>č) Opazujejo besede iste besedne družine in jim (približno) določijo koren.</p> <p>d) Ob danem korenu navajajo besede iste besedne družine.</p> <p>e) V skupini besed podčrtajo besede iste besedne družine in jim določijo koren.</p>
2 Prepoznavajo logična razmerja med dejanji in jih izražajo z vezniki.		
<p>2.1 Med dvema dejanjema prepoznajo dobnostno razmerje (isto/neistodobnost) in ga izrazijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – istodobnost z veznikom <u>in</u> ali <u>medtem ko</u>, – neistodobnost pa s prislovom <u>potem</u> ali z veznikom <u>ko</u>. <p>2.2 Med dvema dejanjema prepoznajo vzročno-posledično razmerje in ga izrazijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vzrok z veznikom <u>ker</u>, – posledico z veznikom <u>zato</u>. 	<p>2.1 Med dvema dejanjema prepoznajo namerno razmerje in ga izrazijo z veznikom <u>da</u> (ob pogojniku/prihodnjiku).</p>	<p>2.1 Med dvema dejanjema prepoznajo pogojno razmerje in ga izrazijo z veznikom <u>če</u> (ob prihodnjiku/pogojniku).</p>
3 V zaporednih povedih izrazijo isto osebo/žival/predmet/kraj/...		
<p>implicitno (v osebni glagolski obliki ob izpuščenem osebku);</p>	<p>a) z osebnim zaimkom, b) s kazalnim zaimkom;</p>	<p>a) z oziralnim zaimkom, b) s sopomenko.</p>

4 Z vajami odpravljajo kritična mesta v praktičnem obvladanju slovnice.

5 Vadijo razločno, naravno in knjižno govorjenje – tu so pozorni zlasti na težja mesta v knjižni izreki, kot so:

- izgovor e, ε, ð, o in ô ter drugih glasov glede na pokrajinski/narečni izgovor,
- mesto naglasa,
- stavčni poudarek in intonacija,
- vezani izgovor nezložnih predlogov.

Vadijo razločno, naravno in knjižno branje.

6 Vadijo težja mesta v pravopisu, npr.

– zapis <u>u</u> in nezvočnikov na koncu in sredi besede, – zapis <u>w</u> in <u>M</u> na začetku besede, – zapis polglasnika (tudi pred <u>r</u>, prim. <u>rjav vrt</u>), – zapis sklopov <u>lj, nj</u>. – ločeno pisanje predlogov, – izbiro predloga <u>z/s</u> in <u>k/h</u>, – pisanje nikalnice <u>ne</u> ob glagolih, – rabo velike začetnice v osebnih lastnih imenih in v svojilnih pridevniki iz njih, – rabo velike začetnice v bližnjih/znanih zemljepisnih lastnih imenih, – rabo male začetnice v vrstnih pridevniki iz zemljepisnih lastnih imen, – rabo vejice pri naštevanju in pred obravnavanimi vezniki, – pisanje glavnih in vrstilnih števniki do 100 s števki in črkami;	– zapis nezvočnikov sredi besede, – zapis <u>w</u> in <u>M</u> na začetku besede, – zapis soglasniških sklopov, – zapis polglasnika pred <u>r</u>, prim. <u>rjav, vrt</u>, – deljenje domačih besed, – rabo velike začetnice v eno/več besednih slovenskih zemljepisnih lastnih imenih, – rabo velike začetnice v izrazih spoštovanja, – rabo velike začetnice v znanih stvarnih lastnih imenih (npr. naslovi knjig/..., imena podjetij/prirediteljev/...), – rabo male začetnice v vrstnih pridevniki iz zemljepisnih lastnih imen, – rabo male začetnice v funkcijskih nazivih, – rabo male začetnice v imenih praznikov, – rabo male začetnice v imenih jezikov, – pisanje glavnih in vrstilnih števniki do 100 s števki in črkami, – pisanje prislovov s števki, – rabo vejice pred obravnavanimi vezniki, – rabo končnega ločila na koncu večstavčne povedi;	– zapis nezvočnikov sredi besede, – zapis <u>w</u> in <u>M</u> na začetku besede, – zapis soglasniških sklopov, – zapis polglasnika v soglasniških sklopih (npr. <u>gostiln, tekem</u>), – deljenje domačih besed, – pisanje nikalnice <u>ne</u> ob glagolih in drugih besedah, – rabo velike začetnice v eno/večbesednih slovenskih zemljepisnih lastnih imenih, v znanih stvarnih lastnih imenih in v izrazih spoštovanja, – rabo male začetnice v častnih, strokovnih funkcijskih nazivih, imenih praznikov in jezikov ter v vrstnih pridevniki iz zemljepisnih lastnih imen, – pisanje glavnih in vrstilnih števniki do 1000 s števki in črkami, – rabo končnega ločila na koncu večstavčne povedi, – rabo vejice pred obravnavanimi vezniki, – rabo vejice za zvalniškim, členkovim in medmetnim pastavkom, – rabo ločil v premem govoru (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim), – rabo oklepaja, – pisanje krajšav (okrajšav, kratic in simbolov).

Vzdržujejo čitljivost in estetskost lastne pisave ter vadijo pisanje in oblikovanje besedil z računalnikom.

4 Učenci spoznavajo vlogo in položaj slovenskega jezika ter se znajdejo v slovenskem jezikovnem okolju.

4	5	6
<p>a) Navedejo/pokažejo prvine nebesednega jezika in pojasnijo, kaj se z njimi sporoča. Ugotovijo, da nekateri ljudje uporabljajo več nebesednega jezika kot drugi.</p> <p>b) Navedejo imena jezikov, ki jih poznajo/se jih učijo. Povedo, kateri jezik je zanje materni/prvi in kateri je tuji/drugi. Pogovarjajo se o prednostih maternega jezika pred tujim in o pomenu učenja tujih jezikov.</p> <p>c) Pogovarjajo se o (jezikovnih) stikih, ki jih imajo sami/njihovi starši/sorodniki/prijatelji s tujci, in povedo, kako govorijo z njimi. Povedo, ali poznajo tujce, ki znajo slovensko, in kako govorijo z njimi Slovenci.</p>	<p>a) Navedejo imena jezikov, ki jih govorijo ljudje v njihovem okolju; prepoznajo poseben položaj slovenskega jezika v Republiki Sloveniji (tj. državni jezik) in na delu slovenske Istre ter Prekmurja poseben položaj italijanskega/madžarskega jezika (tj. uradni jezik).</p> <p>b) Pogovarjajo se o tem, ali govorijo doma/s prijatelji enako kot v šoli/z neznanci/s tujci. Navedejo razlike v govorjenju s prijatelji/sošolci in z učiteljem/neznancem/tujcem. Premišljujejo, zakaj govorijo z različnimi osebami različno. Pogovarjajo se o okoliščinah rabe knjižnega in neknjižnega jezika.</p> <p>c) Učenci, ki znajo katero drugo narečje/pokrajinski pogovorni jezik, kot ga govorijo sošolci, le-tega predstavijo svojim sošolcem in povedo, s kom tako govorijo/od koga so se ga naučili.</p>	<p>a) Pogovarjajo se o tem, da se slovenščina govori tudi zunaj meja Republike Slovenije, in sicer kot zamejci ter izseljenci. Učenci, katerih sorodniki/znanci so zamejci/izseljenci, povedo, kje le-ti živijo in kako govorijo (npr. s kom/kje govorijo slovensko, s kom/kje pa v tujem jeziku).</p> <p>b) Navedejo imena državnih jezikov, ki jih govorijo ljudje v državah, ki mejijo na Slovenijo.</p>

Izobraževalni cilji

1 Učenci pridobivajo temeljne jezikoslovne pojme (in sicer predvsem na ravni njihove rabe).

4	5	6
<p>1 Ob besedno-slovnični razčlembi zapisanih besedil učenci spoznavajo naslednje jezikoslovne pojme in izraze zanje:¹</p>		
<ul style="list-style-type: none"> – sporočevalec, – naslovnik, – naslov, nagovor, datum, podpis, – trdilna, nikalna poved, – lastno, občno ime, – uvod, jedro, zaključek, 	<ul style="list-style-type: none"> – anketa, – neuradno, uradno besedilo, – enopomenka, večpomenka, – samostalnik, – spol: moški, ženski, srednji, – število: ednina, dvojina, 	<ul style="list-style-type: none"> – prijavnica, naročilnica, – sopomenka, protipomenka, nadpomenka, podpomenka, – besedna družina, koren, – sklon: imenovalnik, roditeljski, dajalnik, tožilnik, mestnik,

<ul style="list-style-type: none"> – odstavek, – popravno znamenje; 	<p>množina,</p> <ul style="list-style-type: none"> – pridevnik, kakovostni, svojilni, vrstni pridevnik, – samoglasnik, soglasnik, – državni, uradni jezik, – narečje; 	<p>orodnik,</p> <ul style="list-style-type: none"> – zaimek, osebni zaimek, – oseba: prva, druga, tretja, – glagol, – časovna oblika: sedanjik, preteklik, prihodnjik, – prislov: krajevni, časovni, načinovni, – odvisni govor, premi govor, spremni stavek, dobessedni navedek, narekovaj, – oklepaj, – krajšava.
<p>V besedilih prepoznavajo navedene pojme in jih poimenujejo z ustreznimi jezikoslovnimi izrazi.</p>		
	<p>2 Učenci uvrstijo besede med</p> <ul style="list-style-type: none"> – samostalnike, – pridevnike; <p>in utemeljijo svojo odločitev. Navedenim skupinam besed določijo osnovne oblikoslovne kategorije.</p> <ul style="list-style-type: none"> – osebne zaimke, – glagole, – prislove; 	
	<p>3 Učenci navedejo samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika, ločijo pojma glas in črka ter se zavedajo delne nesimetrije v njunem razmerju.</p>	
<p>4 Učenci razvrščajo besede po abecedi. Poznajo nekaj osnovnih popravnih znamenj.</p>	<p>4 Učenci v konkretnem primeru utemeljijo</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapis glasov v besedi, – rabo velike/male začetnice, – rabo ločil, <p>– zapis premege govora.</p>	

1 Iz prvega triletja pa še: glas, črka, številka, beseda, poved, besedilo, pozdrav, obvestilo, opozorilo, prepoved, vabilo, čestitka, voščilo, pohvala, opis, novica, pripovedna, vprašalna, vzključna poved, pika, vprašaj, klicaj, velika in mala začetnica, knjižni in neknjižni jezik, materni in tuji jezik, državni jezik.

3.2.3 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) pri obravnavi umetnostnih besedil

Funkcionalni cilji

1 Učenci razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil.

4	5	6
1.1 Samostojno tiho berejo literarna besedila.		
1.2 Berejo mladinske povesti in romane (take, ki jih je treba brati v več obrokih in si vsakič priklicati v spomin "literarni svet in vse, kar se je v njem do tedaj zgodilo").		
1.3 Po poprejšnji pripravi berejo glasno in z glasom (so)oblikujejo literarno stvarnost.	Berejo glasno, brez priprave.	
2 Razvijajo zmožnost ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom. Branje umetnostnega besedila prepoznajo kot poseben položaj in pripravijo ustrezen model odzivanja: literarni svet povezujejo s svojim izkušenjskim svetom.		
2.1 Razvijajo sposobnost za identifikacijo z eno izmed književnih oseb.		
Zmožni so se identificirati s tisto književno osebo, ki jim je podobna vsaj v eni konkretni lastnosti, oziroma s tisto, katere življenjske okoliščine so podobne njihovim.	Zmožni so se identificirati s tisto književno osebo, ki doživlja take dogodivščine, ki bi si jih želeli doživljati sami.	
Npr. S. Rozman: <i>Čudežni pisalni strojček</i> C. Nöstlinger: <i>Požvižgamo se na kumaričnega kralja</i>	Npr. B. Jurca: <i>Uhač in njegova družina</i>	Npr. E. Kästner: <i>Emil in detektivi</i>
2.2 Književne osebe		
1) Sestavljajo domišljjskočutno predstavo književnih oseb tako, da upoštevajo avtorjev opis in le dodajajo manjkajoče prvine iz svoje izkušnje in domišljije.	Domišljjskočutno predstavo književne osebe si oblikujejo tudi iz posrednih besedilnih signalov (npr. iz govora o književni osebi ali iz načina govora književne osebe).	
	Ločujejo glavne in stranske književne osebe. Oblikujejo lastno stališče do ravnanja književnih oseb in ga znajo utemeljiti.	
Npr. L. F. Baum: <i>Čarovnik iz Oza</i>	Npr. A. Goljevšček: <i>Potovanje z domišljijo</i>	Npr. A. Lindgren: <i>Brata Levjesrčna</i>

<p>2) Zaznavajo tiste značajske lastnosti književne osebe, ki so razvite v nazorno sliko. Pri posamezni književni osebi zaznavajo več značajskih lastnosti.</p> <p>Npr. S. Makarovič: <i>Kam pa kam, kosovirja?</i></p>	<p>Učenci zaznavajo pri književni osebi tudi tako značajsko lastnost, ki se zdi v nasprotju z njeno splošno značajsko oznako (npr. negativno lastnost pri sicer pozitivni osebi). Značajske lastnosti prepoznavajo tudi iz posrednih besedilnih signalov (iz govora osebe in iz govora o osebi).</p> <p>Npr. Ž. Petan: <i>Poslednja vojna njegovega veličanstva</i> Npr. H. C. Andersen: <i>Cesarjeva nova oblačila</i></p>
<p>3) Opazijo tudi perspektivo tistih književnih oseb, s katerimi se ob spontanem branju ne identificirajo, če jih učitelj nanje posebej ne opozori.</p> <p>Npr. P. Kovač: <i>Vezalkine sanje</i> Npr. A. Goljevšček: <i>Če zmaj požre mamo</i></p>	<p>V besedilu samostojno zaznavajo perspektive več književnih oseb (a jih še ne kombinirajo).</p> <p>Npr. A. Ingolič: <i>Tajno društvo PGC</i></p>
<p>4) Motivi za ravnanje književnih oseb (ali: zakaj kdo kaj stori).</p>	
<p>Zaznavajo in razumejo tudi tako ravnanje osebe, ki ni v skladu z ravnanjem, kot bi ga v sorodni situaciji izbrali sami.</p> <p>Npr. G. Rodari: <i>Če dedek ne zna pripovedovati pravljic</i></p>	<p>Najdejo razlago za ravnanje književnih oseb, če jo je mogoče izpeljati iz literarnega dogajanja.</p> <p>Če ravnanja literarne osebe NI MOGOČE POJASNITI Z LITERARNIM DOGAJANJEM, seže učenec po (racionalno) razlago zunaj besedilnega sveta (= predvidi del zgodbe, ki ga je po njegovem avtor zamolčal, "pozabil" zapisati).</p> <p>Npr. S. Makarovič: <i>Coprnica Zofka</i> Npr. S. Pregl: <i>Geniji v kratkih hlačah</i></p>
<p>2.3 Razvijajo sposobnost razumevanja in doživljanja besedilne stvarnosti.</p>	
<p>1) Dogajalni prostor Domišljjijskočutno predstavijo tako, da upoštevajo avtorjev opis in dodajajo manjka-joče predstave iz svojih izkušenj in iz drugih (literarnih) del.</p> <p>Npr. L. Suhodolčan: <i>O dečku, ki je jezdil ograje</i></p>	<p>Pri oblikovanju domišljjijskočutne predstave dogajalnega prostora upoštevajo nekatere omejitve, ki izhajajo npr. iz zemljepisnega, zgodovinskega in drugega znanja.</p> <p>Sposobni so slediti dogajanju na več dogajalnih prostorih hkrati. Sposobni so si obdržati v spominu domišljjijskočutno predstavo dogajalnega prostora, medtem ko teče dogajanje v drugem dogajalnem prostoru, in si jo v nespremenjeni podobi priklicati v zavest, ko se literarno dogajanje spet preseli vanj.</p> <p>Npr. V. Mal: <i>Sreča na vrvici</i> Npr. A. Lindgren: <i>Brata Levjesrčna</i></p>
<p>2) Dogajalni čas</p>	
<p>Ne zaznavajo več le časovno zapovrstnega nizanja dogodkov. Dogajalni časi se v pripovedi lahko prepletajo (npr. kronološki in retrospektivni tok dogodkov). Povezujejo dogajalni čas in prostor.</p> <p>Npr. R. Dahl: <i>Matilda</i> Npr. Prežihov Voranc: <i>Prvo pismo</i> Npr. F. Bevk: <i>Pastirci</i></p>	

<p>3) Dogajanje Sledijo lahko dogajanju na več dogajalnih prostorih. Če iz literarnega besedila ne razberejo vseh potrebnih podatkov, pojasnijo “prazne prostore” tako, da si izmislijo dogajanje, ki se je “verjetno zgodilo”.</p>		
<p>4) Književna motivacija Literarno dogajanje sprejemajo in razumejo le, če je povezano v trden vzročno-posledični sistem. Odstopanja zavračajo, razen če literarno besedilo ni prepoznavno kot fantastično.</p>		
Npr. M. Koren: <i>Protideževna juha</i>	Npr. B. A. Novak: <i>Prizori iz življenja stvari</i>	Npr. J. Swift: <i>Guliver med pritlikavci</i>
<p>5) Avtor – pripovedovalec</p>		
<p>Zaznavajo kategorijo pripovedovalca, kadar je ta v besedilu naveden. Zaznavajo, da avtor in pripovedovalec nista isto tudi takrat, kadar je treba pripovedovalca razbrati iz posrednih besedilnih signalov.</p>		
Npr. A. Goljevšček: <i>Potovanje z domišljijo</i> R. Dahl: <i>Čarovnice</i>		Npr. F. Levstik: <i>Martin Krpan</i>
<p>2.4 Književne zvrsti in vrste Ob imenu književne vrste si priključijo v spomin <i>svoje</i> literarnoestetske izkušnje s to književno vrsto. Na podlagi tega oblikujejo svoja pričakovanja.</p>		
<p>2.4.1 Poezija</p>		
<p>1) Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi.</p> <p>Npr. J. Snoj: <i>Veronika gre na ples</i></p>	<p>1) Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi ter jo povezujejo s podobami, ki tvorijo besedilno stvarnost.</p> <p>Npr. J. Snoj: <i>Kje pesem prebiva</i></p>	<p>1) Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi ter doživljajo in razumejo vlogo zvočne oblikovanosti besede v pesemskem besedilu. Opazijo ponavljanja posameznih glasov.</p> <p>Npr. B. A. Novak: <i>Prebesedimo ...</i></p>
<p>2) Ob pomoči učitelja zaznavajo ritem pesmi in ga povezujejo z njeno sporočilnostjo. Doživljajo razliko med hitrim in počasnim ritmom.</p> <p>Npr. M. Bor: <i>Pesem o zvezdi, Zajček suhi</i></p>	<p>2) Zaznavajo ritem pesmi in ga povezujejo z njeno sporočilnostjo. Prepoznavajo menjava ritma v pesmi glede na spremembo razpoloženja.</p> <p>Npr. K. Kovič: <i>Kočija</i></p>	<p>2) Zaznavajo in razumejo povezanost ritma s sporočilnostjo pesmi.</p> <p>Npr. F. Forstnerič: <i>Hitra pesem</i></p>
<p>3) Zaznavajo rimo kot zvočni lik. Opazujejo pomenska razmerja med rimanima besedama.</p>		
Npr. M. Košuta: <i>Morda tudi žabice</i>	Npr. M. Kuncič: <i>Markova barka</i>	Npr. N. Grafenauer: <i>Poezija</i>

4) Interpretativno berejo besedila. Razumljivo in doživeto recitirajo in deklamirajo pesmi, ki so se jih naučili na pamet.	4) Interpretativno berejo besedila (spreminjanje hitrosti, registra in barve). Razumljivo in doživeto recitirajo ter deklamirajo pesmi, ki so se jih naučili na pamet.	
5) Zaznavajo likovnost besedila in prvine zunanje zgradbe (kitica, verz). Npr. M. Košuta: <i>Zaseda za medveda</i>	5) Zaznavajo likovno podobo in členjenost besedila (dolžina verza, število kitic). <i>Pleši, pleši, črni kos</i> , ljudska	5) Zaznavajo likovnost besedila in različne dolžine kitic. Razumejo povezavo med likovnostjo in sporočilnostjo besedila. Zaznavajo in razumejo likovnost pesmi. Npr. B. A. Novak: <i>Vogali besede hiša</i>
6) Ob branju besedila razvijajo asociativne sposobnosti . Npr. T. Pavček: <i>Kaj vse je tata</i>	6) Ob branju besedila razvijajo asociativne sposobnosti , doživljajo čustveno in domišljijско bogastvo pesniškega jezika. Npr. S. Vegri: <i>Prijatelj</i>	6) Asociativne sposobnosti razvijajo ob branju različnih vrst pesmi glede na besedilno stvarnost (lirika, pripovedna poezija, nesmiselnice). Npr. K. Šoster Olmer: <i>Mroč</i>
7) Razlikujejo pomensko podobne besede in njihovo rabo glede na sobesedilo. Npr. B. Štampe Žmavc: <i>Nadobudna budnica</i>	7) Rabo sopomenk zaznavajo in opazujejo ob upoštevanju čustvenih plasti besedila. Npr. S. Vegri: <i>Grega</i>	7) Ob doživljanju in razumevanju rabe sopomenk razumejo tudi prvine sloga (opisnost, čustvenost). Npr. O. Župančič: <i>Barčica</i>
8) Ob pomoči učitelja zaznavajo lažje primere besedotvorne inovacije (pomanjševalnice). Npr. M. Bor: <i>Zajček suhi</i>	8) Zaznavajo opaznejše primere besedotvorne inovativnosti v pesemskem besedilu. Npr. D. Zajc: <i>Vrata</i>	8) Zaznavajo primere besedotvorne inovativnosti in jih povezujejo s sporočilnostjo besedila. Npr. B. A. Novak: <i>Zzzbudilka</i>
9) Razumejo primere . Npr. F. Forstnerič: <i>Dedkova slika</i>	9) Razumejo preprostejše metafore , ki temeljijo na podobnosti med členi. Npr. O. Župančič: <i>Breza in hrast</i>	9) Razumejo metafore , ki temeljijo na podobnosti, ter preprostejše metafore, ki temeljijo na razmerjih med členi. Npr. F. Filipič: <i>Vse je drugače</i>
10) Zaznavajo in doživljajo rabo nenavadnih besednih zvez .	10) Zaznavajo in doživljajo rabo nenavadnih besednih zvez ter jih povezujejo s sporočilnostjo besedila. V besedilu	10) Zaznavajo in razumejo rabo okrasnih pridevkov . Opazujejo in doživljajo posebnosti skladnje besedila (dolžina

Npr. B. Štampe Žmavc: <i>Špela čarovnica</i>	poiščejo okrasni pridevek . Npr. L. Krakar: <i>Češnja v belem</i>	stavkov, ponavljanja večjih sklopov). Npr. <i>Desetnica</i> , ljudska			
	11) Opazijo rabo stalnih besednih zvez . Npr. N. Grafenauer: <i>Nebotičniki</i>	11) Opazijo rabo stalnih besednih zvez in lažje primere prenovitve klišeja . Npr. N. Grafenauer: <i>Ušesa</i>			
		12) Zaznavajo in razumejo poosebitev in nagovor . Npr. I. Minatti: <i>Pesem</i> O. Župančič: <i>Barčica</i>			
	13) S pomočjo učitelja zaznavajo Npr. M. Dekleva: <i>Mehke snežinkaste pesniške race</i>	preprosto simboliko . Npr. J. Murn: <i>Pesem</i>			
14) Razumejo temo besedila in novo besedilo primerjajo z že znanimi besedili na isto temo. Osrednje teme so: – otroštvo Npr. (F. Lainšček: <i>Klic v sili</i>), – živalski svet Npr. (M. Košuta: <i>Zaseda za medveda</i>), – družina Npr. (J. Snoj: <i>Ptičica pa-pa</i>). Oblikujejo svoje stališče do sporočila pesmi.	14) Razumejo temo besedila in novo besedilo primerjajo z že znanimi besedili na isto temo. Osrednje teme so: – nenavadna stvarnost Npr. (<i>Pleši, pleši, črni kos, ljudska</i>), – tradicija in izročilnost Npr. (N. Grafenauer: <i>Slon Misbaba</i>), – prijateljstvo Npr. (M. Kunčič: <i>Markova barka</i>).	14) Razumejo temo besedila in novo besedilo primerjajo z že znanimi besedili na isto temo. Osrednje teme so: – odraščanje in vrstništvo Npr. (T. Pavček: <i>Junak</i>), – stvarnost kot pustolovščina/skrivnost Npr. (D. Zajc: <i>Numizmatiki</i>), – ustvarjalnost Npr. (B. A. Novak: <i>Prebesedimo ...</i>).			
<p>2.4.2 Proza</p> <p>Doživljajo naslednje prozne vrste in žanre:</p> <p>1 Pravljica</p> <p>1.1 Ljudska pravljica</p> <table border="1" data-bbox="124 1510 1165 1736"> <tr> <td data-bbox="124 1510 472 1736">Ljudske pravljice (formalni začetek in konec, prepovedi, zapovedi in prerokbe, pravljična števila, tipične pravljичne osebe); <i>Slovenske narodne pravljice</i></td> <td data-bbox="472 1510 820 1736">– klasične slovenske ljudske pravljice (tipični motivi in osebe); – živalske pravljice; <i>Zlata ptica</i> <i>Sto najlepših pravljic iz slovenske in svetovne literature</i></td> <td data-bbox="820 1510 1165 1736">– tuje ljudske pravljice z značilnimi motivi. <i>Tisoč in ena noč</i></td> </tr> </table>			Ljudske pravljice (formalni začetek in konec, prepovedi, zapovedi in prerokbe, pravljična števila, tipične pravljичne osebe); <i>Slovenske narodne pravljice</i>	– klasične slovenske ljudske pravljice (tipični motivi in osebe); – živalske pravljice; <i>Zlata ptica</i> <i>Sto najlepših pravljic iz slovenske in svetovne literature</i>	– tuje ljudske pravljice z značilnimi motivi. <i>Tisoč in ena noč</i>
Ljudske pravljice (formalni začetek in konec, prepovedi, zapovedi in prerokbe, pravljična števila, tipične pravljичne osebe); <i>Slovenske narodne pravljice</i>	– klasične slovenske ljudske pravljice (tipični motivi in osebe); – živalske pravljice; <i>Zlata ptica</i> <i>Sto najlepših pravljic iz slovenske in svetovne literature</i>	– tuje ljudske pravljice z značilnimi motivi. <i>Tisoč in ena noč</i>			

1.2 Klasična avtorska pravljica		
Npr. B. Magajna: <i>Brkonja Čeljustnik</i>	Npr. H. C. Andersen: <i>Mala morska deklica</i>	Npr. F. Milčinski: <i>Pravljice</i> O. Wilde: <i>Srečni kraljevič</i>
1.3 Sodobna avtorska pravljica		
Npr. B. Štampe Žmavc: <i>Ure kralja Mina</i>	Npr. S. Makarovič: <i>Coprnica Zofka</i>	
2 Fantastična pripoved		
Npr. V. Pečjak: <i>Drejček in trije Marsovčki</i> L. Baum: <i>Čarovnik iz Oza</i>	Npr. R. Dahl: <i>Čarovnice</i> P. L. Travers: <i>Mary Poppins</i>	Npr. A. Lindgren: <i>Brata Levjesrčna</i>
3 Realistična kratka pripovedna proza		
Npr. T. Seliškar: <i>Mule</i> L. Suhodolčan: <i>O dečku, ki je jezdil ograje</i>	Npr. F. Milčinski: <i>Butalci</i> F. Frančič: <i>Kaj je rekla mama</i>	Npr. S. Pregl: <i>Geniji v dolgih hlačah</i>
4 Realistična povest in realistični roman s tematiko iz vsakdanjega življenja; pustolovska povest, pustolovski roman, mladinska detektivka (v trivialni in leposlovni različici)		
Npr. Sempe – Goscinny: <i>Nikec</i> Npr. C. Nöstlinger: <i>Požvižgamo se na kumaričnega kralja</i>	Npr. P. Kovač: <i>Urške so brez napake</i> Npr. L. Lowry: <i>Anastazija Krupnik</i> Npr. B. Jurca: <i>Uhač in njegova družčina</i> Npr. L. Suhodolčan: <i>Stopinje v zraku</i> Npr. T. Brezina: <i>Zmaj straši ponoči</i> <i>Fantom na šoli</i> <i>Ura v stolpu bije trinajst</i>	Npr. A. Ingolič: <i>Tajno društvo PGC</i> Npr. E. Kästner: <i>Dvojčici Emil in detektiv</i> Npr. B. Dolinar: <i>Detektiv in jaklenih konjičkih</i> Npr. B. Novak: <i>Zelena pošast Zaljubljeni vampir Super Špon</i>
2.4.3 Dramatika		
1) Samostojno berejo besedilo, razčlenjeno na več prizorov, po vlogah. Poiščejo primeren glas za osebo, ki jo predstavljajo. Besedilo uprizorijo v razredu.	2) Pri skupinskem glasnem branju tekoče in razumljivo berejo besedilo po vlogah ter spreminjajo hitrost, barvo in register govora glede na spremembo razpoloženja kake dramske osebe. Besedilo uprizorijo v razredu.	
Npr. B. A. Novak: <i>V ozvezdju Postelje</i>	Npr. A. Goljevšček: <i>Če zmaj požre mamo</i>	Npr. Ž. Petan: <i>Starši naprodaj</i>
3) Prepoznajo zgradbo dramskega besedila (oznaka govorečega in njegovega govora, oznaka prostora).	3) Prepoznajo zgradbo dramskega besedila (oznaka govorečega in njegovega govora, oznaka prostora, oznake čustvenega stanja oziroma sprememb ter druge oznake osebe, na primer izgled).	

2 Učenci poslušajo pripovedovanje in branje literature.

Učenci gledajo, doživljajo, vrednotijo gledališke predstave in filme.

4	5	6
1 Učenci ohranijo in razvijajo interes za poslušanje proze.		
1) Poslušajo učiteljevo pripovedovanje tistih proznih oblik, ki so bile po svojem nastanku namenjene pripovedovanju.		
Poslušajo in prepoznajo značilnosti ljudske pravljice ter jo razlikujejo od realistične pripovedi.	Poslušajo slovenske ljudske pravljice in prepoznajo njihove tipične lastnosti: tipično slovenske <ul style="list-style-type: none"> – pravljичne osebe, – pravljичne motive, – pravljično strukturo. 	Poslušajo pravljice drugih narodov sveta in primerjajo njihove značilnosti z značilnostmi slovenskih ljudskih pravljič. Antične pripovedke (medpredmetni projekt z zgodovino).
2) Poslušajo učiteljevo branje kratke pripovedne proze in proznih odlomkov iz berila, oblikujejo domišljjskočutne predstave književnih oseb, literarnega prostora in literarnega dogajanja. Sestavljajo pomene in besedilo vrednotijo. Po metodi dolgega branja doživijo skupaj vsaj dve besedili vsako leto (eno fantastično in eno realistično).		
2 Ohranijo in razvijajo interes za poslušanje poezije.		
1) Zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi ob poslušanju interpretativnega branja pesmi (branje sošolca, učiteljevo branje, poslušanje posnetka). Ob poslušanju doživljajo zvočnost pesmi ter jo povezujejo s podobami, ki tvorijo besedilno stvarnost.		
2) Zaznavajo ritem. Na menjave ritma se čustveno odzovejo.	Zaznavajo ritem pesmi in ga povezujejo z njeno sporočilnostjo. Zaznavajo menjavanje ritma v pesmi glede na spremembo razpoloženja.	
3) Zaznavajo rimo kot zvočni lik. Ponovijo rimane besede in ob tem že večje dele verza.		
3 Razvijajo sposobnosti za sprejemanje, doživljanje in vrednotenje gledališke predstave.		
Ogledajo si vsaj po eno gledališko in vsaj po eno lutkovno predstavo v vsakem letu (lahko tudi na videoposnetku). Gledališki dogodek primerjajo z branjem besedila. Razlikujejo glavne in stranske osebe gledališke/lutkovne predstave in zaznavajo njihove lastnosti (čustvena stanja). Zaznavajo sestavine gledališke/lutkovne predstave (gledališče, gledalci, oder, igralci, dogajanje, začetek in konec predstave; lutke in vrste lutk).	Ogledajo si vsaj po eno gledališko predstavo v vsakem letu (lahko tudi na videoposnetku). Zaznavajo in doživljajo prvine gledališkega dogodka (igralci, vloga, luč, scena, kostumi, glasbena oprema).	
4 Razvijajo sposobnost doživljanje radijske igre.		
Poslušajo radijsko igro. Oblikujejo domišljjskočutne predstave oseb na podlagi zaznavanja govora in zvočne opreme radijskega besedila.		
5 Razvijajo sposobnosti za sprejemanje, vrednotenje in doživljanje trivialnega in estetskega filma.		
Doživljajo trivialni in estetsko polnovredni film.		Doživljajo in razlikujejo trivialni in estetsko polnovredni film;

	opazujejo klišeiziranost trivialnega filma.
--	---

3 Učenci pišejo neliterarna, polliterarna in literarna besedila.

4	5	6
1 Sposobnost identificiranja z eno izmed književnih oseb.		
2 Književna oseba		
1) V pripovedih upovedijo svojo domišljjskočutno predstavo književnih oseb tako, da kopičijo prilastke in uporabijo primere.	Zapisujejo svoje domišljjskočutne predstave književnih oseb tako, da avtorjevim podatkom dodajajo elemente iz svoje realne izkušnje in predstave iz drugih literarnih ter filmskih svetov.	Podobo književne osebe upovedujejo tudi s pomočjo posrednih besedilnih signalov.
2) Ustvarjajo svoje domišljjske svetove. Odločajo se, katere značajske lastnosti bodo prisodili svoji glavni književni osebi in na kak način bodo izbrano karakterno lastnost/čustveno stanje upovedili, da jih bo bralec zgodbe razumel.	V svojem literarnem svetu pišejo tudi o takih osebah, pri katerih je ena značajska lastnost v nasprotju z njeno splošno značajsko oznako (npr. negativna lastnost pri sicer pozitivni osebi). Značajske lastnosti izražajo tudi s posrednimi besedilnimi signali (z govorom osebe in z govorom drugih oseb o osebi).	
3) Pisno pripovedujejo zgodbo tudi s perspektive tistih književnih oseb , s katerimi se ob spontanem branju ne identificirajo.		Pisno pripovedujejo zgodbo vsak s perspektive druge književne osebe. Te zgodbe primerjajo. Tako začenjajo opazati, da vidijo (doživljajo) književne osebe literarni svet na različne načine in ugotavljajo, kako to vpliva na potek literarnega dogajanja.
4) Zaznavajo rabo neknjižnih prvin v besedilu in jo povezujejo s književnimi osebami.	V pisni pripovedi uporabljajo neknjižne prvine in z njimi posredujejo informacije o svoji književni osebi.	
3 Motivi za ravnanje književnih oseb (ali: zakaj kdo kaj stori)		
Pišejo zgodbe "kaj bi bilo, če bi jaz enkrat ..." in pripovedujejo zgodbo, v kateri glavna oseba ravna v nasprotju z njihovimi pričakovanji. Na ta način ob branju literature zaznavajo in razumejo tudi tako ravnanje	Zapisujejo "manjkajoče dele zgodbe", če v besedilu ni zunanjih podatkov, ki bi pojasnjevali ravnanje književne osebe. Zapišejo (racionalno) razlago, dopolnijo literarni svet, predvidijo dele zgodbe, ki jih je avtor zamolčal, "pozabil" zapisati.	

osebe, ki ni v skladu z ravnanjem, kot bi ga v sorodni situaciji izbrali sami.	
4 Dogajalni prostor	
Pisno označujejo dogajalni prostor na podlagi avtorjevega opisa in lastnih domišljijjskih dopolnil.	Pri opisovanju domišljijjskočutne predstave dogajalnega prostora že upoštevajo omejitve, ki izhajajo iz zemljepisnega, zgodovinskega in drugega znanja.
Napišejo besedilo, ki se dogaja na podobnem dogajalnem prostoru.	Ob branju zapisujejo podatke o dogajalnem prostoru na dogajalni trak. Nato opišejo ključne dogajalne prostore.
5 Dogajalni čas	
Dogajalni čas v svoji pripovedi upovedujejo tako, da omenjajo predmete, okoliščine, značilne za "takratno obdobje".	Dogajalni čas so sposobni upovediti tudi s posrednimi besedilnimi podatki, npr. arhaizmi, tj. omembami stvari, ki jih v današnjem svetu ne najdemo več.
	Pišejo zgodbe, ki se dogajajo v prihodnosti, različno oddaljenih preteklostih in v časovno nedefiniranih fantastičnih svetovih.
6 Dogajanje	
Pišejo "premico dogajanja" (= neke vrste "zgodovinski trak" literarnega dogajanja) in z njeno pomočjo spremljajo literarno dogajanje.	
Pišejo okvirno zgodbo.	Pišejo retrospektivno zgodbo. V skupini (npr. kot "podajanko") pišejo "roman" s pramenasto zgradbo.
	Znajo zapisati obnovo literarnega dogajanja, tudi če to v literarnem delu, ki ga obnavljajo, ne teče čisto kronološko: – okvirna zgodba, – pramenasta zgradba, – retrospektivna zgradba.
7 Resničnost – fikcija	
Pišejo realistične, fantastične in nesmiselne zgodbe – pri tem izberejo ustrezen motivacijski sistem.	
8 Avtor – pripovedovalec	
Literarno besedilo pripovedujejo, kot bi ga pripovedovala zdaj glavna in potem ena izmed stranskih književnih oseb (v začetni fazi naj bosta osebi različnega spola). Učenci tako spoznajo, da avtor in pripovedovalec v literaturi nista istovetna.	
9 Književne zvrsti in vrste	
9.1 Poezija	
1) Pišejo zvočno učinkovite kombinacije besed (onomatopoijske, zvočno slikanje) in opazujejo doživljanje zanimivih zvočnih nizov.	Pišejo zvočno zanimive besede, opazujejo svoje doživljanje povezanosti pomena in zvoka.

2) Pišejo rimane verze.		
3) Likovno oblikujejo tematski besedni asociogram.	3) Razporejajo besede po papirju v likovno pesem.	3) Posnemajo likovnost "konkretne" pesmi.
4) Pisno nizajo asociacije ob kaki opazni besedi.	4) Razvijajo asociativne sposobnosti ob pisnem odzivanju na prvine pripovedne, lirske in nonsensne poezije.	
5) Nizajo sopomenke in se zavedajo različne čustvene obarvanosti besede.	5) Tvorijo sopomenske nize in opazujejo njihovo rabo glede na čustvene plasti besedila.	
6) Po vzorcu ali samostojno tvorijo nove besede.	6) Tvorijo zahtevnejše besede in opazujejo povezave s sporočilnostjo.	
7) Tvorijo primere in upovedujejo lastno razumevanje teh prvin besedila.	7) Tvorijo preprostejše metafore, ki temeljijo na podobnosti med členi. Opazujejo njihovo učinkovanje v besedilu.	7) Tvorijo metafore, ki temeljijo na podobnosti, ter preprostejše metafore, ki temeljijo na razmerjih med členi.
8) Tvorijo nenavadne besedne zveze. Besede naključno povezujejo, nizajo prilastke ob opazni besedi (tematskem jedru).	8) Tvorijo nenavadne besedne zveze in na podlagi takih zvez tvorijo krajše besedilo. Samostojno tvorijo besedne zveze z okrasnim pridevkom.	8) Posnemajo skladno besedila (dolžina povedi, ponavljanje večjih sklopov).
9) Besedilo primerjajo z že znanimi besedili na isto temo. Strnjeno ali ustvarjalno povzemajo vsebino besedila. Tvorijo lastna besedila na podlagi osrednjih tem za posamezni razred.		
<p>9.2 Proza</p> <p>1) Pravljica</p> <p>– Ljudska pravljica Pišejo pravljice. Pri tem uporabljajo naslednje strukturne elemente:</p> <ul style="list-style-type: none"> – formalni začetek pravljice, – formalni konec pravljice, – dvodelna, tridelna struktura, tj. taka, pri kateri se dogajanje dvakrat/trikrat ponovi, ponavadi vsakič drugi književni osebi, – preteklik, – prepovedi, zapovedi, prerokbe, – pravljичno število, – tipične pravljичne osebe, ustvarjene po principu kombinacije. <p>– Klasična avtorska pravljica Pišejo pravljice, ki so oblikovane po vzoru klasičnih avtorskih pravljic. Pišejo živalske pravljice, pravljice, katerih glavni junaki so čudežna bitja, in pravljice, v katerih oživijo</p>	<p>Pišejo "tipično slovenske pravljice" s tipično slovenskimi pravljичnimi motivi in tipično slovenskimi pravljичnimi osebam (npr. rojenice, sojenice, povodni mož, kača z belo kronico).</p> <p>Obiščejo starejše ljudi v svojem kraju in zapišejo pravljice, ki so jih ti slišali kot otroci.</p>	<p>Pišejo okvirne pravljice, pri tem posnemajo slog npr. arabskih pravljic in vanje vpletajo elemente, značilne zanjo (npr. leteča preproga, duh v steklenici, "sezam").</p>

predmeti.

Pišejo narobe pravljice, kombinacije dveh pravljic, nadaljevanja pravljic.

– Sodobna avtorska pravljica

Pišejo pravljice, ki so oblikovane po vzorcu sodobne avtorske pravljice: dogajanje je razpeto med realni in fantastični svet.

2) Fantastična pripoved

Učenci pišejo fantastično pripoved. Pri tem upoštevajo njene naslednje značilnosti:

- dogajanje na dveh ravninah: realni in fantastični,
- prehajanje iz realne v fantastično ravnino je mogoče razložiti z razlogi, ki veljajo v realnem svetu,
- v fantastičnem svetu veljajo zakoni otrokovih želja,
- pripoved se zaključi s povratkom v realni svet, ki je prav tako pojasnjen z razlogi, veljavnimi v realnosti.

Predlagamo projektno delo.

3) Realistična kratka pripovedna proza

Pišejo realistične zgodbe, v katerih veljajo zakonitosti realnega sveta in v katerih je dogajanje povezano v trden vzročno-posledični sistem.

Pišejo realistične zgodbe, v katerih so glavne književne osebe otroci, ki se zapletajo v dogodivščine, ki se otrokom v vsakdanjem svetu ne dogajajo.

Pišejo zgodbe, v katerih glavni junaki – otroci rešujejo probleme, pri katerih so odrasli odpovedali.

Obiščejo starejše ljudi v svojem kraju in zapišejo njihove resnične zgodbe iz preteklosti.

4) Realistična povest in realistični roman s tematiko iz vsakdanjega življenja; pustolovska povest, pustolovski roman, kriminalna povest, kriminalni roman.

Pišejo z zakoni trivialnega romana omejena pustolovska, kriminalna ali znanstvenofantastična besedila (v skupinah ali kot podajanko).

9.3 Dramatika

1) Dramatizirajo prozno besedilo.
Rišejo osnutke lutk in scene.

1) Dramatizirajo prozno besedilo.
Upoštevajo posebnosti dramatike in pripravijo predlogo za uprizoritev v razrednem gledališču.
Samostojno ali v skupini oblikujejo skice za sceno in kostume.

Pišejo predlogo za radijsko igro in si zapisujejo osnutke za zvočno kuliso.

4 Učenci recitirajo, pripovedujejo in dramsko oblikujejo literaturo.

Učenci govorno upovedujejo svoje domišljjske svetove in pripovedujejo o svojih literarnoestetskih izkušnjah.

4	5	6		
<p>1 Učenci upovedujejo svoje domišljjske svetove in pri tem</p> <ul style="list-style-type: none"> – razvijajo domišljjskočutne predstavne zmožnosti, – razvijajo motivacije za literarnoestetska doživetja, – poglobljajo literarnoestetska doživetja, – posredno izražajo svoja literarnoestetska doživetja. 				
<p>2 Pripovedujejo o svojih realnih in estetskih izkušnjah.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Učenci se čustveno pripravijo na ustvarjalni dialog z literarnim besedilom. – Spomnijo se ustreznih dogodkov iz svojega življenja in čustev, ki so jih spremljala. – Upovedujejo analogije k literarnim motivom in se tako bližajo literarni temi. 				
<p>3.1 Proza</p> <p>Ohranjajo in razvijajo interes za pripovedovanje literature. Pripovedujejo ljudsko prozo, pri tem razvijajo lastnosti zanimivega, doživetega, na naslovnika usmerjenega pripovedovanja.</p>				
<p>3.2 Poezija</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 70%;"> <p>Tvorijo zvočno učinkovite kombinacije besed (onomatopoiija, zvočno slikanje). Zvočnost povezujejo s predstavami, ki jih vzbujajo zanimivi zvočni nizi.</p> </td> <td style="width: 30%; vertical-align: top;"> <p>Izgovarjajo zvočno zanimive besede in opazujejo povezanost zvočne oblikovanosti in pomena besede.</p> </td> </tr> </table>			<p>Tvorijo zvočno učinkovite kombinacije besed (onomatopoiija, zvočno slikanje). Zvočnost povezujejo s predstavami, ki jih vzbujajo zanimivi zvočni nizi.</p>	<p>Izgovarjajo zvočno zanimive besede in opazujejo povezanost zvočne oblikovanosti in pomena besede.</p>
<p>Tvorijo zvočno učinkovite kombinacije besed (onomatopoiija, zvočno slikanje). Zvočnost povezujejo s predstavami, ki jih vzbujajo zanimivi zvočni nizi.</p>	<p>Izgovarjajo zvočno zanimive besede in opazujejo povezanost zvočne oblikovanosti in pomena besede.</p>			
<p>3.3 Razredno gledališče</p> <p>Igrajo vloge iz besedila, razčlenjenega na več prizorov. Poiščejo primeren glas za osebo, ki jo predstavljajo.</p> <p>Dramski prizor opremijo s sceno, glasbeno spremljavo, kostumi. Dramatizirajo.</p> <p>Zamenjujejo vloge in opazujejo besedilno stvarnost s perspektive književne osebe, s katero se prvotno niso identificirali.</p> <p>Pripravijo odrsko postavitev mladinske gledališke igre po skupinah. (Npr.: vsaka skupina eno dejanje ali vse skupine postavitev iste enodejanke). Predlagamo projektno delo.</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%;"> <p>Neposredno po branju dramskega besedila oziroma ogledu gledališke/lutkovne predstave oziroma poslušanju radijske igre</p> </td> <td style="width: 50%;"> <p>Opisujejo zgradbo dramskega besedila oziroma gledališkega dogodka.</p> </td> </tr> </table>			<p>Neposredno po branju dramskega besedila oziroma ogledu gledališke/lutkovne predstave oziroma poslušanju radijske igre</p>	<p>Opisujejo zgradbo dramskega besedila oziroma gledališkega dogodka.</p>
<p>Neposredno po branju dramskega besedila oziroma ogledu gledališke/lutkovne predstave oziroma poslušanju radijske igre</p>	<p>Opisujejo zgradbo dramskega besedila oziroma gledališkega dogodka.</p>			

<p>opisujejo svoje doživljanje elementov besedila/uprizoritve.</p> <p>Dramske prizore iz berila uprizarjajo v obliki namiznega gledališča.</p> <p>Fantastična prozna besedila preoblikujejo v dramsko besedilo. Izdelajo lutke. Dramatizirajo.</p>	
<p>3.4 Radijska igra</p>	
<p>Prozna besedila iz berila zapišejo v obliki snemalne knjige za radijsko igro. V skupinah besedilo posnamejo na magnetofonski trak.</p>	<p>Pripravijo, oblikujejo, po možnosti pa tudi posnamejo radijsko igro. Predlagamo projektno delo.</p>

Izobraževalni cilji

1 Učenci spoznavajo kanon mladinske književnosti:

4	5	6
S. Makarovič	B. A. Novak	T. Pavček
Slovenske narodne pravljice in pripovedke	L. Suhodolčan	H. C. Andersen

2 Učenci razumejo in pravilno uporabljajo naslednje strokovne izraze:

4	5	6
ritem	lirsko, pripovedno, dramsko besedilo	poosebitev
zvočno slikanje	pesniški jezik	okrasni pridevek
književna oseba – glavna	sopomenka	primera
radijska igra	besedna zveza	stalna besedna zveza
recitacija, deklamacija	sodobna pravljica	igravec, vloga
tema	živalska pravljica	umetniško besedilo, trivialno besedilo
ljudska pesem	književna oseba (glavna, stranska)	kriminalka
ljudska pravljica	dogajalni čas	pustolovska zgodba
gledališka, lutkovna predstava	dogajalni prostor	strip
risani film (risanka)	fantastična pripoved	mladinska povest, mladinski roman
televizijska igra, nadaljevanka	dejanje, prizor	trivialna mladinska povest, trivialni mladinski roman
	režiser, scena, kostumi	film, filmska kriminalka, pustolovski film

PREDLAGANA UMETNOSTNA BESEDILA ZA URESNIČEVANJE CILJEV

Pesništvo

4	5	6
M. Košuta: <i>Morda tudi žabice</i> , Zaseda za medveda,	<i>Pleši, pleši, črni kos</i> , ljudska,	N. Grafenauer: <i>Poezija, Ušesa</i> ,
M. Bor: <i>Pesem o zvezdi</i> , <i>Zajček suhi</i> ,	L. Krakar: <i>Češnja v belem</i> ,	F. Filipič: <i>Vse je drugače</i> ,
F. Lainšček: <i>Klic v sili, Ledene</i> <i>rože</i> ,	M. Kunčič: <i>Markova ladja</i> ,	B. A. Novak: <i>Prebesedimo ...</i> , <i>Zzzbudilka, Vogali besede hiša</i> ,
J. Snoj: <i>Veronika gre na ples</i> , <i>Ptičica pa-pa</i> ,	S. Vegri: <i>Prijatelj</i> ,	D. Zajc: <i>Numizmatiki</i> ,
B. Štampe Žmavc: <i>Špela čarovni-</i> <i>ca, Nadobudna budnica</i> ,	T. Pavček: <i>Vesoljec</i> ,	K. Šoster Olmer: <i>Mroč</i> ,
F. Forstnerič: <i>Dedkova slika</i> ,	K. Kovič: <i>Kočija</i> ,	F. Forstnerič: <i>Hitra pesem</i> ,
T. Pavček: <i>Kaj vse je tata</i> ,	O. Župančič: <i>Breza in hrast</i> ,	T. Pavček: <i>Junak</i> ,
N. Grafenauer: <i>Krokodili</i> .	N. Grafenauer: <i>Nebotičniki</i> , <i>Peki, Slon Misbaba</i> ,	<i>Desetnica</i> , ljudska,
	M. Dekleva: <i>Mehke snežinkaste</i> <i>pesniške race</i> ,	O. Župančič: <i>Na jurjevo, Barčica</i> ,
	J. Snoj: <i>Kje pesem prebiva</i> ,	J. Murn: <i>Pesem</i> ,
	D. Zajc: <i>Vrata</i> .	L. Krakar: <i>Jesen</i> ,
		I. Minatti: <i>Pesem</i> .

Proza

F. Bev: <i>Lukec in njegov škorec</i> ,	Prežihov Voranc: <i>Prvo pismo</i> ,	A. Ingolič: <i>Tajno društvo PGC</i> ,
L. Suhodolčan: <i>Levi in desni</i> <i>klovn</i> ,	F. Frančič: <i>Skarabeji in otroška srca</i> ,	S. Pregl: <i>Geniji v kratkih</i> <i>hlačah, Geniji v dolgih hlačah</i> , <i>Če bi in če ne bi</i> ,
M. Koren: <i>Protideževna juha</i> ,	M. Mate: <i>Babica v supergah</i> ,	F. Levstik: <i>Martin Krpan</i> ,
P. Kovač: <i>Vezalkine sanje</i> ,	V. Mal: <i>Sreča na vrvi</i> + FILM ,	F. S. Finžgar: <i>Gospod Hudournik</i> ,
S. Makarovič: <i>Kam pa kam</i> , <i>kosovirja</i> ,	S. Pregl: <i>Priročnik za klatenje</i> , <i>Odprava zelenega zmaja</i> ,	B. Dolinar: <i>Detektivi na jeklenih</i> <i>konjičkih</i> ,
V. Pečjak: <i>Drejček in trije</i> <i>Marsovčki</i> ,	F. Milčinski: <i>Butalci</i> ,	F. Milčinski: <i>Pravljice (Desetnica)</i> ,
J. Vandot: <i>Kekec</i> + FILM ,	S. Makarovič: <i>Coprnica Zofka</i> ,	F. Bev: <i>Pastirci</i> ,
T. Seliškar: <i>Mule</i> ,	P. Kovač: <i>Urške so brez napake</i> ,	P. Zidar: <i>Kukavičji Mihec</i> + FILM ,

J. Trdina: <i>Vile</i> , S. Rozman: <i>Čudežni pisalni strojček</i> , B. Štampe Žmavc: <i>Ure kralja Mina, Popravljalnica igrač</i> ,	A. Goljevšček: <i>Čudozgodbe</i> , B. Jurca: <i>Uhač in njegova družčina</i> , L. Suhodolčan: <i>Na večerji s krokodilom, Rumena podmornica, Stopinje po zraku</i> ,	M. Dolenc: <i>Strupena Brigita</i> , B. Novak: <i>Zelena pošast, Zaljubljeni vampir, Super Špon</i> , D. Župan: <i>Trije dnevi Drekca Pekca in Pukca Smukca, Tri skrivnosti Drekca Pekca in Pukca Smukca, Tri noči Drekca Pekca in Pukca Smukca</i> ,
F. Frančič: <i>Ulica svobode</i> , C. Nöstlinger: <i>Požvižgamo se na kumaričnega kralja</i> ,	B. Jurca: <i>Vohljači in prepovedane skrivnosti</i> , R. Dahl: <i>Čarovnice</i> ,	P. Wrightson: <i>Strahec</i> , E. Kästner: <i>Dvojčici, Emil in detektiv, Leteča učilnica</i> ,
L. Baum: <i>Čarovnik iz Oza</i> , Sempe – Goscinny: <i>Nikec</i> , G. Rodari: <i>Če dedek ne zna pripovedovati pravljic</i> , L. Carroll: <i>Aličine dogodivščine</i> ,	<i>Mamka Bršljanka, Svetovne ljudske pripovedi, Blomkvist</i> , L. Lowry: <i>Anastazija Krupnik</i> , P. L. Travers: <i>Mary Poppins</i> ,	A. Lindgren: <i>Detektivski mojster Brata Levjesrčna</i> , J. Swift: <i>Guliver med pritlikavci</i> , C. in M. Lamb: <i>Pripovedke iz Shakespeara</i> ,
A. Lindgren: <i>Ronja</i> , H. C. Andersen: <i>Snežna kraljica</i> , C. Nöstlinger: <i>Zgodbe o Francu</i> , M. Ende: <i>Čarobni napoj</i> .	J. Horvat: <i>Waitapu</i> , H. C. Andersen: <i>Mala morska deklica + FILM</i> , E. Blyton: <i>Pet prijateljev (tri dela) ali Skrivnosti (tri dela)</i> , T. Brezina: <i>Zmaj straši opolnoči, Fantom na šoli, Ura v stolpu bije trinajst</i> , A. Bahdaj: <i>Pozor, črna marela</i> .	M. Twain: <i>Prigode Toma Sawyerja</i> , H. C. Andersen: <i>Deklica z vžigalicami, Cesarjeva nova oblačila, Tisoč in ena noč + FILM</i> , G. Mebs: <i>Nedeljka</i> , O. Wilde: <i>Srečni kraljevič in druge pravljice</i> .

Dramatika

F. Rudolf: <i>Vrabcu živžav najde prijatelja</i> , B. A. Novak: <i>V ozvezdju Postelje</i> , J. Žmavc: <i>Domača naloga</i> ,	P. Golia: <i>Jurček</i> , A. Goljevšček: <i>Če zmaj požre mamo</i> , M. Dekleva: <i>Magnetni deček, Sanje o govoreči češnji</i> ,	A. Ingolič: <i>Tajno društvo PGC</i> , F. Bevk: <i>Bedak Pavlek</i> , Ž. Petan: <i>Starsi naprodaj</i> ,
---	---	--

M. Košuta: <i>Vitez na obisku,</i> V. Pečjak: <i>Drejček in trije</i> <i>Marsovčki.</i>	B. A. Novak: <i>Prizori iz življenja</i> <i>stvari,</i> Ž. Petan: <i>Poslednja vojna</i> <i>Njegovega Veličanstva.</i>	M. Dekleva: <i>Lenča Flenča.</i>
---	---	----------------------------------

3.3 TRETJE TRILETJE

3.3.1 Operativni cilji predmeta v tretjem triletju

Funkcionalni in izobraževalni cilji pri obravnavi neumetnostnih besedil

Funkcionalni cilji

1 Učenci sprejemajo in razčlenjujejo svoji starosti ustrezna ustna in pisna neumetnostna besedila – poslušajo (in gledajo) pogovore in govorne nastope ter berejo neuradna in uradna ter strokovna in publicistična besedila.

- Pridobivajo si različne informacije, spoznavajo domačo in tujo kulturo ter bogatijo svoje osebno življenje.
- Razmišljajoče in kritično sprejemajo besedila ter tako razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, sklepanja, vrednotenja in utemeljevanja, pa tudi spoštovanja drugačnega mnenja.
- Zapisana besedila tudi besedno – slovnično razčlenjujejo; pri tem nadgrajujejo osnovno jezikoslovno znanje.

2 Učenci tvorijo svoji starosti ustrezna ustna in pisna neumetnostna besedila – se pogovarjajo in govorno nastopajo ter pišejo neuradna in uradna besedila.

- Spoznavajo, da lahko s pogovarjanjem rešujejo probleme v različnih življenjskih položajih; spoznavajo načela dvogovornega sporazumevanja in si krepijo samozavest ter zmožnost spoštovanja drugačnega mnenja.
- Spoznavajo, da sta govorjenje in pisanje zapleteni miselni dejavnosti, na kateri se je treba pripraviti; zato so pri tvorjenju besedil natančni in sistematični, zavedajo se tudi pomena ozaveščenosti o maternem jeziku in potrebe po jezikovnem izpopolnjevanju.

3 Učenci razvijajo svojo zmožnost logičnega mišljenja in poimenovalno, upovedovalno, pravorečno ter pravopisno zmožnost.

4 Učenci spoznavajo vlogo in položaj slovenskega jezika ter se znajdejo v slovenskem jezikovnem okolju.

Izobraževalni cilji

Učenci pridobivajo temeljne jezikoslovne pojme (in sicer predvsem na ravni njihove rabe).

Funkcionalni in izobraževalni cilji pri obravnavi umetnostnih besedil

Funkcionalni cilji

- 1** Učenci razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnosti.

Leposlovje berejo samostojno.

Poznajo dve vrsti literarnoestetskih bralnih potreb: potrebo po leposlovju in potrebo po trivialni književnosti. Razlikujejo, berejo in vrednotijo obe vrsti književnosti ter vedo, da sta obe vrsti literarnoestetskih bralnih interesov legitimni.

Oblikujejo in razvijajo tudi posebne/individualne književne, tematske, literarnovrstne in žanrske interese. Zadovoljujejo jih tako, da hodijo v knjižnico, kjer si s pomočjo knjižničarja in kasneje sami poiščejo literaturo, ki jih zanima.
- 2** Učenci še vedno poslušajo tudi učiteljevo pripovedovanje in branje poezije in proze.

Razvijajo sposobnost gledanja, razumevanja in vrednotenja dramatike. Vsako leto vidijo vsaj eno gledališko predstavo. Ogledajo si trivialni in estetsko polnovredni film (tudi risani). Opazujejo lastnosti prvega in drugega ter ju vrednotijo.

Učenci poslušajo, doživljajo in vrednotijo radijske igre.
- 3** Učenci pišejo neliterarna, polliterarna in literarna besedila:
 - o domišljjskem svetu, ki so ga ustvarili na podlagi književnih besedilnih vzorcev (poustvarjalno pisanje, ustvarjalno pisanje, “vaje v slogu”);
 - o svojem doživljanju književnosti (dnevnik branja);
 - o književnosti (plakati, “premice dogajanja”, predstavitve mladinskih književnih in filmskih del, avtorjev, ilustratorjev ...).
- 4** Učenci recitirajo, pripovedujejo in dramsko oblikujejo književnost. Govorno upovedujejo svoje domišljjske svetove in pripovedujejo o svojih literarnoestetskih izkušnjah.

Izobraževalni cilji

- 1** Učenci spoznavajo slovensko in svetovno mladinsko književnost in književnost za odrasle.
- 2** Učenci pridobivajo literarnovedne pojme.
- 3** Učenci usvajajo besedila literarnega kanona.

3.3.2 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) pri obravnavi neumetnostnih besedil

Funkcionalni cilji

1 Učenci sprejemajo in tvorijo svoji starosti ustrezna ustna besedila.

1.1 Učenci poslušajo (in gledajo) posnete pogovore ter sami pripravijo podobne pogovore.

7	8	9
1 Poslušajo (in gledajo) posnete pogovore.		
1.1 Po prvem poslušanju		
a) povedo, kdo se je pogovarjal;		
	b) povedo, ali sta se sogovorca informirala ali pogajala;	
c) povedo, o čem sta se sogovorca pogovarjala/pogajala;		
	č) povedo, ali se je pogajanje končalo s sporazumom ali ne, in utemeljijo svoje mnenje;	
	d) <i>povedo, zakaj je/ni prišlo do sporazuma oz. kdo je odgovoren za to; utemeljijo svoje mnenje;</i>	
	e) povedo, v čigavo korist/škodo je bil sklenjen sporazum, in utemeljijo svoje mnenje;	
	f) povzamejo izhodiščni in končni stališči obeh pogajalcev;	
	g) <i>prepoznajo prelomno točko v pogajanju;</i>	
	h) se pogovarjajo o mogočih sporih med ljudmi (npr. generacijskih);	
i) odgovarjajo na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih.		
1.2 Po vnovičnem poslušanju		
a) povedo, ali je pogovor neuraden ali uraden, in utemeljijo svoje mnenje;		
b) povedo, kakšno je družbeno razmerje med sogovorcema (npr. enakovredno/hierarhično), in utemeljijo svoje mnenje;		
c) povedo, kakšno je čustveno stanje sogovorcev oz. "čustveno ozračje" pogovora (npr. naklonjenost/nenaklonjenost, prijaznost/napadalnost) in utemeljijo svoje mnenje;		
	č) se pogovarjajo o vplivu čustev na tvorjenje besedila in o vplivu čustev, pričakanj ter negativnih/pozitivnih izkušenj na sprejemanje besedila;	

d) povedo, kateri sogovorec je vodil/usmerjal pogovor;		e) presodijo obseg, vsebino in jasnost replik obeh sogovorcev in utemeljijo svoje mnenje;
f) presoja vljudnost sogovorcev, ustreznost njune besedne in nebesedne govornice ipd.; svoje mnenje utemeljijo;		
g) presoja odziv enega od sogovorcev in povedo, kako bi sami ravnali v njegovi vlogi;		
h) se pogovarjajo o človekovi potrebi po tem, da ga poslušajo in razumejo;		i) se pogovarjajo o tem, kaj vse vpliva na uspešnost pogovora.
2 Sami pripravijo podoben pogovor (lahko tudi kot igro vlog ali dramatizacijo).		
3 Vadijo ustrezno in vljudno pogovarjanje v različnih govornih položajih.		
a) Istofunkcijskim načinom določajo ustrezne sporazumevalne okoliščine in presoja njihovo vljudnost in učinkovitost.		
b) Izbirajo okoliščinam ustrezno oz. vljudno opravljanje govornega dejanja.		
4 Vadijo telefoniranje v uradnih govornih položajih (tudi ob uporabi telefonskega imenika).		
5 Vadijo pogajanje:		
5.1 Vadijo pogajanje v dvojicah – sogovorca oblikujeta skupno mnenje oz. poročilo o neuspešnem pogajanju in ga predstavita sošolcem.		
5.2 Vadijo pogajanje v manjši skupini – sogovorniki oblikujejo skupno mnenje oz. poročilo o neuspešnem pogajanju in ga predstavijo sošolcem.		
6 Intervjuvajo sogovorce; ustno/pisno poročajo o intervjuju.		

1.2 Učenci poslušajo (in gledajo) govorne nastope ter sami govorno nastopajo.

7	8	9
1 Poslušajo (in gledajo) prosto govornica/glasno brana/posneta/ekranizirana krajša neumetnostna besedila, in sicer		
a) poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami drugih predmetnih področij, npr.		
– opis življenja znane osebe, – opis kraja/države, – opis dogajanja v naravi, – pripoved o poteku dogodkov;	– opis delovnega postopka/igre/ športa, – razlago nastanka pojava/stanja, – komentar prireditve/knjige/...;	– opis poti, – potopis, – opis naprave in njenega delovanja/zdravila/...;
b) poročila o aktualnih/zanimivih dogodkih,		
c) radijske/televizijske reklame.		
1.1 Po poslušanju		
a) si ob učiteljevih vprašanjih zapišejo bistvene podatke in jih ob učiteljevi pomoči uredijo v miselni vzorec;	si ob učiteljevih vprašanjih a) zapišejo bistvene podatke in jih ob učiteljevi pomoči oz. sami uredijo v miselni vzorec (ne velja za višjo raven);	si ob učiteljevih vprašanjih a) zapišejo bistvene podatke in jih sami uredijo v miselni vzorec (ne velja za temeljno in višjo raven);

b) obnovijo besedilo (tj. ustno/pisno upovedijo miselni vzorec);

c) povedo svoje mnenje o besedilu in ga skušajo utemeljiti;

č) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu;

d) po poslušanju (gledanju) reklame pa

– povedo, kaj se propagira in kaj se o tem pove;

– povedo, ali so vsi podatki resnični ali ne, in utemeljijo svoje mnenje;

– povedo, kdo je naslovnik, kaj želi sporočevalec doseči pri njem in kako se bo naslovnik odzval; svoje mnenje utemeljijo;

– se pogovarjajo o tem, kaj je značilno za reklame.

2 Sami govorno nastopajo (z vnaprej pripravljeno temo), in sicer

- opišejo življenje poljubno izbrane osebe,
- opišejo poljubno izbran kraj/državo,
- obnovijo poljubno izbrano besedilo/knjigo/film ipd., “
- pripovedujejo o svojih doživetjih,
- predstavijo skupno mnenje dvojice;

– pripovedujejo o življenju poljubno izbrane osebe,

– opišejo poljubno izbran delovni postopek/igro/šport ipd.,

– komentirajo poljubno izbrano besedilo/knjigo/film ipd.,

– pripovedujejo o poljubno izbranem dogodku,

– predstavijo skupno mnenje dvojice/skupine, ga utemeljijo in zagovarjajo;

– opišejo in označijo poljubno izbrano osebo,

– opišejo poljubno izbrano napravo in njeno delovanje,

– pripovedujejo o kakem svojem popotovanju,

– obnovijo in komentirajo poljubno izbrano besedilo/knjigo/film ipd.,

– pripovedujejo o svojih načrtih za prihodnost,

– predstavijo mnenje dvojice/skupine, ga utemeljijo in zagovarjajo.

2.1 Pred govornim nastopom

a) sami razmišljajo o tem, kaj vse bi o temi povedali, in si izdelajo osnutek miselnega vzorca;

b) po različnih virih iščejo potrebne podatke in jih vpišejo v ogrodje miselnega vzorca;

c) miselni vzorec pretvorijo v pisno zasnovo govornega nastopa;

č) si večkrat preberejo pisno zasnovo govornega nastopa in si jo čim boljše zapomnijo.

c) miselni vzorec pretvorijo v pisno zasnovo govornega nastopa; to si večkrat preberejo in čim boljše zapomnijo (velja samo za nižjo raven); pripravijo si slikovna in besedna ponazorila (npr. na prosojnic).

2.2 Med govornim nastopom

a) napovedo temo;

b) samostojno govorijo ob pisni zasnovi govornega nastopa

a) napovedo temo in navedejo vire;

b) samostojno govorijo ob pisni zasnovi govornega nastopa oz. ob miselnem vzorcu in *slikovnih/besednih ponazorilih*

– **govorijo razločno, naravno in čim bolj zorno**

ter premišljeno uporabljajo prvine nebesedne govornice;

c) *opazujejo nebesedno odzivanje poslušalcev in skušajo pritegniti njihovo pozornost;*

	<p>č) <i>na koncu govornega nastopa povzamejo bistvene podatke, napovedo nadaljnje dogodke/rešitve ipd.</i></p>
<p>2.3 Po govornem nastopu a) odgovarjajo na vprašanja sošolcev in učitelja;</p>	<p>a) <i>spodbujajo sošolce k razpravi in odgovarjajo na njihova vprašanja;</i></p>
<p>b) presojajo govorni nastop sošolca in svojo mnenje utemeljijo.</p>	<p>b) razčlenjujejo in presojajo sošolčev govorni nastop (pozorni tudi na nebesedno in besedno govorico, npr. na neknjižne besede, izgovor in naglas) in svoje mnenje utemeljijo.</p>

2 Učenci sprejemajo in tvorijo svoji starosti ustrezna pisna besedila.

2.1 Učenci berejo neuradna in uradna besedila ter sami tvorijo podobna besedila.

7	8	9
<p>1 Berejo krajša besedila, in sicer</p>		
<p>– neuradno pismo, – neuradno in uradno vabilo, – neuradno in uradno opravičilo.</p>	<p>– neuradno in uradno pismo, – neuradno in uradno zahvalo, – telegram, – nasvet strokovnjaka (kot odgovor).</p>	<p>– uradno prošnjo, – <i>neuradno in uradno sožalje.</i></p>
<p>1.1 Po branju</p>		
<p>a) razložijo pomen neznanih besed iz sobesedila oz. pogledajo v slovar/leksikon;</p> <p>b) povedo, kdo je sporočevalec in kdo naslovník, ter v besedilu poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so ju prepoznali;</p> <p>c) povedo, ali je besedilo neuradno ali uradno, ter v njem poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali;</p> <p>č) povedo, kakšno je družbeno in čustveno razmerje med sporočevalcem in naslovníkom, ter v besedilu poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali;</p> <p>d) povedo, kaj želi sporočevalec od naslovníka oz. čemu mu pošilja to besedilo; v njem poiščejo tiste jezikovne prvine, iz katerih so to prepoznali; presodijo, ali so ti izrazi vljudni ali ne; zamenjajo jih z vljudnejšimi;</p>		
<p>1.2 Besedilo preberejo še enkrat; med ponovnim branjem si podčrtajo bistvene podatke; iz njih oblikujejo miselni vzorec (ali druge grafične oblike).</p>		
<p>1.3 Po ponovnem branju</p> <p>a) upovedijo miselni vzorec in tako povzamejo bistvene podatke;</p> <p>b) povedo svoje mnenje o tem, kako se bo naslovník odzval, in svoje mnenje utemeljijo;</p> <p>c) <i>razmišljajo o tem, kako bi bilo besedilo učinkovitejše, in ga, če je treba, popravijo.</i></p>		
<p>2 Po vzorcu sami tvorijo besedila. Pri tem pazijo na čitljivost, estetskost in pravilnost zapisa.</p>		

2.2 Učenci berejo strokovna in publicistična besedila ter sami tvorijo podobna besedila.

7	8	9			
<p>1 Berejo krajša neumetnostna besedila, in sicer</p> <p>a) poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami drugih predmetnih področij, kot so npr.</p> <ul style="list-style-type: none"> – opis življenja znane osebe, – opis kraja/države, – opis življenja tukaj in drugod, – opis dogajanja v naravi, – pripoved o poteku dogodkov; 			<ul style="list-style-type: none"> – pripoved o življenju znane osebe, – opis delovnega postopka, – razlago nastanka pojava/stanja, – komentar prireditve/knjige/..., – definicijo pojma; 		<ul style="list-style-type: none"> – opis in oznako znane osebe, – življenjepis znane osebe, – potopis, – opis poti, – <i>opis naprave in njenega delovanja/zdravila;</i>
<p>b) poročila o aktualnih/zanimivih dogodkih;</p> <p>c) javna obvestila (teletekst, športni in kulturni program, preglednice);</p>			<p>č) reklame;</p> <p>d) poštne, bančne idr. obrazce.</p>		
<p>1.1 Po branju</p>			<p>razložijo pomen neznanih besed iz sobesedila ali tako, da vprašajo sošolca oz. pogledajo v slovar/leksikon.</p>		
<p>1.2 Besedilo preberejo vsaj še enkrat; med ponovnim branjem si podčrtajo bistvene podatke; iz njih nato sestavijo miselni vzorec ali dispozicijske točke.</p>			<p>Nekatere podatke si uredijo tudi nebesedno – izdelajo preglednice, grafikone ipd.</p>		
<p>1.3 Po ponovnem branju</p> <p>a) ustno/pisno obnovijo besedilo (tj. upovedijo miselni vzorec);</p>			<p>b) ubesedujejo nebesedne dele besedila (npr. preglednice, grafikone ipd.);</p>		
<p>c) povedo svoje mnenje o besedilu in ga skušajo utemeljiti;</p> <p>č) pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu;</p> <p>d) javnega obvestila iščejo zahtevani podatek (tudi v njegovem nebesednem delu);</p>			<p>e) reklame pa</p> <ul style="list-style-type: none"> – povedo, kaj se propagira in kaj se o tem pove; – povedo, ali so vsi podatki resnični ali ne, in utemeljijo svoje mnenje; – povedo, kdo je naslovnik, kaj želi sporočevalec doseči pri njem in kako se bo naslovnik odzval; svoje mnenje utemeljijo; – se pogovarjajo o tem, kaj je značilno za reklame; – podčrtajo jezikovne prvine, značilne za reklame; <p>f) ob učiteljevi pomoči oz. sami izpolnjujejo poštne, bančne ipd. obrazce;</p>		

g) besedilo besedno-slovnico razčlenijo:

določijo, ali je besedilo knjižno ali narečno; svoje mnenje utemeljijo;

v besedilu podčrtajo besede/ besedne zveze s prenesenim pomenom in jih zamenjajo s pomensko prvotnimi besedami/besednimi zvezami;

v besedilu podčrtajo samostalnike in jim določijo spol, število, sklon ter sklanjatev;

v besedilu podčrtajo kazalne zaimke in jim določijo nanašalnicu v sobesedilu/okolščinah;

v besedilu podčrtajo svojilne zaimke; določijo jim osebo, število in sklon ter nanašalnicu v sobesedilu/okolščinah;

v besedilu podčrtajo glavne in vrstilne števnike ter jim določijo vlogo/pomen;

v besedilu podčrtajo glagole v osebni obliki in jim določijo osebo, spol, število, čas in naklon; pojasnijo vlogo naklona;

v besedilu popravijo napačne predloge in jih podčrtajo;

iz besedila izpišejo eno- in večstavčne povedi; v večstavčnih povedih podčrtajo veznik in mu določijo vlogo;

razčlenjujejo enostavčne povedi z golimi stavčnimi členi: na osnovi vprašalnice določijo glavne stavčne člene in opazujejo njihova pomenska in oblikovna razmerja;

določijo, ali je besedilo umetnostno ali neumetnostno; svoje mnenje utemeljijo;

določijo, ali je besedilo objektivno ali subjektivno; svoje mnenje utemeljijo; *subjektivno besedilo pretvorijo v objektivno; povedo, v katerih govornih položajih je subjektivno besedilo ustrezno, v katerih pa ne;*

v utemeljevalnem besedilu podčrtajo sklep/trditev in pojasnilo/utemeljitev; *besedilo s sklepalno-pojasnjevalno zgradbo pretvorijo v besedilo s pojasnjevalno-sklepalno zgradbo; povedo, katero besedilo se lažje razume, in utemeljijo svoje mnenje;*

v definiciji podčrtajo temeljne zgradbene prvine;

v besedilu podčrtajo besede, s katerimi je poimenovana ponovljena prvina; *navedejo še druga mogoča poimenovanja;*

v besedilu podčrtajo glagole v osebni obliki in jim določijo osebo, spol, število, čas, naklon, vid in vezljivost; glagolom iz besedila zamenjajo vid in pojasnijo vlogo dovršnika/nedovršnika; **glagole postavijo iz osebne v nedoločniško obliko;**

nedoločnike uporabijo v povedi (ob naklonskih in faznih glagolih) in pojasnijo njihovo rabo; v besedilu podčrtajo *naklonske glagole in pojasnijo njihovo vlogo;* v besedilu prepoznava rabo nedoločnika in namenilnika;

določijo, ali je besedilo umetnostno, strokovno, praktično-sporazumevalno ali publicistično in svoje mnenje utemeljijo; *publicistično besedilo pretvorijo v strokovno ali obrnjeno;*

določijo, ali je besedilo prikazovalno ali propagandno; svoje mnenje utemeljijo; *prikazovalno besedilo pretvorijo v propagandno;*

določijo, ali je besedilo/del besedila opis ali pripoved; svoje mnenje utemeljijo; v *pripovednem besedilu določijo, ali so dejanja razvrščena linearno ali hierarhično; hierarhično zaporedje dejanj zamenjajo z linearnim;*

v besedilu podčrtajo strokovne besede in jih razložijo z uporabo slovarja;

v besedilu podčrtajo tvorjenke in jim približno določijo skladenjsko podstavo;

v besedilu podčrtajo medmete in pojasnijo njihovo vlogo v besedilu;

v besedilu podčrtajo členke in pojasnijo njihovo vlogo v besedilu;

v besedilu podčrtajo predloge in pojasnijo njihovo vlogo v besedilu; določijo jim vezavo; *navedejo še drugačno vezavo danega predloga in jo ponazorijo s primeri;*

preproste dvostavčne povedi

razčlenjujejo preproste enostavne povedi z golim ali zloženim osebkom, predmetom in prislovnim določilom:

- ločujejo goli in zloženi stavčni člen,
- ločujejo priredno in podredno zloženi stavčni člen,
- ločujejo jedro in določilo/pri-lastek v podredno zloženem stavčnem členu;

razčlenjujejo preproste dvostavčne podredno zložene povedi:

- ločujejo glavni in odvisni stavek,
- določajo vrsto odvisnika;

delijo na podredne in priredne;

razčlenjujejo preproste dvostavčne priredno zložene povedi – ločujejo posledično, pojasnjevalno, sklepamo, vezalno, protivno in ločno razmerje;

prikažejo sestavo dvostavčnih povedi s simboli (S);

prikažejo sestavo večstavčnih povedi s simboli (S);

v besedilu podčrtajo glagolniške besedne zveze in jih pretvorijo v stavke;

v besedilu podčrtajo trpne povedi in povedi, ki izražajo stanje, ter trpne zamenjajo s tvornimi;

v besedilu podčrtajo slogovno zaznamovane besede/besedne zveze in jih zamenjajo z nezaznamovanimi sopomenkami;

v besedilu podčrtajo okrajšane besede in jih razvežejo;

na podlagi zapisa in tvorjenosti jih uvrstijo med simbole, kratice ali krajšave.

h) Presojajo ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost besedila; popravljajo neustreznosti/nerazumljivosti/nepravilnosti in ob učiteljevi pomoči oz. sami utemeljijo popravke.

2 Sami pišejo krajša besedila, in sicer

- opis poljubno izbranega predmeta,
- opis poljubno izbranega kraja/države,
- opis življenja poljubno izbrane osebe,
- obnovo poljubno izbranega besedila/knjige/filma ipd.,
- pripoved o svojih doživetjih;

- **pripoved o svojem življenju/življenju poljubno izbrane osebe,**
- komentar poljubno izbranega besedila/knjige/filma ipd.,
- **pripoved o poljubno izbranim dogodku,**

- **opis in oznako poljubno izbrane osebe,**
- razmišljanje o nastanku stanja/pojava;
- **svoj življenjepi,**
- **življenjepi poljubno izbrane osebe,**
- **obnovo in komentar poljubno izbranega besedila/knjige/filma ipd.,**
- **pripoved o svojih načrtih za prihodnost.**

2.1 Pred pisanjem

- a) sami razmišljajo, kaj vse bi o temi napisali, in si izdelajo ogrodje miselnega vzorca oz. dispozicijske**

točke; b) po različnih virih iščejo manjkajoče podatke in jih vpišejo v ogrodje miselnega vzorca ali po dispozi- cijskih točkah.
2.2 Med pisanjem osnutka a) napišejo naslov in besedilno vrsto; b) pretvorijo miselni vzorec oz. dispozijske točke v zapisano besedilo; pri tem besedilo členijo na uvod, jedro in zaključek ter na odstavke; po svoje krajšajo besede; c) na koncu navedejo vire.
2.3 Po pisanju osnutka a) preberejo osnutek in najprej sami, nato pa ob pomoči učitelja/staršev/sošolcev/priročnikov (tudi jezikovnih) popravijo vsebinske, slogovne, slovnične in pravopisne napake; b) prepisejo besedilo; pri tem pazijo na njegovo zunanjo oblikovanost in na čitljivost pisave; razvežejo svoje krajšave; c) svoja besedila primerjajo in presoajo.

3 Učenci razvijajo svojo zmožnost logičnega mišljenja in poimenovalno ter upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost.

7	8	9
1 Bogatijo si besedni zaklad.		
a) Iz definicije prepoznava definirani pojem in ga poimenujejo (tudi s sopomenko). Definirajo preproste pojme.		
b) Besedam iščejo protipomenke, nadpomenke in podpomenke.		
c) Besedam iščejo sopomenke; prepoznajo stilno zaznamovane sopomenke in jim določajo ustrezne govorne položaje.		
č) Ob danem korenu navajajo besede iste besedne družine. Besedam iščejo člane iste besedne družine in jim določajo koren.		
d) Blizuzvočne pare uporabijo v povedi in prepoznava njihov različni pomen.		
e) Navedejo različne pomene iste besede in jih ponazorijo v rabi.		
f) Dani stalni besedni zvezi določajo prvotni in preneseni pomen ter ju ponazorijo v rabi. Sami navedejo nekaj stalnih besednih zvez; uporabijo jih v povedi in pojasnijo njihov pomen. V besedilu podčrtajo stalne besedne zveze in pojasnijo njihov pomen.		
g) Navedejo pregovore; pojasnijo njihov pomen in povedo, v katerih govornih položajih bi jih uporabili. Pojasnjujejo pomen danih pregovorov in povedo, v katerih govornih položajih bi jih uporabili. Povedo, kateri pregovor bi uporabili v danem govornem položaju.		
h) Dane glagolske sestavljen- ke iz istega osnovnega glagola uporabijo v povedi.	h) Iz glagolov po analogiji tvo- rijo glagolnike. Glagolnikom iščejo ustrezne	h) Samostalniške zloženke po analogiji zamenjajo z ustrež- no besedno zvezo.

<p>V vsaki sestavljenki podčrtajo predpono in pojasnijo pomen besede. Ob danem podstavnem glagolu navedejo čim več glagolskih sestavljenk; uporabijo jih v povedi.</p> <p>i) Po analogiji tvorijo samostalniške izpeljanke iz pridevnika (za abstraktno lastnost).</p>	<p>podstavne glagole. Po analogiji tvorijo samostalniške izpeljanke iz glagola (za abstraktno dejanje). Samostalniškim izglagolskim izpeljankam za abstraktno dejanje iščejo podstavni glagol.</p> <p>i) <i>Predložne samostalniške izpeljanke po analogiji zamenjajo z ustrezno predložno samostalniško besedno zvezo. Iz predložne samostalniške besedne zveze po analogiji tvorijo predložne samostalniške izpeljanke.</i></p>	<p>Iz samostalniške besedne zveze po analogiji tvorijo zloženko.</p> <p>i) <i>Pridevniške zloženke po analogiji zamenjajo z ustreznimi besednimi zvezami. Iz pridevniške besedne zveze po analogiji tvorijo zloženko.</i></p>
<p>2 Prepoznavajo in izražajo logična razmerja med povedmi.</p>		
<p>2.1 Med dvema stavkoma prepoznavajo dobnostno razmerje; istodobnost izrazijo z veznikom <u>in</u> ali <u>medtem ko</u>, neistodobnost pa z zadobnim prislovom <u>potem</u> oz. z veznikom <u>ko</u>.</p>		
<p>Istodobnost izrazijo tudi s predložno zvezo <u>med x</u>, preddobnost s <u>pred x</u>, zadobnost s <u>po x</u>.</p>		
<p>2.2 Med dvema stavkoma prepoznavajo vzročno-posledično razmerje; vzrok izrazijo z veznikom <u>ker</u> oz. posledico z <u>zato</u>.</p>		
<p>Vzrok izrazijo tudi s predložno zvezo <u>zaradi x</u>.</p>		
<p>2.3 Med dvema stavkoma prepoznavajo namerno razmerje; izrazijo ga z veznikom <u>da</u> (ob pogojniku/prihodnjiku).</p>		
<p>Ob glagolih premikanja izrazijo namen tudi z namenilnikom/namenilniškim polstavkom.</p>		
<p>2.4 Med dvema stavkoma prepoznavajo pogojno razmerje in ga izrazijo z veznikom <u>če</u> (ob prihodnjik/pogojniku).</p>		
<p>2.5 Med dvema stavkoma prepoznavajo sklepalno-pojasnjevalno razmerje: pojasnilo/dokaz/utemeljitev izrazijo z veznikom <u>saj</u> oz. sklep/trditev/tezo z veznikom <u>torej</u>.</p>		
<p>2.6 Med dvema stavkoma prepoznavajo dopustno razmerje; izrazijo ga z veznikom <u>čeprav</u> ali <u>kljub temu da</u>. <i>Dopustno razmerje izrazijo tudi s predložno zvezo <u>kljub x</u>.</i></p>		
<p>3 Pomensko podstavo povedi upovedujejo</p>		
<p>s tvorno povedjo,</p>		
<p> s trpno ali stanjsko povedjo,</p>		
<p> z <i>glagolniško besedno zvezo</i>.</p>		
<p>4 Premi govor pretvarjajo v odvisni govor.</p>		
<p> <i>Predmetni odvisnik iz odvisnega</i></p>		

4 Učenci spoznavajo vlogo in položaj slovenskega jezika ter se znajdejo v slovenskem jezikovnem okolju.

7	8	9
<p>a) Navedejo nekaj narečnih/pokrajinskih besed; zamenjajo jih s knjižnimi ustreznici. Pogovarjajo se o okoliščinah za rabo knjižnega jezika in narečja/pokrajinskega jezika.</p> <p>b) Ustno tvorijo besedilo v svojem narečju/pokrajinskem jeziku. Narečno besedilo "prevedejo" v knjižni jezik. Prepoznavajo razlike v izreki in besedju.</p> <p>c) Poslušajo besedilo v kakem oddaljenem narečju/pokrajinskem jeziku. Primerjajo svoje in to drugo narečje/pokrajinski jezik. Prepoznavajo razlike v izreki in besedju svojega in drugega narečja.</p>	<p>a) Poslušajo (uprizorijo) pogovor med najstnikoma. Slengovsko besedilo "prevedejo" v knjižni jezik; prepoznavajo razlike. Navedejo nekaj slengovskih izrazov in jih zamenjajo s knjižnimi. Pogovarjajo se o okoliščinah za rabo slenga in o vplivu tujih jezikov na slovenski sleng.</p> <p>b) Navedejo ali v besedilu najdejo nekaj prevzetih besed in jih zamenjajo z domačimi ustreznici. Razmišljajo o tem, ali bi bilo treba dano besedo prevzeti ali ne. Dane prevzete besede zamenjajo z ustreznimi domačimi in razložijo njihov pomen (tudi s pomočjo slovarja tujk). Iz okolice navedejo prevzeta stvarna lastna imena (npr. imena trgovin) in razmišljajo o njihovi ustreznosti ter potrebnosti. <i>Ugotavljajo, iz katerega jezika so imena prevzeta. V Slovenskem pravopisu 1 si ogledajo, kako pišemo prevzete besede, zlasti občna imena.</i></p> <p>c) Navedejo glavne jezikovne družine v Evropi; povedo, v katero skupino spadajo slovenski jezik in drugi jeziki, ki jih poznajo. <i>Ob nekaj besedah iz raznih evropskih jezikov prepoznavajo podobnosti in razlike med njimi.</i></p>	<p>a) Povedo, kateri jezik je v Republiki Sloveniji državni jezik; pojasnijo, kaj to pomeni. Navedejo državne jezike v drugih (evropskih) državah.</p> <p>b) Povedo, kje v Sloveniji sta zakonsko predpisana dva uradna jezika, in pojasnijo, kaj to pomeni. Navedejo primere dvojezičnih javnih napisov. Navedejo države (in pokrajine), kjer živijo Slovenci kot zamejci in izseljenci. <i>Poiščejo podatke o slovenskih solah, kulturnih ustanovah ipd. v zamejstvu in izseljenstvu.</i></p> <p>c) Spoznavajo nekaj bistvenih podatkov o začetkih slovenskega jezika (tj. o Bržijskih spomenikih) in o začetkih slovenskega knjižnega jezika (tj. o Trubarju). Spoznavajo vlogo nekaterih znanih Slovencev pri ohranjanju samobitnosti slovenskega jezika (npr. vlogo Trubarja, Bohoriča, Dalmatina, Vodnika, Kopitarja, Prešerna, Cankarja). <i>Preberejo in razčlenijo kakšen odlomek iz njihovih besedil.</i></p>
<p>č) Uporabljajo sodobne jezikovne priročnike.</p>	<p>Povedo, čemu in v katerih primerih jih uporabljajo. <i>Pogovarjajo se o potrebnosti upoštevanja jezikovnih pravil (jezikovne norme).</i></p>	

Izobraževalni cilji

Učenci pridobivajo temeljne jezikoslovne pojme (in sicer predvsem na ravni njihove rabe).

7	8	9
<p>1 Ob slovarsko-slovnici razčlembi besedil učenci spoznavajo naslednje jezikovne pojme in izraze zanje:²</p>		
<ul style="list-style-type: none"> – stalna besedna zveza, – zaznamovana in nezaznamovana beseda, – prva, druga in tretja moška sklanjatev; prva, druga in tretja ženska sklanjatev; srednja sklanjatev, – kazalni, vprašalni in oziralni zaimek, – svojilni zaimek, – glavni in vrstilni števniki, – povedni, velelni in pogojni naklon, – predlog, – veznik, – stavek, enostavčna, dvostavčna poved, – stavčni člen, osebki, povedek, predmet, prislovno določilo, – dvopičje; 	<ul style="list-style-type: none"> – umetnostno, neumetnostno besedilo, – sleng, – prevzeta beseda, – glagolski vid, dovršnik, nedovršnik, – nedoločnik, namenilnik, – goli in zloženi stavčni člen, – priredno in podredno zloženi stavčni člen, – jedro in določilo, – levi in desni prilastek, – glavni in odvisni stavek, – zvoneči in nezvoneči glas, – subjektivno, objektivno besedilo, – besedilo, sklep, pojasnilo /utemeljitev, – osebki, predmetni, krajevni, časovni, načinovni, vzročni, namerni, dopustni, pogojni, prilastkov odvisnik, – jezikovna družina, – <i>frazem,</i> – <i>naklonski glagol,</i> – tri pike; 	<ul style="list-style-type: none"> – praktičnosporazumevalno, strokovno in publicistično besedilo, – medmet, – priredna in podredna poved, – socialna in funkcijska zvrst, – strokovna beseda, – tvorjenka, netvorjenka, – členek, – <i>večstavčna poved,</i> – posledično, pojasnjevalno, sklepalno, vezalno, protivno in ločno priredje, – <i>polstavek, pastavek,</i> – <i>pristavek,</i> – <i>zvočnik in nezvočnik,</i> – <i>tvornik, trpnik,</i> – <i>krajšava,</i> simbol, kratica, okrajšava, – pomišljaj, – <i>vezaj.</i>
<p>V besedilih prepoznavajo navedene pojme in jih poimenujejo z ustreznimi jezikoslovnimi izrazi.</p>		

² Iz prvega in drugega triletja pa še: glas, samoglasnik, soglasnik, črka, številka, krajšava, beseda, enopomenka, večpomenka, sopomenka, protipomenka, nadpomenka, podpomenka, besedna družina, koren, poved, pripovedna, vprašalna, vzključna, trdilna, nikalna poved, besedilo, neuradno in uradno besedilo, naslov, nagovor, datum, podpis, uvod, jedro, zaključek, odstavek, obvestilo, opozorilo, prepoved, vabilo, pozdrav, voščilo, čestitka, pohvala, opis, prijavnica, naročilnica, anketa, pika, vprašaj, klicaj, vejica, narekovaj, oklepaj, popravno znamenje, velika in mala začetnica, lastno, občno ime, materni in tuji jezik, knjižni in neknjižni jezik, državni in uradni jezik, narečje, sporočevalec, naslovnik, premi govor, spremni stavek, dobesedni navedek, odvisni govor, samostalnik, moški, ženski in srednji spol, število, ednina, dvojina, množina, sklon, imenovalnik, roditelj, dajalnik, tožilnik, mestnik, orodnik, osebni zaimki, prva, druga in tretja oseba, glagol, časovna oblika: sedanjik, preteklik, prihodnjik, krajevni, časovni in načinovni prislovi, pridevniki, kakovostni, svojilni, vrstni pridevniki.

2 Besedilo uvrstijo k:³

- vprašalnim zaimkom,
- svojilnim zaimkom,
- kazalnim zaimkom,
- oziralnim zaimkom,
- glavnim števnikom,
- vrstilnim števnikom,
- predlogom,
- veznikom,

- medmetom,
- členkom.

Utemeljijo svojo odločitev; navedenim skupinam besed določijo osnovne oblikoslovne kategorije.

3 V enostavnih povedih določijo

- glavne stavčne člene,

- levi in desni prilastek,
v dvostvčnih pa
- glavne in odvisne stavke,
- vrste odvisnikov,

- S-zgradbo,
- vrsto piredja.

4 Navedejo

- samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika,

- zvoneče in nezvoneče glasove slovenskega knjižnega jezika,

- zvočnike in nezvočnike slovenskega knjižnega jezika.

- glavne stavčne člene,

3.3.3 Razčlenitev operativnih ciljev (po razredih) pri obravnavi umetnostnih besedil

Funkcionalni cilji

BRANJE

7	8	9
1 Učenci berejo književna besedila: Tiho in interpretativno berejo daljša književna besedila (umetniška in trivialna; avtorska in ljudska).		
2 Učenci razvijajo recepcijsko sposobnost. Razvijajo sposobnost branja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. Razvijajo zavedanje o sprejemanju besedila.		

³ Iz drugega triletna jih znajo uvrstiti še k samostalnikom, pridevnikom, glagolom, prislovom, osebnim zaimkom.

<p>1) Identificirajo se s književno osebo. <i>Identificirajo se s književno osebo, ki je drugačna od njih, in se od nje kritično distancirajo.</i></p>								
<p>2) Ločijo glavne in stranske KNJIŽEVNE OSEBE.</p> <table border="1"> <tr> <td> <p>Podrobno zaznavajo elemente videza književne osebe in njenega govora. Vživljajo se v čustva književnih oseb.</p> <p>Npr. F. Levstik: Martin Krpan Npr. Homer: Odiseja</p> </td> <td> <p>Poskušajo razumeti psihološke lastnosti književne osebe, in sicer na podlagi dogajanja, dialoga, ravnanja književne osebe in na podlagi avtorjevih komentarjev. <i>Ločijo tipe književnih oseb: nosilce izrazitih etičnih lastnosti.</i></p> <p>Npr. F. Prešeren: Povodni mož Npr. F. Prešeren: <i>Uvod v Krst pri Savici</i> Npr. J. Kersnik: Mačkova očeta</p> </td> <td> <p>Poskušajo razumeti psihološke, etične in socialne lastnosti književne osebe, in sicer na podlagi dogajanja, dialoga, ravnanja književne osebe, njenega razmerja do drugih književnih oseb in na podlagi avtorjevih komentarjev.</p> <p>Npr. I. Cankar: Sošolec Tone Npr. A. Ingolič: Gimnazijka</p> </td> </tr> </table>			<p>Podrobno zaznavajo elemente videza književne osebe in njenega govora. Vživljajo se v čustva književnih oseb.</p> <p>Npr. F. Levstik: Martin Krpan Npr. Homer: Odiseja</p>	<p>Poskušajo razumeti psihološke lastnosti književne osebe, in sicer na podlagi dogajanja, dialoga, ravnanja književne osebe in na podlagi avtorjevih komentarjev. <i>Ločijo tipe književnih oseb: nosilce izrazitih etičnih lastnosti.</i></p> <p>Npr. F. Prešeren: Povodni mož Npr. F. Prešeren: <i>Uvod v Krst pri Savici</i> Npr. J. Kersnik: Mačkova očeta</p>	<p>Poskušajo razumeti psihološke, etične in socialne lastnosti književne osebe, in sicer na podlagi dogajanja, dialoga, ravnanja književne osebe, njenega razmerja do drugih književnih oseb in na podlagi avtorjevih komentarjev.</p> <p>Npr. I. Cankar: Sošolec Tone Npr. A. Ingolič: Gimnazijka</p>			
<p>Podrobno zaznavajo elemente videza književne osebe in njenega govora. Vživljajo se v čustva književnih oseb.</p> <p>Npr. F. Levstik: Martin Krpan Npr. Homer: Odiseja</p>	<p>Poskušajo razumeti psihološke lastnosti književne osebe, in sicer na podlagi dogajanja, dialoga, ravnanja književne osebe in na podlagi avtorjevih komentarjev. <i>Ločijo tipe književnih oseb: nosilce izrazitih etičnih lastnosti.</i></p> <p>Npr. F. Prešeren: Povodni mož Npr. F. Prešeren: <i>Uvod v Krst pri Savici</i> Npr. J. Kersnik: Mačkova očeta</p>	<p>Poskušajo razumeti psihološke, etične in socialne lastnosti književne osebe, in sicer na podlagi dogajanja, dialoga, ravnanja književne osebe, njenega razmerja do drugih književnih oseb in na podlagi avtorjevih komentarjev.</p> <p>Npr. I. Cankar: Sošolec Tone Npr. A. Ingolič: Gimnazijka</p>						
<p>3) Zaznavajo PERSPEKTIVE književnih oseb. Zaznavajo perspektive več književnih oseb in razumejo njihovo soodvisnost.</p> <table border="1"> <tr> <td colspan="3"> <p><i>Primerjajo perspektive različnih književnih oseb.</i></p> </td> </tr> <tr> <td>Npr. B. Novak: Bela past</td> <td>Npr. L. N. Tolstoj: Starejši brat</td> <td>Npr. S. Jenko: Tilka</td> </tr> </table>			<p><i>Primerjajo perspektive različnih književnih oseb.</i></p>			Npr. B. Novak: Bela past	Npr. L. N. Tolstoj: Starejši brat	Npr. S. Jenko: Tilka
<p><i>Primerjajo perspektive različnih književnih oseb.</i></p>								
Npr. B. Novak: Bela past	Npr. L. N. Tolstoj: Starejši brat	Npr. S. Jenko: Tilka						
<p>4) Prepoznajo MOTIVE ZA RAVNANJE književnih oseb.</p> <table border="1"> <tr> <td> <p>Pri iskanju motivov za ravnanje književnih oseb se osredotočajo na namere, misli in čustva književnih oseb.</p> <p>Npr. B. Smolnikar: Deklice Npr. Prežihov Voranc: Potolčeni kramoh</p> </td> <td> <p>Iščejo psihološke motive za ravnanje književnih oseb. Motive za ravnanje književne osebe primerjajo s svojimi etičnimi sodbami.</p> <p>Npr. A. Aškerc: Kronanje v Zagrebu Npr. I. Tavčar: Tržačan</p> </td> <td> <p>Poskušajo razumeti psihološke in etične motive za ravnanje književnih oseb. Razumejo socialne motive za ravnanje književnih oseb.</p> <p>Npr. I. Cankar: Bobi Npr. M. Rožanc: Kako sem že zgodaj postal tujec</p> </td> </tr> </table>			<p>Pri iskanju motivov za ravnanje književnih oseb se osredotočajo na namere, misli in čustva književnih oseb.</p> <p>Npr. B. Smolnikar: Deklice Npr. Prežihov Voranc: Potolčeni kramoh</p>	<p>Iščejo psihološke motive za ravnanje književnih oseb. Motive za ravnanje književne osebe primerjajo s svojimi etičnimi sodbami.</p> <p>Npr. A. Aškerc: Kronanje v Zagrebu Npr. I. Tavčar: Tržačan</p>	<p>Poskušajo razumeti psihološke in etične motive za ravnanje književnih oseb. Razumejo socialne motive za ravnanje književnih oseb.</p> <p>Npr. I. Cankar: Bobi Npr. M. Rožanc: Kako sem že zgodaj postal tujec</p>			
<p>Pri iskanju motivov za ravnanje književnih oseb se osredotočajo na namere, misli in čustva književnih oseb.</p> <p>Npr. B. Smolnikar: Deklice Npr. Prežihov Voranc: Potolčeni kramoh</p>	<p>Iščejo psihološke motive za ravnanje književnih oseb. Motive za ravnanje književne osebe primerjajo s svojimi etičnimi sodbami.</p> <p>Npr. A. Aškerc: Kronanje v Zagrebu Npr. I. Tavčar: Tržačan</p>	<p>Poskušajo razumeti psihološke in etične motive za ravnanje književnih oseb. Razumejo socialne motive za ravnanje književnih oseb.</p> <p>Npr. I. Cankar: Bobi Npr. M. Rožanc: Kako sem že zgodaj postal tujec</p>						
<p>5) Oblikujejo domišljjskočutne predstave KNJIŽEVNEGA PROSTORA.</p> <table border="1"> <tr> <td> <p>Znanje iz zgodovine, zemljepisa, mitologije in likovnega pouka jim sooblikuje domišljjskočutno predstavo književnega prostora.</p> </td> <td colspan="2"> <p><i>Prepoznajo jezikovna sredstva (zlasti časovno in socialno zvrstnost) za ugotavljanje književnega prostora.</i></p> </td> </tr> </table>			<p>Znanje iz zgodovine, zemljepisa, mitologije in likovnega pouka jim sooblikuje domišljjskočutno predstavo književnega prostora.</p>	<p><i>Prepoznajo jezikovna sredstva (zlasti časovno in socialno zvrstnost) za ugotavljanje književnega prostora.</i></p>				
<p>Znanje iz zgodovine, zemljepisa, mitologije in likovnega pouka jim sooblikuje domišljjskočutno predstavo književnega prostora.</p>	<p><i>Prepoznajo jezikovna sredstva (zlasti časovno in socialno zvrstnost) za ugotavljanje književnega prostora.</i></p>							
<p>6) Zaznavajo in razumejo, v kateri DOGAJALNI ČAS je postavljeno dogajanje.</p> <table border="1"> <tr> <td> <p>Povezujejo dogajalni čas s temo književnega besedila.</p> </td> <td colspan="2"> <p><i>Prepoznajo jezikovna znamenja (zlasti časovno in socialno zvrstnost) za ugotavljanje književnega časa.</i></p> </td> </tr> </table>			<p>Povezujejo dogajalni čas s temo književnega besedila.</p>	<p><i>Prepoznajo jezikovna znamenja (zlasti časovno in socialno zvrstnost) za ugotavljanje književnega časa.</i></p>				
<p>Povezujejo dogajalni čas s temo književnega besedila.</p>	<p><i>Prepoznajo jezikovna znamenja (zlasti časovno in socialno zvrstnost) za ugotavljanje književnega časa.</i></p>							

<p>Npr. D. Defoe: Robinzon Npr. E. Petiška: Tezejev boj z Minotavrom Npr. F. S. Finžgar: Pod svobodnim soncem</p>	<p>Npr. J. Jurčič: Jurij Kozjak Npr. I. Tavčar: Visoška kronika Npr. V. Mal: <i>Baronov mlajši brat</i></p>	<p>Npr. R. Queneau: Cica v metroju Npr. <i>Prežihov Voranc: Doberdob</i></p>
<p>7) Razčlenjujejo DOGAJANJE na dogajalne enote.</p>		
<p>Ločijo glavno in stransko dogajanje.</p> <p>Npr. Homer: Odiseja</p>	<p>Zaznavajo zaviranje in spešitve dogajanja.</p> <p>Npr. F. Prešeren: Povodni mož Npr. M. Tomšič: Črno sonce Npr. A. T. Linhart: <i>Županova Micka</i></p>	<p><i>Razumejo razlike med analitično in sintetično zgradbo dogajanja.</i></p> <p>Npr. A. <i>Saint-Exupery: Mali princ</i></p>
<p>8) Ločijo AVTORJA IN PRIPOVEDOVALCA.</p>		
<p>Prepoznajo vsevednega pripovedovalca (3. oseba, preteklik).</p>	<p>Prepoznajo osebnega, demokratičnega pripovedovalca (1., 2. oseba, sedanjik).</p>	<p><i>Prepoznajo lirskega izpovedovalca (izenačitev zunanjega in notranjega prostora in časa, 1. oseba, sedanjik).</i></p>
<p>9) Doživljajo in prepoznajo KNJIŽEVNO PERSPEKTIVO.</p>		
<p>Doživljajo in prepoznajo komično književno perspektivo (humor).</p> <p>Npr. J. Jurčič: Kozlovska sodba v Višnji Gori Npr. T. Partljič: Ali veš, koga so danes pokopali?</p> <p>Npr. F. Rudolf: Kam je mama šla? Npr. Moliere: <i>Scapinove zvijače</i></p>		<p><i>Doživljajo in prepoznajo tragično književno perspektivo.</i></p> <p>Npr. C. in M. Lamb: <i>Romeo in Julija</i></p>
<p>10) Učenci spoznavajo KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE.</p>		
<p>Ob napovedi branja književne zvrsti oz. vrste učenci priključijo v spomin temeljna določila književne zvrsti oz. vrste in pri tem upoštevajo medbesedilno izkušnost.</p>		
<p>10.1) POEZIJA</p>		
<p>Učenci zaznavajo in doživljajo ZVOČNOST pesniškega jezika. Opažajo ponavljanje glasov in zvočno slikanje (onomatopoiija, sklopi glasov, ki vzbujajo podobe). Razvijajo občutek za zven besede v zvezi z vsebino.</p>		
<p>Npr. Ljudska: Gor čez izaro</p>	<p>Npr. A. Aškerc: Kronanje v Zagrebu</p>	<p>Npr. O. Župančič: Z vlakom</p>
<p>Zaznavajo RITEM pesmi in razumejo povezave s sporočilnostjo.</p>		
		<p><i>Razumejo zvezo med ritmom in besedilno stvarnostjo.</i> <i>Doživljajo posebnosti ritma oz. zunanje oblikovanosti svobodnega verza.</i></p>

Npr. E. Fritz: Song o ljubezni	Npr. T. Pavček: Nova faca Npr. F. Prešeren: Turjaška Rozamunda Npr. Ljudska: Galjot	Razumejo avtorjevo uporabo svobodnega verza glede na temo ali motive besedila. Npr. O. Župančič: Žebljarska Npr. D. Kette: Na otčevem grobu Npr. F. Prešeren: Glosa Npr. S. Kosovel: Kons 4
<p>V besedilu poiščejo RIMO.</p> <p>Ločijo med moško in žensko rimo. Doživljajo in razumejo razliko med obema vrstama rim. Prepoznavaajo zaporedno, oklepajočo in prestopno rimo.</p> <p>Prepoznajo aliteracijo in asonanco.</p> <p>Npr. N. Grafenauer: Samota</p> <p>Npr. F. Prešeren: <i>Apel in čevljar</i> Npr. F. Prešeren: Turjaška Rozamunda</p> <p>Npr. A. Gradnik: Sinu Npr. B. A. Novak: Narcis in Eho</p>		
<p>Opazujejo LIKOVNO PODOBO BESEDILA.</p> <p>Zaznajo razlike med verzi različnih dolžin in posebnosti likovne podobe svobodnega verza. Razumejo povezanost podobe besedila z besedilno stvarnostjo (motivika in tema).</p> <p>Npr. J. Prevert: Zabušant</p> <p>Npr. V. Möderndorfer: Cesta</p> <p>Npr. F. Prešeren: Zdravljica</p>		
<p>Doživljajo BESEDE Z VEČ POMENI.</p> <p>Npr. N. Grafenauer: Samota</p> <p>Npr. S. Kosovel: Jesen</p> <p>Npr. T. Pavček: Preproste besede</p>		
<p>Razumejo rabo določene SOPOMENKE v besedilu glede na časovno in čustveno slogovno zaznamovanost.</p> <p>Npr. S. Vegri: Grega</p> <p>Npr. Ljudska: Galjot</p> <p>Npr. F. Levstik: Dve otvi</p>		
<p>Zaznavajo in razumejo zahtevnejše TVORJENKE v besedilu.</p> <p>Npr. B. A. Novak: Policaj je palicaj Npr. N. Grafenauer: <i>Življenje</i></p> <p>Dojamejo POSTOPEK TVORJENJA BESEDE in utemeljujejo rabo tvorjenk.</p> <p>Npr. N. Grafenauer: <i>Življenje</i> Npr. M. Avanzo: <i>Kako napišeš pesmico</i></p> <p>Npr. B. A. Novak: <i>Hihiplimahaha</i></p>		
<p>Zaznavajo in razumevajo BESEDE S PRENESENIM POMENOM: metafora, komparacija, poosebitev in stalni okrasni pridevek.</p> <p style="text-align: right;">Razumejo nastanek metafore:</p>		

Npr. M. Košuta: Stegnjeni prst	Npr. Ljudska: Oblaki so rdeči Npr. F. Prešeren: Turjaška Rozamunda	<i>beseda s prenesenim pomenom, osnovna beseda in tretje v primeri.</i> Npr. O. Župančič: Z vlakom
Zaznavajo in razumejo NAGOVOR.	Zaznavajo in razumejo STOPNJEVANJE (gradacijo) in REFREN kot slogovna postopka.	
Npr. S. Gregorčič: Soči	Npr. V. Nazor: Galjotova pesem	
Zaznavajo in doživljajo pesemske slike oz. MOTIVE. Zaznavajo učinke besedila na čustva in tako doživljajo razpoloženje pesmi.		
Npr. Ljudska: Pegam in Lambergar	Npr. F. Lainšček: Mesta <i>Ločujejo glavne in stranske motive.</i> Npr. P. Golia: Grajski vrtnar	Npr. I. Minatti: Nekoga moraš imeti rad <i>Zaznavajo oz. doživljajo simbol.</i> Npr. F. Levstik: Dve otvi
Razumejo TEMO pesemskega besedila:		
ljubezenska in domovinska poezija. Npr. S. Vegri: Kaj vse diši Npr. Ljudska: Gor čez izaro	ljubezenska in socialna poezija. Npr. T. Pavček: Nova faca Npr. D. Zajc: Moja prva pesem Npr. P. Golia: Grajski vrtnar Razlikujejo LIRSKO IN EPSKO PESEM. Prepoznavajo EP, BALADO IN ROMANCO ter SONET kot pesniške vrste. Npr. F. Prešeren: Uvod v Krst pri Savici Npr. F. Prešeren: Povodni mož Npr. F. Prešeren: Turjaška Rozamunda Npr. F. Prešeren: Apel in čevljar	<i>razpoloženjska, miselna poezija.</i> Npr. J. Murn: Kmečka pesem <i>Prepoznavajo GAZELO in GLOSO kot pesniški vrsti.</i> Npr. F. Prešeren: Gazela 6 Npr. F. Prešeren: Glosa
10.2) PROZA		
Učenci doživljajo, prepoznavajo in razumejo značilnosti naslednjih pripovednih vrst:		
• BASEN (prepoznavajo jo po tipizi-	• POVEST (ločijo jo od kratke pripovedi	• NOVELA (določajo vlogo zgodbe, njene

<p>ranih, večidel živalskih likih, ki se obnašajo kot ljudje, in kratki zaokroženi zgodbi, usmerjeni k poanti, ki pojasni nauk),</p> <ul style="list-style-type: none"> • PRIPOVEDKA (razlagalna, zgodovinska) in bajka (določijo zgodovinsko, mitološko in domišljijско ozadje pripovedke in bajke ter poznajo vlogo bajeslovnih bitij in junakov), • ANEKDOTA IN HUMORESKA (prepoznava obe krajši pripovedni vrsti in ugotavljajo tipične humorne elemente v njih). • Ločijo ljudsko prozo od umetne in poznajo vrste ljudskih pripovedi. <p>Npr. Krilov: Volk in jagnje Npr. Ljudske: Ajda in Slovenci, Peter Klepec, Volkodlak Npr. Homer: Odiseja Npr. J. Jurčič: Kozlovska sodba v Višnji Gori</p>	<p>po njeni dolžini, številu oseb in dogodkov v njej),</p> <ul style="list-style-type: none"> • ROMAN zgodovinski, pustolovski, znanstvenofantastični (prepoznajo ga kot najobširnejše prozno delo in ugotavljajo snov, motive in temo), • TRIVIALNA PRIPOVED (prepoznajo jo po umetno ustvarjenem sanjskem svetu, kopičenju dražljajev in klišejski zgodbi). <p>Npr. J. Jurčič: Jurij Kozjak Npr. V. Mal: Nedelje nekega poletja Npr. <i>I. Tavčar: Visoška kronika</i> Npr. B. Stoker: Drakula</p>	<p><i>zgradbe, preobrata v dogajanju in označujejo osebe),</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ČRTICA (prepoznajo jo kot kratko, večidel impresionistično pripoved, zaznavajo prevladujočo atmosfero in povzemajo njeno sporočilo). <p>Npr. G. Boccaccio: Dekameron Npr. I. Cankar: Na peči Npr. <i>C. Kosmač: Gosenica</i> Npr. J. Messner: Job Npr. Z. Kveder: Potovalci</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Prepoznajo značilnosti PRIPOVEDNE ZGRADBE: zunanja (poglavje, okvirna pripoved) in notranja zgradba. • Poiščejo TEMO in osrednjo IDEJO (sporočilo) besedila, • razlikujejo SNOV (npr. zgodovinski dogodki) in prepoznajo njeno preoblikovanje v besedilno stvarnost. • Razumejo ZGODBO (fabulo) pripovednega besedila (zaporedje dogodkov). <p>Npr. J. Snoj: Avtomoto mravlje Npr. Prežihov Voranc: Potolčeni kramoh</p> <p>Npr. <i>I. Tavčar: Visoška kronika</i> Npr. J. Hašek: Kako sem si kuhal jajce v mehko</p> <p>Npr. I. Cankar: Bobi Npr. <i>T. Konwicki: Kronika ljubezenskih pripetljajev</i></p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Prepoznajo ZAZNAMOVANOST SLOGA (besed, besednih zvez, povedi), zlasti v pripovedih z zgodovinsko snovjo in v besedilih z motivi mladostnikov. • Ugotavljajo vrsto SLOGOVNEGA POSTOPKA v književnem delu: opisovanje (opis), subjektivno opisovanje (oris), označevanje (označitev književne osebe), poročanje o dogajanju, dvogovor. <p>Npr. F. Lainšček: Ajša Najša Npr. B. Novak: Bela past Npr. Homer: Odiseja</p> <p>Npr. M. Kranjec: Otroci, čigavi ste? Npr. J. Kersnik: Mačkova očeta</p> <p>Npr. A. Ingolič: Gimnazijka Npr. C. Kosmač: Gosenica</p>		

10.3) DRAMATIKA

Učenci glasno berejo krajše dramsko besedilo po vlogah. Samostojno tiho berejo dramsko besedilo.

Doživljajo, prepoznajo in razumejo značilnosti naslednjih dramskih vrst:

- MLADINSKO DRAMSKO BESEDILO.
- Prepoznajo razliko med govorom dramskih oseb in oznakami prostora, časa, govora oseb in njihovega čustvanja itd. (odrska navodila).
- Ločijo junaka in protijunaka.
- Prepoznajo zunanjo zgradbo dramskega besedila: dejanje in prizor.

Npr. K. Brenk: Modra vrtnica
Npr. L. Suhodolčan: Narobe stvari v mestu Petpedi

– KOMEDIJA.

- Razčlenjujejo zgradbo dogajanja.
- *Določajo zgradbene prvine dramskega besedila: zasnova, zaplet, vrh, razplet, razsnova dramskega trikotnika.*

Npr. Moliere za mlade
Npr. A. T. Linhart: Županova Micka

– BESEDILO FILMSKEGA SCENARIJA.

Npr. Mal – Kavčič: Poletje v školjki
+ FILM

POSLUŠANJE IN GLEDANJE

7	8	9
<p>1 Učenci razvijajo recepcijsko sposobnost:</p> <p>1) Pripravijo ustrezno miselno shemo za poslušanje/gledanje trivialnih in umetnostnih besedil.</p> <p>2) Ohranjajo zanimanje za poslušanje poezije, kratke pripovedne proze in proznih odlomkov ter razvijajo sposobnosti za njihovo sprejemanje, doživljanje in vrednotenje.</p> <p>3) Razvijajo sposobnost za sprejemanje, doživljanje in vrednotenje radijske igre, gledališke in filmske predstave.</p> <p>4) Učijo se ločevati trivialno in umetniško besedilo.</p>		
<p>2 Učenci razvijajo sposobnost za identifikacijo:</p> <p>1) Najdejo osebo, s katero se poistovetijo.</p> <p>Opazajo zunajliterarne vzroke za identifikacijo s književno osebo (v literaturi in na filmu). <i>Svojo identifikacijo vrednotijo ter do osebe vzpostavijo kritično razdaljo.</i></p> <p>2) Na podlagi izkušenj s filmom zaznavajo tudi kompleksne KNJIŽEVNE OSEBE (z več značajskimi lastnostmi). Primerjajo osebe iz literature, stripa, gledališkega dogodka in filma. Primerjajo osebe iz umetnostnih in trivialnih besedil. Poznajo tipe oseb v trivialnem besedilu. <i>Primerjajo literarnoestetsko, gledališko in filmsko doživetje na podlagi perspektiv dramskih/filmskih oseb.</i></p>		
<p>3) Zaznavajo in vrednotijo MOTIVE ZA RAVNANJE KNJIŽEVNIH ter FILMSKIH OSEB.</p> <p><i>Primerjajo literarnoestetsko, gledališko in filmsko doživetje na podlagi motivov za ravnanje dramskih/filmskih oseb.</i></p>		

3 Učenci razvijajo sposobnost doživljanja in razumevanja besedilne stvarnosti:

- 1) Primerjajo DOGAJALNE PROSTORE književnosti in filma.
- 2) Primerjajo DOGAJALNE ČASE književnosti in filma.
- 3) **Primerjajo DOGAJANJE v književnem delu s tistim na filmu.**
Prepoznajo dogajalni kliše v trivialnem besedilu.
- 4) **Doživljajo in prepoznajo komično PERSPEKTIVO (humor).**
Komično perspektivo v književnem delu primerjajo s tisto v gledališki predstavi in/ali filmu.

5) *Doživljajo in prepoznajo tragično perspektivo v književnem delu in jo primerjajo s tisto v gledališki predstavi in/ali filmu.*

4 Učenci spoznavajo KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE.

Ob napovedi poslušanja književne zvrsti oz. vrste si priključijo v spomin temeljna določila književne zvrsti oz. vrste.

Ob sprejemanju gledališkega dogodka ali filmske predstave si priključijo v zavest shemo za sprejemanje dramskega besedila.

– Učenci **zaznavajo in doživljajo zvočnost pesmi** ob poslušanju njenega interpretativnega branja (sošolčevo ali učiteljevo branje, poslušanje zvočnega posnetka).

Opazajo ponavljanje glasov in zvočno slikanje (onomatopija).

Razvijajo občutek za zven besede v zvezi z vsebino.

Prepoznajo prvine zvočne opreme posnetka.

5 Prvine gledališke in filmske vzgoje

– Ogledajo si uprizoritev dramskega besedila, ki ga pripravi šolski dramski krožek.

Vsako leto vsaj enkrat obišejo gledališče (ali si ogledajo videoposnetek gledališke predstave, če obisk gledališča ni mogoč).

– Prepoznajo DRAMSKE VRSTE in DRAMSKE ZGRADBENE PRVINE.

– Gledajo, doživljajo in vrednotijo MLADINSKO DRAMSKO BESEDILO.

Prepoznajo in doživljajo notranjo zgradbo dogajanja.

– Gledajo, doživljajo in vrednotijo DRAMO.

Prepoznajo in doživljajo prvine gledališkega dogodka (oder, luč, zvočna oprema, scena, rekviziti, kostumi, premiki, mimika in kretnje igralcev).

– Poslušajo, doživljajo in vrednotijo RADIJSKO IGRO.

Na podlagi zvočnih informacij, ki so jim na razpolago v radijski igri, oblikujejo domišljjskočutne predstave književnih oseb in sliko dogajalnega prostora ter časa.

– Gledajo, doživljajo in vrednotijo FILM.

– Razlikujejo trivialni in umetniški film.

– Ob gledanju trivialnega filma prepoznajo zgradbo izdelka (kliše), predvidljivost dogajanja in tipe oseb.

– *Ob poznavanju osnov filmskega jezika primerjajo književno, gledališko in filmsko izraznost.*

GOVORJENJE

7	8	9		
<p>– Učenci govorno POUSTVARJAJO IN USTVARJAJO KNJIŽEVNO BESEDILO.</p> <p>– Učenci UPOVEDUJEJO LITERARNOESTETSKO DOŽIVETJE.</p> <p>– Učenci se pogovarjajo/<i>govorijo</i> O KNJIŽEVNOSTI.</p>				
<p>1) Pripovedujejo, s katero književno osebo so se IDENTIFICIRALI, in povedo zakaj.</p> <p>– Vrednotijo ravnanje književne osebe.</p> <p style="text-align: right;"><i>Vzpostavljajo kritično razdaljo do književnih oseb.</i></p>				
<p>2)</p> <p>– Opisujejo KNJIŽEVNE OSEBE (zunanost, značaj itd.).</p> <p>– Na podlagi dialoga, dogajanja in ravnanja književne osebe ter avtorjevih komentarjev se vživijo v njena čustva in to glasovno ponazorijo.</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>Glasovno ponazorijo govor književne osebe in tako izrazijo njene psihološke lastnosti.</p> </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>Glasovno ponazorijo govor književne osebe in tako izrazijo njene socialne, etične in psihološke lastnosti.</p> </td> </tr> </table> <p>– V improvizirani igri vlog s soigralci oblikujejo književne osebe.</p> <p>V igri vlog z glasovnim barvanjem govora književnih in dramskih oseb skušajo izražati njihove misli, čustva in namene ter tako razkrivajo svojo razlago psihološke motivacije za ravnanje teh oseb.</p> <p><i>Po analogiji s književnim besedilom ustvarjajo nove like.</i></p>			<p>Glasovno ponazorijo govor književne osebe in tako izrazijo njene psihološke lastnosti.</p>	<p>Glasovno ponazorijo govor književne osebe in tako izrazijo njene socialne, etične in psihološke lastnosti.</p>
<p>Glasovno ponazorijo govor književne osebe in tako izrazijo njene psihološke lastnosti.</p>	<p>Glasovno ponazorijo govor književne osebe in tako izrazijo njene socialne, etične in psihološke lastnosti.</p>			
<p>3) Ko se pripravljajo na igro vlog (na podlagi proznega besedila ali drame), govorno upovedujejo domišljjskočutne predstave DOGAJALNEGA PROSTORA in ČASA v obravnavanem delu.</p> <p>Pri tem upoštevajo podatke iz besedila in znanja <i>iz zgodovine, zemljepisa, mitologije.</i></p>				
<p>4) Z igranjem različnih vlog pri dramatizaciji zaznavajo PERSPEKTIVE več KNJIŽEVNIH OSEB.</p> <p style="text-align: right;"><i>Primerjajo perspektive književnih oseb in opažajo njihovo soodvisnost.</i></p>				
<p>5)</p> <p>– <i>Pri igri vlog vključujejo prvine (izbor besed), ki pomagajo poslušalcem oblikovati časovno pogojene domišljjskočutne predstave.</i></p> <p>– <i>Pri govornem ustvarjanju novih besedil upoštevajo časovno oz. socialno zvrstnost, da s tem nakazujejo DOGAJALNI ČAS.</i></p>				
<p>6) Govorno obnavljajo prebrano književno besedilo.</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>– <i>Tvorijo nova pripovedna besedila in pri tem upoštevajo zunanji obseg besedila ter njegova zvrstna določila.</i></p> </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p><i>Izmislijo si pripoved s sintetično dogajalno zgradbo.</i></p> <p><i>Izmislijo si pripoved z analitično dogajalno zgradbo.</i></p> </td> </tr> </table>			<p>– <i>Tvorijo nova pripovedna besedila in pri tem upoštevajo zunanji obseg besedila ter njegova zvrstna določila.</i></p>	<p><i>Izmislijo si pripoved s sintetično dogajalno zgradbo.</i></p> <p><i>Izmislijo si pripoved z analitično dogajalno zgradbo.</i></p>
<p>– <i>Tvorijo nova pripovedna besedila in pri tem upoštevajo zunanji obseg besedila ter njegova zvrstna določila.</i></p>	<p><i>Izmislijo si pripoved s sintetično dogajalno zgradbo.</i></p> <p><i>Izmislijo si pripoved z analitično dogajalno zgradbo.</i></p>			

<p>7)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Govorno utemeljujejo MOTIVE ZA RAVNANJE KNJIŽEVNE OSEBE in jih povezujejo z drugimi prvimi besedila (ideja, tema). – Upovedujejo svoje domišljjske svetove, tako da povezujejo prvine v psihološki sistem (utemeljijo in povežejo ravnanje oseb, zaporedje dogodkov in sporočilo besedila). 											
<p>8) Govorno opisujejo vrsto PRIPOVEDOVALCA.</p> <table border="1"> <tr> <td>– Tvorijo besedila, tako da pri- vzemajo vlogo vsevednega pripovedovalca.</td> <td>– Tvorijo besedila, tako da pri- vzemajo vlogo vsevednega ali osebnega pripovedovalca.</td> <td>– Tvorijo besedila, tako da pre- vzemajo vlogo vsevednega, osebnega pripovedovalca <i>ali</i> <i>lirskega izpovedovalca.</i></td> </tr> </table>			– Tvorijo besedila, tako da pri- vzemajo vlogo vsevednega pripovedovalca.	– Tvorijo besedila, tako da pri- vzemajo vlogo vsevednega ali osebnega pripovedovalca.	– Tvorijo besedila, tako da pre- vzemajo vlogo vsevednega, osebnega pripovedovalca <i>ali</i> <i>lirskega izpovedovalca.</i>						
– Tvorijo besedila, tako da pri- vzemajo vlogo vsevednega pripovedovalca.	– Tvorijo besedila, tako da pri- vzemajo vlogo vsevednega ali osebnega pripovedovalca.	– Tvorijo besedila, tako da pre- vzemajo vlogo vsevednega, osebnega pripovedovalca <i>ali</i> <i>lirskega izpovedovalca.</i>									
<p>9) Podoživeto govorno interpretirajo književno perspektivo.</p> <p style="text-align: center;"><i>Opisujejo prvine književne perspektive.</i></p> <table border="1"> <tr> <td>– Pri improviziranih govornih nastopih vzpostavijo komično književno perspektivo.</td> <td>– <i>Podoživeto govorno interpretirajo tragično književno perspektivo.</i></td> </tr> </table>			– Pri improviziranih govornih nastopih vzpostavijo komično književno perspektivo.	– <i>Podoživeto govorno interpretirajo tragično književno perspektivo.</i>							
– Pri improviziranih govornih nastopih vzpostavijo komično književno perspektivo.	– <i>Podoživeto govorno interpretirajo tragično književno perspektivo.</i>										
<p>10) Pripovedujejo o svojih bralnih izkušnjah.</p> <p>– Pripovedujejo o svojih bralnih izkušnjah s poudarkom na posebnostih KNJIŽEVNIH ZVRSTI IN VRST.</p>											
<p>10.1 POEZIJA</p> <ul style="list-style-type: none"> – Učenci ustvarjalno interpretativno berejo pesmi. – Razumljivo in doživeto recitirajo in deklamirajo. S tem razvijajo sposobnost za govorno izražanje vsebine besedila. – Upovedujejo zaznavanje RITMA pesmi in razumevanja njegove povezave s sporočilnostjo. – Tvorijo RIMANE besedne dvojice. <table border="1"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;"><i>Tvorijo aliteracije in asonance.</i></td> <td></td> </tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> – Tvorijo NOVE BESEDE po analogiji. <table border="1"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;"><i>Govorno razlagajo tvorjenke in njihov učinek v književnem besedilu.</i></td> </tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> – Pojasnjujejo svoje razumevanje METAFORE, PRIMERE, POOSEBITVE IN OKRASNEGA PRIDEVKA v sobesedilu. <table border="1"> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;"><i>Razlagajo postopek nastanka metafore in primere ter opišejo pomen metafore v sobesedilu.</i></td> </tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> – Razlagajo BESEDNE ZVEZE, ki so zanje nenavadne, glede na sporočilnost besedila oz. časovno ali socialno zaznamovanost sloga. <table border="1"> <tr> <td>– Govorno upovedujejo videnje pesemskih slik.</td> <td>– <i>Razlagajo SIMBOLIKO.</i></td> </tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> – Razumejo in strnjeno govorno izrazijo TEMO pesemskega besedila. 				<i>Tvorijo aliteracije in asonance.</i>			<i>Govorno razlagajo tvorjenke in njihov učinek v književnem besedilu.</i>		<i>Razlagajo postopek nastanka metafore in primere ter opišejo pomen metafore v sobesedilu.</i>	– Govorno upovedujejo videnje pesemskih slik.	– <i>Razlagajo SIMBOLIKO.</i>
	<i>Tvorijo aliteracije in asonance.</i>										
	<i>Govorno razlagajo tvorjenke in njihov učinek v književnem besedilu.</i>										
	<i>Razlagajo postopek nastanka metafore in primere ter opišejo pomen metafore v sobesedilu.</i>										
– Govorno upovedujejo videnje pesemskih slik.	– <i>Razlagajo SIMBOLIKO.</i>										

10.2 PROZA

Učenci opisujejo lastnosti naslednjih pripovednih vrst:

– basen, – pripovedka (razlagalna, zgodovinska) in bajka, – anekdota in humoreska.	– povest, – roman, zgodovinski, pustolovski, znanstveno-fantastični, – trivialna pripoved.	– <i>novela,</i> – črtica.

Razlagajo razlike med ljudsko in umetno prozo ter opisujejo vrste ljudskih pripovedi.

- Govorno razčlenjujejo lastnosti zunanje zgradbe (**poglavje**, okvirna pripoved).
- Govorno razčlenjujejo značilnosti notranje zgradbe (*motivacija/psihološka, sociološka/*, **književna oseba, književni čas, književni prostor, dogajanje**, zgodba).

Razlaga razlike med analitično in sintetično zgradbo.

- Določajo temo, razlagajo osrednjo idejo (sporočilo) besedila in razlikujejo snov (npr. zgodovinski dogodki) in njihovo preoblikovanje v besedilno stvarnost.

- **Ugotavljajo vrsto slogovnega postopka v književnem delu: opisovanje (opis), subjektivno opisovanje (oris), označevanje (označitev književne osebe), poročanje o dogajanju, dvogovor.**

10.3 DRAMATIKA

- Učenci tvorijo govorna besedila z dramsko zgradbo in jih uprizarjajo v razredu.

- **V igri vlog učenci improvizirajo dramske fragmente (dialoge).**

- V “razrednem gledališču” enkrat letno uprizorijo odlomek iz dramskega dela ali krajše dramsko besedilo (npr. v obliki projektnega dela). Izdelajo osnutke za sceno, kostume in rekvizite. Razdelijo si vloge režiserjev, igralcev, scenografov, kostumografov in glasbenih opremljevalcev.

- *Učenci uprizorijo tudi lastno krajše dramsko besedilo (npr. v obliki projektnega dela).*

- Oblikujejo in posnamejo kratko radijsko igro, pri tem pa govorno plast dopolnjujejo z radiofonskimi prvimi (šumi, glasba).

- Učenci govorno opisujejo dramsko dogajanje.

- Po branju mladinskega dramskega besedila, ogledu gledališke predstave ali poslušanju

- Po branju odlomka iz komedije ali ogledu gledališke predstave okarakterizirajo dram-

- Po branju prozne priredbe tragedije opisujejo tragično perspektivo.

radijske igre okarakterizirajo junaka, protijunaka in stranske osebe, opisujejo zunanost, značaj in motivacijo za njihovo ravnanje.	ske osebe, <i>opisujejo vrsto, perspektivo in zgradbo dramskega dejanja: zasnova, zaplet, vrh, razplet, razsnova dramskega trikotnika.</i>	– Besedilo filmskega scenarija primerjajo z ekranizacijo.
– Po ogledu predstave opisujejo svoje doživetje gledališkega dogodka in prvine gledališke izraznosti (oder, osvetlitev, dvorana, zvočna oprema, scena, rekviziti, kostumi, premiki, mimika in kretnje igralcev, ozračje, plakati, gledališki list).		

PISANJE

7	8	9
<p>UČENCI RAZVIJAJO RECEPCIJSKO SPOSOBNOST, tako da pišejo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poustvarjalna in ustvarjalna besedila, ki vključujejo prvine umetnostnega jezika, <ul style="list-style-type: none"> – o literarnoestetskem doživljanju literature, – <i>strokovna in publicistična besedila o literaturi (avtor, besedilo, zvrst, literarnozgodovinska dejstva).</i> <p>1)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Razvijajo sposobnost za IDENTIFIKACIJO: – Na podlagi hipotetičnega položaja (npr. spor med dvema tipoma oseb) oblikujejo domišljjski spis, v katerem prikažejo svojo identifikacijo s književno osebo. – Podobe književnih oseb upovedujejo s pomočjo posrednih besedilnih signalov. V obliki fragmentarnih dialogov, samogovorov, dnevniških zapisov ali pisem pišejo, kako na isto situacijo ali dogodek iz svojega zornega kota gledajo različne književne osebe. – Upovedujejo impulze, ki sprožijo identifikacijo z literarno osebo prebranega dela, in pojasnjujejo vzroke za tako identifikacijo. <p>2)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Opisujejo zunanost, značaj in ravnanje KNJIŽEVNE OSEBE. – Na podlagi besedilnih informacij pisno izražajo svoje videnje književne osebe. – <i>Tvorijo književne osebe po analogiji z literarnim besedilom.</i> – Ustvarjajo nove književne osebe. Sestavijo jih iz oseb, ki so jih spoznali v drugih literarnih delih, na filmu ali v realnem življenju. – Pri ustvarjanju svojih oseb upoštevajo psihološka in socialna določila le-teh. Posebej pozorni so na podrobnosti. <p>3)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tvorijo pisne izdelke, v katerih posebej izčrpno pojasnjujejo, ZAKAJ KNJIŽEVNE OSEBE KAJ STORIJO. – Pišejo realistične in fantastične sestavke, v katerih se prepoznajo različni motivi za ravnanje književnih oseb. Te motive prevzemajo iz prebranih književnih del ali drugje (film, TV, strip, resničnost ipd.). – Pisno pojasnjujejo motive za ravnanje književnih oseb, kakor jih je mogoče izpeljati iz prebranega besedila. <p>4)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tvorijo nove KNJIŽEVNE PROSTORE. 		

- *Prostor svojega fiktivnega sveta opisujejo podrobno in v povezavi s književno osebo ter fabulo.*
- **Pisno upovedujejo zaznavanje in doživljanje književnega prostora:** krajina, detajl v književnem prostoru. Pri tem upoštevajo omejitve, ki izhajajo iz zemljepisnega, zgodovinskega in drugega znanja.

5)

- Ob branju daljšega besedila na kartice beležijo dogodke, ki se zgodijo v nekem DOGAJALNEM ČASU. Te kartice najprej razvrstijo po premici dogajanja, kakršno je uporabil avtor. Nato lahko razvrstijo dogodke po kronološkem redu. Ugotavljajo, da so lahko v literarnem delu dogodki razvrščeni tudi drugače (npr. retrospektivno).
- **Ustvarjajo svoje domišljijske svetove, ki se dogajajo v preteklosti, prihodnosti ali sedanjosti.** Dogajalni čas v svoji pripovedi upovedujejo z omembami okoliščin, dogodkov, navad, predmetov ipd., značilnih za obdobje, in s posrednimi besedilnimi podatki (z arhaizmi v zgodovinski zgodbi, z neologizmi v pripovedi, umeščeni v prihodnost, s slengizmi v zgodbi o sodobni mladini).

6)

- **Pisno obnavljajo zgodbo književnega besedila, tako da podrobneje opisujejo glavno DOGAJANJE.**
- Glavno dogajanje prikažejo na plakatu v obliki miselnega vzorca.
- Ob branju daljšega besedila zapisujejo premico dogajanja.
- Opisujejo vzročno in posledično zaporedje dogodkov in jih povezujejo s temo besedila.
- Tvorijo domišljijsko pripoved kot logično zaporedje dogodkov.
- *Tvorijo lastna besedila z analitično ali sintetično zgradbo oz. preoblikujejo analitično zgradbo prebranega literarnega dela v sintetično in obratno.*

7)

- Privzemajo vlogo vsevednega PRIPOVEDOVALCA in pišejo samostojna domišljijska besedila ali poustvarjalno posnemajo prebrano književno besedilo.
- Napišejo samostojno domišljijsko besedilo ali parafrazo prebranega besedila, tako da izbirajo med vsevednim in demokratičnim pripovedovalcem in utemeljijo svojo izbiro.
- Napišejo samostojno domišljijsko besedilo ali parafrazo prebranega besedila, tako da izbirajo med vsevednim in demokratičnim pripovedovalcem *ter lirskim subjektom in utemeljijo svojo izbiro.*

8)

- **Učenci v svojih ustvarjalnih izdelkih prepletajo resničnost in fikcijo.**
- Pri tem upoštevajo zakonitosti žanra.
- 9) V ustvarjalnih in poustvarjalnih besedilih vzpostavljajo komično KNJIŽEVNO PERSPEKTIVO.
- 9) V ustvarjalnih in poustvarjalnih besedilih vzpostavljajo *tragično KNJIŽEVNO PERSPEKTIVO.*

10) PIŠEJO PESMI, PROZO IN DRAMSKE FORME in pri tem upoštevajo določila književne zvrsti in vrste.

10.1) POEZIJA

- Učenci tvorijo učinkovite zvočne nize (onomatopoiija, glasovno slikanje).
- **Tvorijo rime** in oblikujejo preproste rimane verzne forme.
- Po analogiji tvorijo aliteracije *in asonance.*

	<p>– Tvorijo preprosto likovno pesem. <i>Pišejo o vlogi likovnih prvin besedila.</i></p>	<p>– Iz časopisa oblikujejo pesem lepljenko.</p>
<p>– Tvorijo nove besede po analogiji <i>ali samostojno</i> ter govorno razlagajo povezave s sporočilnostjo.</p>		
<p>– Tvorijo primere, metafore, poosebitve in stalne okrasne pridevke v povezavi z besedilno sliko.</p>		<p>– Tvorijo metafore <i>in simbole.</i></p>
<p>– Izpisujejo besedne zveze, ki so zanje nenavadne, in jih razlagajo glede na sporočilnost besedila oz. časovno ali socialno zaznamovanost sloga.</p>	<p>– <i>Tvorijo besedila, v katerih uporabljajo stopnjevanje, refren in nenavadne besede.</i></p>	<p>– <i>Tvorijo besedila, v katerih uporabljajo zaznamovan besedni red in slog.</i></p>
<p>– Pisno upovedujejo videnje pesemskih slik.</p>	<p>– Tvorijo nove pesemske slike.</p>	<p>– Preoblikujejo kako sestavino pesemske slike in opišejo, kako se spremenita podoba in njen pomen.</p>
	<p>– Preoblikujejo pesniško besedilo v prozno <i>in obratno</i> (parafraziranje). Pojasnjujejo razlike v oblikovanosti obeh zvrsti.</p>	
<p>– Tvorijo nova besedila na ljubezensko temo.</p>	<p>– Tvorijo nova besedila na socialno temo.</p>	<p>– <i>Tvorijo nova besedila na razpoložensko in miselno temo.</i></p>
<p>– Pisno izrazijo temo pesmi.</p>		
<p>10.2) Učenci pišejo naslednje PRIPOVEDNE VRSTE:</p>		
<p>– basen, – pripovedko in bajko, – anekdoto.</p>	<p>– fragment (realistične mladinske, pustolovske, kriminalne) povesti.</p>	<p>– črtico, – <i>fragment (zgodovinskega, znanstvenofantastičnega) romana.</i></p>
<p>– V skupini sodelujejo pri zapisovanju in zbiranju ustnega izročila (pripovedke, bajke, anekdote).</p>	<p>– V skupini sodelujejo pri pisanju kolektivne povesti. Na podlagi skupnih izhodišč (književne osebe, dogajalni prostor in čas) pišejo zaokrožene zgodbe, ki jih uredniško povežejo v nanizanko.</p>	<p>– V skupini sodelujejo pri pisanju podajanke. Svojo kolektivno povest postopoma dograjujejo, tako da jo vsak pisec nadaljuje tam, kjer jo je predhodnik prenehal pisati.</p>
<p>– Pišejo fantastične zgodbe na osnovi ljudskih pripovedi in antičnih mitov.</p>	<p>– Pišejo fabulativna pisma in fiktivne dnevnike. – Na podlagi časopisne vesti oblikujejo kratke realistične pripovedi, v katerih veljajo zakonitosti realnega sveta in v katerih je dogajanje povezano v trden vzročno-posledični sistem.</p>	
<p>– Pišejo doživljajsko in spominsko spisje, s katerim se približujejo formi črtice.</p>		
<p>– Po pripovedih starejših pišejo njihove resnične zgodbe iz preteklosti.</p>		
<p>– Pisno upovedujejo analogije, <i>posnemajo slog</i> in vrste sporočevalnega postopka.</p>		

Pišejo nove prigode znanih književnih oseb.

Presajajo osebe iz enega književnega dela v zgodbo drugega in jo tako spreminjajo.

Povestim in romanom "dopisujejo" nove predzgodbe, konce ali "manjkajoča" epizodna poglavja.

Krajše literarno delo preoblikujejo v strip in obratno.

– Ustvarjalni in kritični dialog z besedilom vzpostavljajo, tako da posnemajo njegov jezik in slog, spreminjajo njegovo socialno in funkcijsko zvrstnost ter ga slogovno preoblikujejo (prestavljanje dogajanja v sodobnost ali v drug prostor, *parodija, travestija*).

– Pri poustvarjalnem in ustvarjalnem pisanju upoštevajo žanrska določila pripovednih vrst. Upoštevajo tudi značilnosti pripovedne zgradbe, sloga in sporočevalnega postopka.

10.3 Učenci pišejo DRAMSKE PRIZORE:

– Pišejo krajše dramsko besedilo. | – Pišejo komične dramske fragmente in prizore.

– Oblikujejo dramtizacijo pripovednega besedila.

– Pripravijo besedilo za razredno predstavo.

– Posnamejo kratko radijsko igro.

– *Posnemajo slog dramskega besedila.*

– Pišejo scenarij za krajši film oz. televizijsko igro. Posnamejo z video kamero.

– **Po ogledu predstave zapišejo svoje doživljanje gledališkega dogodka in opišejo prvine gledališke izraznosti (oder, osvetlitev, dvorana, zvočna oprema, scena, rekviziti, kostumi, premiki, mimika in kretnje igralcev, vzdušje, plakati, gledališki list).**

– *Pisno primerjajo dramsko besedilo in uprizoritev.*

Izobraževalni cilji

1 Učenci spoznava slovensko in svetovno mladinsko književnost ter književnost za odrasle.

Učitelj uresničuje cilje tako, da je pri izbiranju besedil pozoren na ustrezno zastopanost vseh treh književnih zvrsti (v razmerju 50 odstotkov epike, 30 odstotkov lirike in 20 odstotkov dramatike) ter na tematsko in motivno raznovrstnost. Izbira iz seznama predlaganih besedil v podpoglavju C.

2 Literarnovedni pojmi

7	8	9
2.1 Učenec pozna in uporablja naslednje strokovno izrazje ter ga zna opisati:		
Pesništvo: – rima, – ritem (povezava s sporočilnostjo); – nagovor; – ljubezenska pesem, – domovinska pesem.	Pesništvo: – lirska in epska pesem; – ep (pesnitev); – stalne pesniške oblike: balada, <i>romanca, sonet;</i> – <i>rima; moška, ženska;</i> <i>zaporedna, oklepajoča,</i>	Pesništvo: – stalne pesniške oblike: <i>glosa,</i> <i>gazela;</i> – <i>ritem,</i> – <i>stopica: jamb, trohej, amfi- brah;</i> – prosti verz,

<p>Proza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – basen, – pripovedka, bajka, – anekdota, – humoreska. <p>Dramatika:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zunanja zgradba dramskega besedila (dejanje, prizor). 	<p><i>prestopna;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – onomatopoiija, – likovna pesem; – metafora, primera, poosebitev, stalni okrasni pridevek, – refren, stopnjevanje; – ljubezenska pesem, – socialna pesem. <p>Proza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – povest, – roman, zgodovinski, pustolovski, znanstvenofantastični; – trivialna pripoved; – poglavje, okvirna pripoved. <p>Dramatika:</p> <ul style="list-style-type: none"> – komedija, – <i>notranja zgradba dramskega besedila (zasnova, zaplet, vrh, razplet, razsnova dramskega trikotnika).</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – kitica, – metafora – <i>nastanek metafore</i>, – <i>simbol</i>, – razpoloženska pesem, – miselna pesem. <p>Proza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zunanja zgradba, – notranja zgradba: <i>motivacija: psihološka, sociološka,</i> književna oseba, književni čas, književni prostor, dogajanje: zgodba, <i>analitična in sintetična zgradba;</i> – <i>novela</i>, – črtica. <p>Literarnozgodovinska obdobja in smeri:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pismenstvo, – protestantizem, – razsvetljenstvo, – romantika, – realizem, – moderna (nova romantika).
2.2 Učenec pregledno pozna književnike in njihova dela:		
<ul style="list-style-type: none"> – Fran Levstik, – Josip Jurčič, – Simon Gregorčič, – Prežihov Voranc, – Miško Kranjec, – Tone Pavček, – Homer. 	<ul style="list-style-type: none"> – Anton Tomaž Linhart, – Valentin Vodnik, – France Prešeren, – Simon Jenko, – Janko Kersnik, – Ivan Tavčar, – Anton Aškerc, – Janez Menart, – Dane Zajc, – Niko Grafenauer, – Lev Nikolajevič Tolstoj. 	<ul style="list-style-type: none"> – Primož Trubar, – Ivan Cankar, – Josip Murn, – Dragotin Kette, – Oton Župančič, – Srečko Kosovel, – Ciril Kosmač, – <i>Lojze Kovačič</i>, – <i>Kajetan Kovič</i>, – <i>Gregor Strniša</i>, – Svetlana Makarovič, – Boris A. Novak, – William Shakespeare.
		<p>2.3 Učenec navede poglavitne značilnosti literarnih obdobj in smeri ter izbrane predstavnike in dela.</p>

3 Obvezni avtorji in besedila (kanon)

– Ljudska: Pegam in Lambergar, – T. Pavček: Pesem, – F. Levstik: Martin Krpan.	– F. Prešeren: Povodni mož, – N. Grafenauer: Življenje, – I. Tavčar: Visoška kronika (odlomek).	– O. Župančič: Žebljarska, – B. A. Novak: Narcis in Eho, – I. Cankar: Bobi (odlomek).
--	---	---

PREDLAGANA BESEDILA ZA URESNIČEVANJE CILJEV

7	8	9
2.1 Učenec pozna in uporablja naslednje strokovno izrazje ter ga zna opisati:		
1.1 Poezija (17 UR): – Ljudska: Gor čez izaro, – Ljudska: Pegam in Lambergar, – I. A. Krilov: Volk in jagnje, – M. Bor: Osel je osel, – T. Pavček: Tolovaj iz Ajdovske jame, – T. Pavček: Pesem, – J. Prévert: Zabušant, – S. Silverstein: Razmetana soba, – S. Vegri: Grega, – S. Vegri: Kaj vse diši, – M. Antić: Koder plavih las, – E. Fritz: Song o ljubezni, – M. Košuta: Stegnjeni prst, – N. Grafenauer: Samota, – S. Gregorčič: Soči, – M. Klopčič: Mary se predstavi, – I. Minatti: V mladih brezah tiha pomlad ..., – D. Zajc: Pivci tišine, – B. Štampe Žmavc: Svetovja.	1.1 Poezija (15 UR): – Ljudska: Galjot, – Ljudska: Oblaki so rdeči, – Kalevala (odlomek), – V. Vodnik: Dramilo, – F. Prešeren: Povodni mož, – F. Prešeren: Turjaška Rozamunda, – F. Prešeren: Uvod h Krstu pri Savici, – F. Prešeren: Apel in čevljar, – S. Jenko: Po slovesu, – A. Aškerc: Kronanje v Zagrebu, – A. Aškerc: Čaša nesmrtnosti, – D. Kette: Zimska romanca, – S. Kosovel: Jesen, – V. Nazor: Galjotova pesem, – R. Kipling: Pesem vračajočega se lovca, – P. Golía: Grajski vrtnar, – M. Bor: Črni možje, – J. Menart: Kmečka balada, – G. Strniša: Star oklep, – N. Grafenauer: Življenje, – T. Pavček: Nova faca, – D. Zajc: Moja prva pesem, – M. Kravos: Beseda ni konj, – M. Avanzo: Kako napišeš pesmico, – B. A. Novak: Policaj je palicaj, – V. Möderndorfer: Cesta, – F. Lainšček: Mesta, – M. Danojlič: Kaj so med drugim počeli stari Slovani.	1.1 Poezija (19 UR): – Pesem nosačev žita, – V. Vodnik: Moj spominik, – F. Prešeren: Gazela 6, – F. Prešeren: Glosa, – F. Prešeren: Zdravljica, – F. Levstik: Dve otvi, – S. Jenko: Gori, – O. Župančič: Z vlakom, – O. Župančič: Žebljarska, – D. Kette: Gazela, – D. Kette: Na otčevem grobu, – J. Murn: V daljavi, – J. Murn: Kje tihi si mi dom, – J. Murn: Kmečka pesem, – A. Gradnik: Sinu, – T. Seliškar: Moj oče, – S. Kosovel: Godba pomladi, – S. Kosovel: Kons 4, – G. Lorca: Pokrajina, – K. Destovnik – Kajuh: Jesenska pesem, – F. Balantič: Pot brez konca, – J. Menart: Pohojena slika, – J. Menart: Jaz, – T. Pavček: Pesem o zvezdah, – T. Pavček: Preproste besede, – K. Kovič: Popoldan, – S. Makarovič: Jutro, – G. Strniša: Orion, – G. Strniša: Žolna, – T. Šalamun: Pes, – B. A. Novak: Hihiplimahaha, – B. A. Novak: Narcis in Eho, – A. Ihan: Prodajalec sladkorne pene.

1.2 Proza (28 UR):

- Stvarjenje sveta,
- Ljudska: Volkodlak,
- J. Trdina: Vila,
- Ljudska: Ajda in Slovenci,
- Ljudska: Kralj Matjaž,
- Ljudska: Peter Klepec,
- F. Levstik: Martin Krpan (odlomek),
- E. Petiška: Tezejev boj z Minotavrom,
- Homer: Odiseja (odlomek),
- P. Ovid: Dedal in Ikar,
- D. Defoe: Robinson Crusoe (odlomek),
- M. Majerova: Robinzonka (odlomek),
- F. S. Finžgar: Moja mladost in moj oče,
- F. S. Finžgar: Pod svobodnim soncem (odlomek),
- M. Kranjec: O mamici, ki je postajala čedalje manjša,
- Prežihov Voranc: Potolčeni kramoh,
- Prežihov Voranc: Ajdovo strnišče,
- J. Jurčič: Kozlovska sodba v Višnji Gori (odlomek),
- T. Partljič: Ali veš, koga so danes pokopali? je vprašal Domen osorno,
- N. Hunter: Profesor Modrinjak govori po radiu,
- E. Kästner: Leteča učilnica (odlomek),
- F. Lainšček: Ajša Najša in ljubezen (odlomek),
- B. Smolnikar: Deklice,
- D. Muck: Pod milim nebom (odlomek),
- S. Townsend: Skrivni dnevnik Jadrana Krta (odlomek),
- B. Novak: Bela past (odlomek),
- M. Ende: Momo (odlomek),
- O. Wilde: Sebični velikan,
- J. Snoj: Avtomoto mravlje (odlomek),
- Anekdote o književnikih.

1.2 Proza (25 UR):

- P. Ovid-Sovre: Orfej in Evridika,
- Plinij ml.: Izbruh Vezuva,
- Ljudska: Vedomec,
- N. V. Gogolj: Vij (odlomek),
- B. Stoker: Drakula (odlomek),
- A. Lang: Meč kralja Arturja, (odlomek),
- M. Cervantes: Don Kihotov boj z mlino na veter (odlomek),
- J. R. Tolkien: Hobit (odlomek),
- J. Jurčič: Jurij Kozjak (odlomek),
- I. Tavčar: Visoška kronika (odlomek),
- H. B. Stowe: Koča strica Toma (odlomek),
- I. Tavčar: Tržačan,
- J. Kersnik: Mačkova očeta,
- M. Kranjec: Otroci, čigavi ste? (odlomek),
- L. N. Tolstoj: Starejši brat (odlomek),
- V. Kavčič: Bomba (odlomek),
- F. Rudolf: Kam je mama šla? (odlomek),
- B. Jurca: Ko zorijo jagode (odlomek),
- V. Mal: Nedelje nekega poletja (odlomek),
- A. Davies: Poletno sanjarjenje (odlomek),
- D. Muck: Hči lune (odlomek),
- M. Tomšič: Črno sonce,
- H. G. Wells: Nevidni človek (odlomek),
- J. Hašek: Kako sem si kuhal jajce v mehko,
- B. Nušič: Avtobiografija (odlomek).

1.2 Proza (31 UR):

- G. Boccaccio: Dekameron (odlomek),
- C. in M. Lamb: Romeo in Julija (odlomek),
- K. Čapek: Romeo in Julija,
- P. Trubar: Katehismus z dvejma izlagama, Ta evangeli svetega Matevža (odlomek),
- A. Bohorič: Zimske urice (odlomek),
- S. Jenko: Tilka (odlomek),
- I. Cankar: Bobi (odlomek),
- I. Cankar: Na peči,
- Z. Kveder: Potovalci,
- C. Kosmač: Gosenica,
- C. Kosmač: Sreča,
- F. Bevk: Kaplan Martin Čeder-mac (odlomek),
- Prežihov Voranc: Doberdob (odlomek),
- E. Kocbek: Listina,
- J. Messner: Job,
- Z. Simčič: Trije muzikantje (odlomek),
- I. Andrič: Povest o vezirjevem slonu (odlomek),
- M. Rožanc: Kako sem že zgodaj postal tujec ali Ernest Seton Thompson,
- L. Kovačič: Opis neke slike (odlomek),
- A. Saint-Exupery: Mali princ,
- B. Cole: Barvni ekran (odlomek),
- T. Konwicki: Kronika ljubezenskih pripetljajev,
- B. Doherty: Dragi Nihče (odlomek),
- R. Queneau: Vaje v slogu (odlomek),
- F. Milčinski: Kravji zvonec.

<p>1.3 Dramatika (11 UR):</p> <ul style="list-style-type: none"> – K. Brenk: Modra vrtnica za princesko, – L. Suhodolčan: Narobe stvari v mestu Petpedi, – A. Goljevšček: Zakaj avto zjutraj noče vžgati, – Ž. Petan: Pet Pepelk 	<p>1.3 Dramatika (9 UR):</p> <ul style="list-style-type: none"> – A. T. Linhart: Županova Micka, – Molière: Scapinove zvijače, – M. Mikeln: Strip strup – denarja kup, – T. Partljič: Moj ata, socialistični kulak. 	<p>1.3 Dramatika (13 UR):</p> <ul style="list-style-type: none"> – W. Shakespeare: Julij Cezar (odlomek), – S. Makarovič: Show strahov, – V. Mal – Kavčič: Sreča na vrvici + FILM.
<p>1.4 Priporočilni seznam domačega branja:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> – D. Defoe: Robinson Crusoe, – M. Ende: Momo, – F. S. Finžgar: Pod svobodnim soncem, – M. Gripe: Hrošč leti v somraku, – E. Kästner: Leteča učilnica, – P. Kovač: Urške so brez napake; Andrejev ni nikoli preveč, – V. Mal - J. Tomec: Hitro, hitreje, – R. Kipling: Knjiga o džungli, – T. Partljič: Hotel sem prijeti sonce, Slišal sem, kako trava rase, – E. Petiška: Stare grške bajke, – Prežihov Voranc: Solzice, – B. Smolnikar: Popki, – R. L. Stevenson: Otok zakladov, – S. Townsend: Skrivni dnevnik Jadrana Krta, – J. Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih, – O. Wilde: Pravljice, Hiša granatnih jabolk, – R. Dahl: Odvratne rime, – T. Pavček: Majnice: fulaste pesmi, – O. Župančič: Izbrana mladinska beseda. 	<ul style="list-style-type: none"> – F. H. Burnett: Skrivni vrt, – A. Davies: Poletno sanjarjenje, – A. Dumas: Črni tulipan, – Z. Filipovič: Zlatin dnevnik, – A. Frank: Dnevnik, – B. Jurca: Ko zorijo jagode, – J. Kersnik: Kmetijske slike, – J. London: Zgodbe s severa in juga, – V. Mal: Baronov mlajši brat, Na ranču veranda, – D. Muck: Hči lune, – R. Murnik: Lepi janičar, – T. Partljič: Dupleška mornarica, – E. A. Poe: Maska rdeče smrti, – M. Rožanc: Pravljica, – E. T. Seton: Črni kljusač, – I. Tavčar: Med gorami, – J. Verne: Petnajstletni kapitan, – H. G. Wells: Nevidni človek, – I. Zorman: V sedemnajstem, – J. Mušič: Zgodbe o Prešernu, – N. Grafenauer: Skrivnosti, – J. Menart: Pesnik se predstavi, – S. Silverstein: Manjkajoči košček. 	<ul style="list-style-type: none"> – F. Bevk: Kaplan Martin Čedermac, – R. Bach: Jonatan Livingston Galeb, – I. Cankar: Črtice, Tuje življenje, – A. Horowitz: Sokolov malteser, – A. Ingolič: Gimnazijka, – Izbor iz slovenske realistične kratke proze, – T. Konwicki: Kronika ljubezenskih pripetljajev; – C. Kosmač: Pomladni dan, V gaju življenja, – C. in M. Lamb: Pripovedke iz Shakespeara, – A. A. Milne: Skrivnost rdeče hiše, – C. Robertson: Pisma zaljubljene najstnice, – A. Saint - Exupery: Mali princ, – R. Tagore: Lačni kamni, – S. White: Moj divji fant, – A. Brvar: Domača naloga, – B. A. Novak: Oblike sveta, – Pa da bi znal, bi vam zapel (izbor iz sodobne slovenske poezije).

4 SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA IN MEDPREDMETNE POVEZAVE

4.1 PRVO TRILETJE

1 Pouk slovenščine v prvem triletju upošteva, da se otrokova sporazumevalna zmožnost razvija v medsebojni povezanosti z razvojem mišljenja in znanja. Učenci se učijo uporabljati ustna in pisna besedila v različnih okoliščinah in za različne namene (sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje, učenje, razvedrilo in izboljšanje kakovosti življenja) s prenovljenimi tradicionalnimi in nekaterimi novimi pristopi. Učitelj na fleksibilen in uravnotežen način kombinira sistematično spoznavanje ter urjenje branja in pisanja s sporazumevalnimi dejavnostmi v smiselnih, funkcionalnih in zanimivih okoliščinah. Vse štiri sporazumevalne dejavnosti se funkcionalno prepletajo, sprva je več govorjenja in poslušanja, pozneje začetnega branja in pisanja. Ustrezno so zastopana tako neumetnostna kot tudi umetnostna besedila.

2 Besedno sporazumevanje, najsi bo na slušni ali vidni ravni, vseskozi povezujemo tudi z nebesednim (likovnim, gibalnim, glasbenim, pozneje tudi z računalniškim opismenjevanjem itd.). Predmet slovenščina se z vsebinami in razvijanjem sporazumevalnih dejavnosti učencev tesno povezuje z drugimi predmeti, npr. s spoznavanjem okolja, z matematiko, glasbeno in likovno vzgojo. Nekateri cilji pouka slovenščine so povezani z uporabo knjižnice in vključujejo spodbujanje informacijske pismenosti. Pri tvorjenju in razumevanju neumetnostnih besedil v smiselnih in funkcionalnih okoliščinah je možno udejanjati tudi cilje okoljske vzgoje, prometne in poklicne vzgoje, varovanja in spodbujanje telesnega in duševnega zdravja.

3 Pri izbiri didaktičnih oblik in metod za razvijanje učenčevih sporazumevalnih, spoznavnih in ustvarjalnih zmožnosti učitelj upošteva tako dejavnosti in cilje, ki jih uresničuje pri pouku, kot tudi individualne značilnosti učenca. Tako so npr. za spoznavanje funkcije in pomena besednega sporazumevanja priporočljive različne proste ali spontane oblike, zlasti didaktična igra, za sistematično začetno opismenjevanje pa kombinacija frontalnega poučevanja z različnimi oblikami individualnega in skupinskega dela. Povezovanje različnih sporazumevalnih dejavnosti pa se najbolje uresničuje v različnih novih pristopih sodelovalnega učenja, projektnega dela itd. Učno okolje (metode, prostorska organizacija razreda, vzdušje, učna gradiva) naj bo načrtovano tako, da bo vse učence, ki so različni po sposobnostih in predznanju, spodbujalo k napredovanju.

4 Začetno branje in pisanje

V prenovljeni didaktični zasnovi je poučevanje branja in pisanja v skladu s sodobnimi pojmovanji postavljeno v širši okvir razvijanja sposobnosti za sporazumevalne dejavnosti. Cilj poučevanja ni le obvladovanje tekočega branja in pisanja, temveč raba pisnega jezika za sporazumevanje, razmišljanje, ustvarjanje, učenje in razvedrilo. Cilj je omogočiti vsem otrokom, da spoznajo in dosežejo višjo raven "kritične pismenosti" ali "razmišljujoče pismenosti".

Pri razvoju branja in pisanja gre otrok skozi različne faze, v katerih uporablja različne strategije:

- 1) **V slikovni (logografski) fazi otrok prepoznava in uporablja pisno sporočilo kot sliko. V tem obdobju se ozavešča o pojavu in funkciji pisanja in branja, poskuša spontano pisati in brati ter razvija različne predbralne in predpisalne veščine.**
- 2) **V abecedni (alfabetski) fazi se sistematično opismenjuje (tj. sistematično spoznava odnos glas-črka in obratno, vezavo glasov/črk v besede in besedilo);**
- 3) **V pravopisni (ortografski) fazi postane sposoben direktno prepoznati dele besed ali cele besede, kar omogoča hkratno razumevanje prebranega ali zapisanega.**

Po sodobnih definicijah pri branju ne gre le za sposobnost hitrega in tekočega prevajanja črk v glasove, ampak za hkratno tvorjenje pomena v povezavi z bralčevim predznanjem, informacijo pisnega sporočila in kontekstom bralne situacije.

Navedene faze predbralnega/predpisalnega in bralnega/pisalnega razvoja se v povezavi z drugima prvotnima sporazumevalnima dejavnostima (poslušanje, govorjenje) glede na individualni razvoj otroka in njegove interese ter spodbude okolja časovno različno realizirajo.

Učenci 1. razreda predvsem poslušajo in govorijo, začenjajo pa že raziskovati in spoznavati možnosti pisnega sporazumevanja. Eden najpomembnejših dejavnikov, ki vpliva na razvoj učenčeve poznejše bralne zmožnosti, je redno poslušanje glasno branih ali pripovedovanih besedil, o katerih se učitelj/vzgojitelj z učenci pogovarja in o njih skupno razpravljajo. V različnih okoliščinah prostega/spontanega pisanja in branja odkrivajo učenci funkcijo in pomen pisnega sporazumevanja in raziskujejo odnose med ustnimi in pisnimi sporočili. Z izmenjavo spoznanj in razmišljanjem ob novih izkušnjah aktivno izpopolnjujejo svoje razumevanje abecedne pisave. Pri različnih dejavnostih prostega pisanja je tako poudarek na motiviranju učencev, da sporočajo svoje misli, čustva in spoznanja tudi v pisni obliki, pri čemer sprejemamo različne nekonvencionalne oblike zapisa (npr. posamezne črke ali soglasniški skelet, risbe itd.). Ti zapisi ustvarjajo priložnosti, da učenci razmišljajo in se pogovarjajo o sistemu pisanja v različnih oblikah socialnega povezovanja (mentorstvo bolj izkušenega učenca manj izkušenemu, skupno ustvarjanje pisnega sporočila in razne druge

oblike sodelovalnega učenja). Učitelj spodbuja radovednost in aktivnost, deluje kot posrednik in tako omogoča, da učenci čim bolj razvijajo pojmovno znanje in si bogatijo besedni zaklad. Te dejavnosti so poleg ustrezno razvitih sposobnosti slušnega in vidnega zaznavanja temeljne osnove za začetek sistematičnega opismenjevanja. V tem razredu začnemo sistematično, vendar z igro, razvijati sklop predbralnih/predpisalnih spretnosti, med katere sodijo tudi nekatere dejavnosti pri poslušanju, npr. razčlenjevanje poslušanega gradiva na besede, zloge in glasove, prepoznavanje glasov v besedi ipd.

Za pripravo vseh otrok te starosti na pisanje so poleg razvijanja orientacije v prostoru, na telesu in na papirju pomembne zlasti gibamo-grafične vaje, saj jim sproščajo gibe rok, ozaveščajo jih o telesnem gibu in grafičnih potezah, učijo jih uporabljati različna pisala, pravilne drže telesa in roke, povezujejo poslušanje in ritem besedila z gibi in potezami (celostni pouk), hkrati pa odpravljajo oz. zmanjšujejo razvojne zaostanke ali primanjkljaje, ki jih imajo nekateri otroci na grafomotoričnem področju, vključno z različnimi oblikami disgrafije.

Gibamo-grafične vaje, ki jih izvajamo v 1. razredu sistematično, a le občasno z igro, po potrebi pa še v 2. in 3. razredu, razvijajo sposobnosti in veščine z naslednjimi potezami: kroženje, potujoče kroženje in čečkanje, risanje lokov, ravnih poševnih črt, vijug, vodoravnih in navpičnih črt in zank. Pomembne so tudi vaje sledenja in povezovanja, ker so namenjene otrokovemu zavedanju zaporedja elementov, kar je potrebno pri sledenju zaporedja črk in za vezavo pri branju.

Za spontano vstopanje v branje in pisanje otroci spoznavajo natisnjene besede na predmetih in stvareh iz vsakdanje rabe, pišejo in berejo svoje ime in imena sošolcev, imena za predmete v razredu itd. Te besede prebirajo skupaj z učiteljem, jih razvrščajo in urejajo itd., ozaveščajo se o dolžini besed, jo zaznamujejo s kockami, črtami, prepoznavajo besede, začetne in končne glasove/črke, skratka, v obliki igre vadijo glasovno in vidno razčlenjevanje in razločevanje.

Težišče opismenjevanja je v **drugem in tretjem razredu**, zato je v prvem razredu več poslušanja in govorjenja, v drugem razredu več branja in pisanja, v tretjem pa je delež poslušanja, govorjenja, branja in pisanja približno enak.

V 2. razredu je poudarek na sistematičnem opismenjevanju, skozi katerega morajo vsi učenci. Upoštevajoč naš način zapisovanja glasov s črkami je najbolj priporočljiva kombinirana analitično-sintetična metoda opismenjevanja z elementi globalne metode (pogostne krajše besede). Glede na različno predznanje učencev je faza sistematičnega abecednega opismenjevanja različno dolga. Za učence, ki imajo več predznanja pisanja in branja, ali za tiste, ki hitreje napredujejo zaradi večjih sposobnosti, individualiziramo opismenjevanje s samostojnim

delom, npr. s stavnico, prostim pisanjem itd. Učitelj mora poskrbeti za ravnotežje med direktnim poučevanjem veščin (razlaga, demonstriranje, urjenje standardov črk itd.) in vključevanjem pisanja in branja vezanih besedil v smiselne in funkcionalne okoliščine.

Praviloma v 2. razredu sistematično obravnavamo velike in male tiskane črke, običajno pa tudi male pisane črke, velike pisane pa v 3. razredu. Pri spoznavanju in utrjevanju črk potrebujejo učenci veliko spodbud in opore, saj je ta faza opismenjevanja zanje najbolj naporna in manj privlačna.

V 3. razredu je poudarek na utrjevanju oziroma avtomatizaciji tehnike branja in pisanja. Obvladovanje tehnike branja in pisanja olajšuje namreč učencem razumevanje in jim odpira pot k ustvarjalnosti, hkrati pa jim omogoča spoznavanje strategij za učinkovito pisno sporazumevanje.

Pri opismenjevanju v 2. in 3. razredu učenci pišejo tudi nareke in prepisujejo s table/iz knjige ipd. Učenci ne pišejo narekov in prepisov zato, da bi njihove izdelke učitelj vrednotil in ocenjeval, ampak jih pišejo predvsem za vajo. Narekovano in prepisano besedilo mora biti najprej vsebinsko razloženo, na tabli pa napisano tako, da so povedi razvrščene vsaka v svojo vrsto.

5 Učenci opravljajo poleg vstopanja v svet branja in pisanja še druge dejavnosti: sodelujejo v pogovorih, sprejemajo, razčlenjujejo in tvorijo neumetnostna besedila, sprejemajo, interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila ter razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, svojo poimenovalno, upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost.

6 Pomembna dejavnost je pogovarjanje s sošolci, učiteljem in drugimi sogovorci. Učenci postopoma in zelo individualizirano pridobivajo zaupanje do novega okolja ter razvijajo pripravljenost za pogovarjanje; hkrati pa sistematično spoznavajo in usvajajo temeljna načela dialoškega sporazumevanja ter jih upoštevajo v svojih pogovorih in v igri vlog. Tako razvijajo svojo zmožnost za vljudno in strpno pogovarjanje, kar je ena bistvenih prvin socializacije in sodelovalnega učenja.

7 Učenci sprejemajo (poslušajo in tudi berejo) krajša, svojim spoznavnim in sporazumevalnim zmožnostim, izkušnjam in zanimanjem ustrezna neumetnostna besedila, posredovana neposredno ali medijsko, vsebinsko pa povezana zlasti s spoznavanjem okolja. Sprejemanje (poslušanje/branje) neumetnostnih besedil zajema naslednje dejavnosti učencev:

a) Pred poslušanjem/branjem

- se umirijo,
- ob učiteljevi pomoči obudijo svoje znanje o napovedani temi in vrsti besedila (s tem vzbudijo svoja pričakovanja),
- skušajo razložiti besede iz napovedanega besedila, za katere učitelj predvideva, da jih ne poznajo oz. jih poznajo le nekateri (s tem si olajšajo razumevanje neznanega besedila).

b) Med poslušanjem/branjem

- vzdržujejo zbranost,
- usmerjajo svojo pozornost na govorca in govorno besedilo oz. na zapisano besedilo,
- upoštevajo dogovorjena pravila (npr. ne ustvarjajo motenj/hrupa z igranjem, gibanjem, govorjenjem);
- v drugem razredu berejo glasno, v tretjem pa predvsem tiho; vsako besedilo preberejo vsaj dvakrat.

č) Po poslušanju/branju

- rešujejo naloge, s katerimi se preverja njihovo razumevanje besedila in prepoznavanje okoliščin tvorjenja besedila,
- izražajo svoje mnenje o besedilu in ga skušajo utemeljiti,
- sami tvorijo podobno ustno ali pisno besedilo, in to ob učiteljevih vprašanjih, slikovnem gradivu, zapisanem zgledu ipd.

Učenci se tako navajajo na razmišljanje in kritično sprejemanje neumetnostnih besedil ter na to, da je tvorjenje besedil (govorjenje/pisanje) dejavnost, na katero se je treba pripraviti.

8 Ker pa je zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedil odvisna predvsem od učenčeve zmožnosti logičnega mišljenja in njegove jezikovne zmožnosti, učenci z lastno dejavnostjo (z vajami) sistematično bogatijo svoj besedni zaklad ter razvijajo svojo zmožnost prepoznavanja in izražanja preprostih razmerij v predmetnosti (npr. količinskega, prostorskega, časovnega), odpravljajo najpogostejše slovnične napake ter sistematično spoznavajo in usvajajo temeljna pravila pisanja in zborne izreke; učitelj naj pazi, da bo ob opozarjanju na razlike med otrokovim domačim govorom in zbornim jezikom razvijal zavest o primernosti rabe neknjižnega in knjižnega jezika v posameznih govornih položajih, nikakor pa ne sme zbujati sramovanje domačega govora ali celo njegovo opuščanje v domačem okolju.

9 Književna vzgoja v prvem triletju osnovne šole temelji na komunikacijskem pouku književnosti. To pomeni, da sta v središču šolskega branja leposlovja književno besedilo in

otrok, učitelj pa pri branju spodbuja prekrivanje pomenskega polja besedila (tema in predstavnost besedila) in otrokovega obzorja pričakovanj, ki izvira iz njegove zunajliterarne im medbesedilne izkušnosti (doživetje v resničnosti in ob branju leposlovja).

Branje umetnostnih besedil v šoli praviloma ni povezano s tematiko drugih predmetov, pač pa učencem ponuja možnost za polno literarnoestetsko doživetje. Da bi bilo tako doživetje čim močnejše, je treba učenca za branje motivirati, nato pa njegove odzive na besedilo voditi do poustvarjalnih besedil. V celotnem postopku je treba spodbujati ustvarjalnost in upoštevati individualne razlike pri doživljanju besedil. Dialoškost književnosti, ki je eno temeljnih načel, vsebuje naslednja priporočila:

- izhodišče šolske interpretacije je branje umetnostnih besedil (v prvem triletju namesto branja učenci spoznavaajo književnost predvsem prek poslušanja);
- otrokovo subjektivno doživetje umetnostnega besedila se v razčlembi besedila srečuje z doživetji drugih otrok in z učiteljevim branjem dela;
- izbira učnih oblik je taka, da omogoča doživljajsko dejavnost čim več učencem.

Šolska interpretacija umetnostnega besedila poteka po postopku, ki je priporočeni model za razvijanje bralne sposobnosti. Stopnje tega postopka so:

- uvodna motivacija,
- napoved besedila, umestitev in interpretativno branje,
- premor po branju,
- izražanje doživetij in analiza, sinteza ter vrednotenje,
- ponovno branje in nove naloge.

V prvem triletju je za dober stik s književnostjo pomembna predvsem uvodna spodbuda (motivacija); ta naj bo hkrati čustvena (v učencih zbudi čustva, ki se povezujejo z istovrstnimi sestavinami besedila) in predstavna (zbujanje miselnih predstav, asociacij). Na ravni konkretnih oblik uvodne motivacije kaže poudariti uporabnost jezikovnih domišljijjskih iger (preobražanje besed, zbujanje predstav, oblikovanje zgodb, predelava besedilnih vzorcev) ter izkušnjskih motivacij. Poleg jezikovnih so uporabne tudi nejezikovne spodbude (glasbene, likovne in gibalne).

Ker učenci v prvem triletju književnost sprejemajo predvsem prek **poslušanja** (poslušanje učiteljevega interpretativnega branja, poslušanje posnetkov), so besedila, s katerimi je mogoče dosegati funkcionalne cilje, navedena predvsem v okviru razdelka **Cilji pri**

poslušanju/gledanju umetnostnega besedila. Hkrati pa je treba poudariti še troje:

- prvine in dejavnosti, ki jih zajemata razdelka o poslušanju/gledanju in branju, je treba povezovati z **vsemi** umetnostnimi besedili (poleg priporočenih besedil s seznama **Predlagana umetnostna besedila** se v šolski interpretaciji pojavljajo tudi druga besedila po izbiri učencev ali učitelja);
- pri književni vzgoji je funkcija tvorjenja besedila predvsem izražanje literarnoestetskega doživetja in poglobljanje stika s književnostjo;
- povezovanje kake prvine in konkretnega besedila ne pomeni, da bi se šolska interpretacija omejila le na eno prvino. Šolska interpretacija zajame tudi druge prvine besedilne stvarnosti in sporočilnosti, tako da je izpostavljena prvina v interpretaciji le poudarjena.

Ob razdelitvi funkcionalnih ciljev po dejavnostih je treba upoštevati:

- povezanost dejavnosti (npr. poslušanja z govorjenjem in branjem),
- povezanost posameznih plasti besedila (npr. značilne književne osebe v pravljici z razvijanjem sposobnosti za identifikacijo) ter
- avtonomijo umetnostnega besedila ob le delni korelaciji z jezikovnim poukom in likovno, glasbeno ter gibalno vzgojo.

Pri književni vzgoji so dejavnosti sprejemanja (branje, poslušanje) praviloma nadrejene dejavnostim tvorjenja (govorjenje, pisanje). Med dejavnostmi sprejemanja je največ časa namenjenega **poslušanju**, saj otroci še ne berejo samostojno. Otroci **poslušajo** (in **gledajo**) učiteljevo pripovedovanje in branje, radijske igre, lutkovne predstave, otroške mladinske predstave, otroške filme in risanke.

V **samostojno branje** literature vstopajo individualizirano in drseče, ko je njihova bralna sposobnost že avtomatizirana. Prva besedila, ki jih berejo samostojno, so že znana. Otroci naj zato v predbralnem obdobju vsaj nekaj pravljic in pesmic spoznajo tako dobro, da jih znajo skoraj na pamet.

Šolsko branje/pripovedovanje književnosti se povezuje

- s projektom **družinskega branja**, kjer se ohranja vzorec skupnega (npr. večernega) branja književnosti. Za šolarje je to prijetno doživetje. Tako otrok pridobiva prve bralne izkušnje, v branje se vključuje postopoma, sprva “bere” zraven staršev le naslove ali nekatere dobro znane dele besedila;
- z **metodo dolgega branja v šoli**, kjer učitelj bere učencem v nadaljevanjih npr. daljšo pravljico ali fantastično pripoved, ki jo otroci globoko doživljajo, ji pa zaradi obsega kot začetni bralci še niso kos;

– z branjem na deževen dan v t. i. podaljšanem bivanju; uresničuje se kot prijetno doživetje in kot metoda privzganja bralnih navad. Z ustvarjanjem spodbudnega literarnoestetskega okolja pripravimo na deževen dan učencem prijetne urice s pravljico. Učitelj bere po želji otrok vedno nove ali pa kar naprej iste pravljice. S tem zadovoljuje otrokovo potrebo po varnosti in domačnosti ter njegovo željo po vračanju k nekaterim pravljичnim besedilom.

4.2 DRUGO TRILETJE

Pri predmetu slovenščina učenci tvorijo (govorijo, pišejo), sprejemajo (poslušajo, berejo) in razčlenjujejo svoji starosti, sporazumevalnim in spoznavnim/domišljijским zmožnostim, izkušnjam in zanimanju ustrezna neumetnostna ter umetnostna besedila; tako dejavno razvijajo svoje sporazumevalne, spoznavne in ustvarjalne zmožnosti ter si uzaveščajo temeljne razlike v sprejemanju, tvorjenju in zgradbi neumetnostnih in umetnostnih besedil.

Izhodišče pouka pri predmetu slovenščina je torej neumetnostno oz. umetnostno besedilo (delu z neumetnostnim besedilom je namenjenih 60 odstotkov ur predmeta, delu z umetnostnim besedilom pa 40 odstotkov). Ker se neumetnostna besedila tvorijo, sprejemajo in razčlenjujejo drugače kot umetnostna in ker želimo učitelje opozoriti na drugačno delo z njimi ter na drugačne medpredmetne povezave, so cilji pri obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil navedeni ločeno.

1 Pri obravnavi neumetnostnih besedil se predmet povezuje z učenčevimi izkušnjami in predznanjem ter z vsebinami in dejavnostmi pri spoznavanju okolja oz. pri naravoslovnih in družboslovnih predmetih; učenci namreč govorijo/pišejo prikazovalna besedila o sebi in svojem družbenem oz. naravnem okolju ter poslušajo/berejo in razčlenjujejo poljudnoznanstvena besedila, ob tem pa tudi nebesedne dele teh besedil, kot so preglednice, grafikoni ipd. Predmet slovenščina vsebuje tudi prvine t. i. medijske vzgoje – učenci namreč poslušajo in berejo tudi propagandna medijska besedila. Didaktično priporočljiva sistema sta zato predvsem celostni pouk in projektno učno delo.

Izbira učne oblike je v 2. triletju osnovne šole odvisna od dejavnosti in naloge, ki jo uresničujemo pri pouku. Čeprav je didaktično lahko ustrezna tako frontalna (npr. poslušanje oddaje po radiu, učiteljev uvod v novo učno snov) kot individualna (npr. tiho branje, pregledovanje napak, ponovno pisanje besedila) oziroma skupinska oblika dela (npr. sestavljanje miselnega vzorca), bi morali skrbeti predvsem za večji delež skupinskega dela – v manjših skupinah ali dvojicah. Učenci namreč razvijajo zmožnosti in znanje ob aktivnih oblikah učenja, kot so sodelovalno učenje, učenje z odkrivanjem in problemsko učenje; tako dejavno razvijajo svojo zmožnost za dvogovorno sporazumevanje (npr. razpravljajo o problemu, usklajujejo mnenja, oblikujejo skupno mnenje, ga predstavijo drugim in ga zagovarjajo) ter jo nadgrajujejo z načrtnim in vodenim dvogovornim sporazumevanjem v uradnih govornih položajih (npr. z igro vlog, posnemanjem zapisanih besedil ipd.).

Učenci se usposablajo tudi za sprejemanje in tvorjenje ustnih in pisnih neumetnostnih besedil. Pri poslušanju/branju se navajajo na razmišljujoče in kritično sprejemanje besedil ter na utemeljevanje svojega mnenja o njem, pri govorjenju/pisanju pa na to, da je tvorjenje besedila načrtovana dejavnost, pri kateri je treba upoštevati naslovnika ter obvladati temo, o kateri se govori/piše, ter poimenovalne možnosti in zakonitosti jezika, v katerem se naslovniku kaj sporoča.

Ker je zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedila odvisna od jezikovne zmožnosti, učenci z lastno dejavnostjo (ne pa z opisovanjem abstraktnega jezikovnega sestava oz. z navajanjem slovničnih/pravorečnih/pravopisnih ipd. pravil) razvijajo svojo zmožnost logičnega mišljenja ter poimenovalno, upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost ter odpravljajo najpogostejše slogovne, poimenovalne, slovnične, govorne in pisne napake. Pri obravnavi zapisanih besedil pa začnejo opazovati tudi besedno-slovnično zgradbo besedila, in sicer tako, da v njem najdejo opisano oz. z jezikoslovnim izrazom poimenovano jezikovno prvino, ji določijo vlogo/pomen/stilno vrednost/obliko ipd., jo uvrstijo v določeno kategorijo ter to uvrstitev utemeljijo.

Učenci v vodenih pogovorih razmišljajo o duševnostnih in družbenih vidikih jezika (npr. o prednostih maternega jezika pred drugimi jeziki, o položaju slovenskega jezika in drugih jezikov v Republiki Sloveniji in drugod, o pokrajinski razčlenjenosti slovenskega jezika ter o okoliščinah rabe knjižnega in neknjižnega jezika ipd.).

Razmerje med sporazumevalnimi dejavnostmi

Pri obravnavi neumetnostnih besedil so enako pomembne in tako zastopane vse štiri sporazumevalne dejavnosti – pri delu v šoli zlasti poslušanje in govorjenje (saj prevladuje sodelovalno učenje), deloma tudi branje kot izhodišče za ustno pomensko, pragmatično, vrednotenjsko in besedno-slovnično razčlenjevanje besedil. Ko učenci obvladajo tehniko branja, se branje v šoli odstotkovno zmanjša, povečuje pa se delež dejavnosti, pri katerih učenci dejavno sodelujejo, ustvarjajo nove izdelke, primerjajo mnenja, se o njih pogovarjajo, ugotavljajo razlike, iščejo vzroke zanje ... Pri domačem delu prevladujeta branje in zlasti pisanje (z dejavnostmi pred in med pisanjem osnutka ter po njem, s prepisovanjem popravljenega besedila), tudi kot priprava na govorni nastop.

Obravnava neumetnostnih besedil v šoli zajema naslednje faze:

1) pred poslušanjem (gledanjem) oz. branjem: napoved vrste in teme besedila, ki ga bodo poslušali (in gledali) oz. brali; temu sledi pogovor o učenčevih pričakovanjih, izkušnjah ipd. ob napovedani vrsti in temi besedila; če učitelj presodi, da učenci nekaterih ključnih besed ne bodo razumeli, jih razloži;

2) vsaj dvakratno poslušanje (in gledanje) oz. branje besedila; pri tem so pozorni na govorca in govorjeno oz. zapisano besedilo;

3) poslušanju/branju oz. dejavnostim po poslušanju (gledanju)/branju (tj. pomenski, pragmatični, vrednotenjski in besedno-slovnični razčlembi besedila) sledi tvorjenje podobnega besedila, bodisi kot govorni nastop bodisi kot pisanje besedila iste vrste ali z isto/podobno temo - to dejavnost učenci nadaljujejo/dopolnijo doma.

2 Obravnava umetnostnih besedil tudi v drugem triletju osnovne šole temelji na komunikacijskem modelu književne vzgoje. Njen glavni cilj je ohranjanje učenčevih interesov za branje in poslušanje umetnostnih besedil ter razvijanje sposobnosti ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom.

Ker prihaja pri otrokovem bralnem razvoju med osmim in dvanajstim letom zelo pogosto do nastanka individualnih literarnih interesov, usmerjenih v prozno literaturo z napeto (pogosto kriminalno, pustolovsko) zgodbo, je smotrno uvrščati tovrstna besedila, tako leposlovna kot polliterarna in trivialna, tudi v šolsko književno vzgojo. Ob tem v drugem triletju sistematično gojimo in razvijamo tudi učenčev interes za fantastično literaturo: ljudsko pravljico, avtorsko pravljico in fantastično pripoved, ter učence hkrati spodbujamo h kreativnemu poustvarjanju literature in k ustvarjanju lastnih domišljjskih svetov.

Posebno skrbno oblikujemo v drugem triletju srečanja s poezijo, saj se sicer utegne zgoditi, da se interes zanjo utopi v učenčevi, za to obdobje značilni usmerjenosti v napeto zgodbo. Šolsko branje poezije (in književna vzgoja sploh) mora ostati *osredinjeno na učenca*, kar pomeni, da je najpomembnejša učiteljeva naloga posredovati/ohraniti otrokovo prepričanje, da se človek v književnosti srečuje predvsem/tudi s samim seboj. Prav spoznanje, da je v književnosti mogoče najti košček sebe, svojega sveta, svojih misli, svojih želja je namreč najmočnejša motivacija za branje leposlovja sploh.

Literarna vzgoja, osredinjena na učenca, se uresničuje z naslednjimi didaktičnimi koraki:

1 Na stopnji motivacije za branje umetnostnega besedila pripravljamo učence na srečanje s književnim svetom tako, da jih spodbujamo k pripovedovanju o njihovih izkušnjah, o tistih vsebinah njihovega spomina, ki so povezane s temo umetnostnega besedila. Na ta način učenci zdrsejo v razpoloženje, podobno tistemu, ki ga bodo srečali v umetnostnem besedilu. Ali drugače rečeno: ker bodo za srečanje s književnostjo pripravili ustrezna pričakovanja, je velika možnost, da se bodo v umetnostnem besedilu srečali s samim seboj.

2 Tako motivirani učenci zlahka najdejo t. i. vrata za identifikacijo, tj. tisti del besedila, ki predstavlja polje enakosti/podobnosti med njimi in za identifikacijo izbrano književno osebo. Prek mehanizma identifikacije se učenec v mislih preseli v književno osebo in potopljen vanjo domišljjskočutno doživlja književni svet in dogajanje v njem tako intenzivno, kot bi se zgodba dogajala njemu samemu.

3 V drugem triletju je učenčeva sposobnost doživljanja v književnosti upovedene stvarnosti mogoče spodbuditi tudi k zaznavanju književnega dogajanja z zornih kotov tistih književnih oseb, s katerimi se sicer ne identificira. Učenci tako polneje zaznavajo vzroke, ki poganjajo književno dogajanje. Razvita sposobnost opazovanja književnega sveta z zornega kota neidentifikacijske figure usposablja učenca, da vidi tudi svoje realne življenjske položaje s perspektive drugih udeležencev in ne le s svojega (torej egocentričnega) zornega kota. Tako učenec v realnem življenju presega egocentrizem, ob branju literature pa se seveda povečuje tudi njegova zmožnost zaznavanja enakosti med realno izkušnjo in književnim svetom (= vrata za identifikacijo).

4 Ob učenčevem srečevanju z literaturo učitelj nikakor ne sme spregledati dejstva, da besedilnega pomena literarnega besedila ne more sestaviti namesto učenca nihče drug. Upoštevajoč to načelo mora učitelj vsakemu učencu dovoliti, da si na mestih, kjer mu avtor ne pojasni dovolj nazorno vzrokov (motivov) za ravnanje književnih oseb, sam izmisli tiste dele zgodbe, ki se mu zdijo verjetna razlaga za to, *zakaj kdo* v besedilu *kaj stori*. Tako iz lastne izkušnje izpeljano razlaganje vzrokov za literarno dogajanje je namreč pogojeno s trenutno stopnjo učenčevega bralnega razvoja – in ga ni mogoče nadomestiti z učiteljevim (z vidika odraslega pravilnejšim) pojasnjevanjem, ne da bi pri tem zatrli otrokov interes za branje književnosti.

Razmerje med sporazumevalnimi dejavnostmi

1 Učenci ob srečevanju z umetnostnim besedilom razvijajo vse štiri sporazumevalne dejavnosti. Branje in poslušanje ter pisanje in govorjenje se v okviru vsake učne enote prepletajo in so usmerjeni k istim ciljem. Tako lahko učenci na stopnji motivacije – torej priprave na branje npr. Tomšičeve zgodbe *Strašno strašni strah* – drug drugemu v dvojicah ali po skupinah *pripovedujejo*, kdaj so se sami nazadnje “strašno” ustrašili, lahko *pišejo* asociogram na temo strah, lahko pa jim pripravimo pristno doživetje (npr. skrivaj počimo balon), učence ustrašimo in se nato z njimi *pogovarjamo* o strahu, o tem, kako se občuti in o tem, koga je kdaj česa strah.

Ob prvem stiku z besedilom se držimo pravila, da učencem prozo in dramatiko pripovedujemo, pesem pa deklamiramo (zato, da si učenci najprej potešijo svojo radovednost za zgodbo, in zato, ker je pripovedovanje sugestivnejše od branja) in jo nato še preberemo. Sledi individualno branje učencev.

Tudi na stopnji interpretacije (vrednotenja) izbiramo književnemu besedilu ustrezno dejavnost oz. ustrezne dejavnosti. Metodo pogovora kombiniramo z metodo usmerjenega tihega branja, npr. iskanja tistih delov besedila, ki so jih učenci prezrli in ki utemeljujejo, dokazujejo, zakaj je predlagani pomen besedila verjetno pravi in zakaj drugi ni. Lahko pa uporabimo igro vlog ali metodo glasnega branja delov besedila, da bi npr. z glasovnim oblikovanjem govora književne osebe izluščili njeno razpoloženje ali postavili domneve o njenem značaju.

Na stopnji poglobljanja doživetja govorno in pisno, s pomočjo risbe ali dramatizacije, učenci poustvarjajo literarno besedilo, ustvarjajo svoje, književnemu besedilu analogne domišljajske svetove ali nadgrajujejo tistega, s katerim so se srečali ob branju besedila.

Skratka, učiteljeva odločitev o tem, katero dejavnost bo izbral za približevanje ciljem književne vzgoje, je odvisna od umetnostnega besedila ter od njegove presoje interesov in nagnjenj njegovih učencev. Velja le splošna usmeritev, da so vse štiri sporazumevalne dejavnosti med seboj uravnotežene (proti koncu triletja seveda narašča delež otrokovega samostojnega tihega branja – tako v šoli kot tudi zunaj nje) in to, da pisanje in govorjenje nista cilj književnega pouka, temveč metodi (sredstvi), ki naj podpirata literarnoestetsko doživetje in ga poglobljata. (Kar npr. pomeni, da učenci ne pišejo podajanke, pustolovski roman ipd. zato, da bi se usposobili za poklic pisatelja trivialne literature, ampak zato, da bi spoznali klišeiziranost tega književnega žanra.)

z Podobno razmerje velja tudi za odnos književnega znanja in literarnoestetskega doživetja. Učenci v drugem triletju že nabirajo književno znanje (gl. seznam v pogl. Izobraževalni cilji), vendar to ni namenjeno samo sebi, ampak podpira otrokovo doživljanje književnosti. Posebej je treba poudariti, da učenci književnega znanja v drugem triletju ne priključujejo v spomin na ravni reprodukcije (torej jih učitelj po tem znanju ne “sprašuje”), ampak na ravni ustvarjanja svojih domišljajskih svetov. Pišejo npr. fantastično pripoved ali basen v prozi. Po strukturiranosti njihovega domišljajskega sveta je nato mogoče videti, katere značilnosti književne vrste so pri branju tovrstnega leposlovja opazili, in to, na kaj jih je treba še opozoriti, ko bodo **to** literarno vrsto srečali prihodnjič. Učenci torej spoznavajo književnost in njene zakonitosti (npr. značilnosti pravljice, fantastične pripovedi, pustolovske zgodbe, basni) zato, da bi pravljice, fantastične pripovedi ..., močnejše doživeli, in zato, da bi bilo njihovo branje zanje kar najprijetnejše doživetje.

Op.: Ker je v drugem triletju po šolski zakonodaji (Zakon o osnovni šoli, 1996) predvidena fleksibilna diferenciacija, tj. “prepletanje temeljnega in nivojskega pouka”, je treba poudariti, da predloženi osnutek učnega načrta pomeni “temeljno raven”.

4.3 TRETJE TRILETJE

Pri predmetu slovenščina učenci sprejemajo (poslušajo, berejo), razčlenjujejo in tvorijo (govorijo, pišejo) svoji starosti, sporazumevalnim in spoznavnim/domišljijским zmožnostim, izkušnjam in zanimanju ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; tako dejavno razvijajo svoje sporazumevalne, spoznavne in ustvarjalne zmožnosti ter si uzaveščajo temeljne razlike v sprejemanju, tvorjenju in zgradbi neumetnostnih in umetnostnih besedil.

Izhodišče pouka pri tem predmetu je torej neumetnostno oz. umetnostno besedilo (delu z neumetnostnim besedilom je namenjenih 60 odstotkov ur predmeta, delu z umetnostnim besedilom pa 40 odstotkov). Ker se neumetnostna besedila tvorijo, sprejemajo in razčlenjujejo drugače kot umetnostna in ker želimo učitelje opozoriti na drugačno delo z njimi ter na drugačne medpredmetne povezave, so cilji pri obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil navedeni ločeno.

¹ Pri obravnavi neumetnostnih besedil se predmet povezuje z učenčevimi izkušnjami in predznanjem ter z vsebinami in dejavnostmi pri naravoslovnih in družboslovnih predmetih; učenci namreč govorijo/pišejo prikazovalna besedila o sebi in svojem družbenem oz. naravnem okolju ter poslušajo/berejo in razčlenjujejo poljudnoznanstvena besedila, ob tem pa tudi nebesedne dele teh besedil, kot so preglednice, grafikoni ipd. Zato se priporoča projektno učno delo. Predmet slovenščina vsebuje tudi prvine t. i. medijske vzgoje, učenci namreč poslušajo, berejo in gledajo medijska besedila.

Izbira učne oblike je v 3. triletju osnovne šole odvisna od dejavnosti in naloge, ki jo uresničujemo pri pouku. Čeprav sta didaktično priporočljivi tako frontalna (npr. poslušanje oddaje po radiu, učiteljev uvod v novo učno snov) kot individualna oblika (npr. tiho branje, pregledovanje napak, ponovno pisanje besedila), bi morali predvsem skrbeti za večji delež skupinskega dela – v manjših skupinah ali dvojicah. Učenci namreč razvijajo zmožnosti in znanje ob aktivnih oblikah učenja, kot so sodelovalno učenje, učenje z odkrivanjem in problemsko učenje; tako dejavno razvijajo svojo zmožnost za dvogovorno sporazumevanje (npr. razpravljajo o problemu, usklajujejo mnenja, oblikujejo skupno mnenje /oz. poročilo o neuspešnem pogajanju/, ga predstavijo drugim in ga zagovarjajo), ki jo nadgrajujejo z načrtnim in vodenim dvogovornim sporazumevanjem v uradnih govornih položajih (npr. z igro vlog, posnemanjem zapisanih besedil ipd.).

Iz učnociljnega učnega načrta se vidi, da učenci pri obravnavi neumetnostnih besedil razvijajo vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje /in gledanje/, branje, govorjenje, pisanje). Učenci se torej usposablajo za sprejemanje in tvorjenje ustnih in pisnih neumetnostnih besedil. Pri govorjenju/pisanju se navajajo na to, da je tvorjenje besedila načrtovano dejanje, pri katerem je treba upoštevati naslovnika ter obvladati temo, o kateri se govori/piše, in poimenovalne možnosti ter zakonitosti jezika, s katerim se naslovniku kaj sporoča. Pri poslušanju/branju pa se navajajo na razmišljujoče in kritično sprejemanje besedil ter na utemeljevanje svojega mnenja o njih; zapisano besedilo razčlenjujejo ne le pomensko, pragmatično in vrednotenjsko, temveč tudi besedno – slovnično, besedilom (povedim) določajo skladenjsko zgradbo, besedam pa vlogo, pomen, stilsko vrednost in obliko ter jih uvrščajo v ustrezne skupine, ki jih poimenujejo z jezikoslovnimi izrazi in jim določajo temeljne slovnične značilnosti.

Ker je zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedila odvisna od jezikovne zmožnosti, učenci z lastno dejavnostjo (ne pa z opisovanjem abstraktnega jezikovnega sestava oz. z navajanjem slovničnih/pravorečnih/pravopisnih ipd. pravil) razvijajo svojo zmožnost logičnega mišljenja ter poimenovalno, upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost ter odpravljajo najpogostejše slogovne, poimenovalne, slovnične, govorne in pisne napake.

Za 8. in 9. razred 3. triletja je zakonjena zunanja diferenciacija pouka slovenščine, zato so tu navedeni cilji predstavljeni za tri ravni, tj. za nižjo, srednjo/temeljno in višjo raven. Cilji so oblikovani hierarhično, kar pomeni, da doseganje ciljev srednje/temeljne ravni vključuje doseganje ciljev nižje ravni, doseganje ciljev višje ravni pa doseganje ciljev nižje in srednje/temeljne ravni. Cilji nižje ravni so tiskani **polkrepko**, dodani cilji srednje/temeljne ravni v navadni pisavi, dodani cilji višje ravni pa v *poševnem tisku*. Vsi cilji za 7. razred predstavljajo temeljno raven (tiskani so navadno), če pa se njihovo uresničevanje predvideva/nadaljuje tudi v 8. in 9. razredu, so že v 7. razredu tiskani **polkrepko** (tj. nižja raven), navadno (tj. temeljna/srednja raven) ali *poševno* (tj. višja raven). – Nivojsko so razčlenjeni le operativni cilji oz. dejavnosti učencev, ne pa tudi vsebine (obravnavana besedila) – učitelj mora pri izbiri besedil iste besedilne vrste sam diferencirati besedila.

Učenci v vodenih pogovorih razmišljajo tudi o družbenih vidikih jezika (npr. o zakonski postavitvi slovenskega jezika in drugih jezikov v Republiki Sloveniji ter slovenskega jezika v zamejstvu/izseljenstvu, o vlogi narečja in slenga ter o okoliščinah rabe knjižnega jezika, o potrebnosti prevzemanja tujih izrazov v slovenska besedila, o zgodovini slovenskega /knjižnega/ jezika ipd.). Ob obravnavi zapisanih besedil pa opazujejo tudi besedno-slovnično zgradbo besedila, in sicer tako, da v njem najdejo opisano oz. z jezikoslovnim izrazom

poimenovano jezikovno prvino, ji določijo vlogo/pomen/stilno vrednost/obliko ipd., jo uvrstijo v določeno kategorijo ter utemeljijo svojo uvrstitev.

Razmerje med sporazumevalnimi dejavnostmi

Pri obravnavi neumetnostnih besedil so enako pomembne in tako zastopane vse štiri sporazumevalne dejavnosti, pri delu v šoli zlasti poslušanje in govorjenje (saj prevladuje sodelovalno učenje), deloma tudi branje kot izhodišče za ustno pomensko, pragmatično, vrednotenjsko in besedno-slovnično razčlenjevanje besedil. Pri domačem delu prevladujeta branje in zlasti pisanje (z dejavnostmi pred pisanjem osnutka, med njim in po njem, s prepisovanjem popravljenega besedila), tudi kot priprava na govorni nastop.

Obravnava neumetnostnih besedil v šoli zajema naslednje faze:

- 1) pred poslušanjem (in gledanjem)/branjem: napovedi vrste in teme besedila, ki ga bodo poslušali (in gledali) oz. brali, sledi pogovor o učenčevih pričakovanjih, izkušnjah ipd. ob napovedani vrsti in temi besedila; če učitelj presodi, da učenci nekaterih ključnih besed ne bodo razumeli, jih razloži;
- 2) med poslušanjem (in gledanjem) oz. branjem besedila se dejavnosti učencev deloma razlikujejo; odvisne so od vrste sprejemanja besedila (prim. enkratno poslušanje in vsaj dvakratno branje poljudnoznanstvenega besedila) in od vrste sprejemanega besedila (prim. dvakratno poslušanje pogovora in enkratno poslušanje poljudnoznanstvene oddaje) ter zahtevnostne ravni v posameznem razredu;

– med poslušanjem pogovorov

7	8	9
so učenci pozorni na govorca in govorjeno besedilo;		

– med poslušanjem govornih nastopov

7	8	9
so pozorni na govorca in govorjeno besedilo		
in si zapišejo bistvene podatke;		

– med branjem neuradnih, uradnih in javnih ter strokovnih in publicističnih besedil pa

7	8	9
so pozorni na zapisano besedilo		
in si podčrtajo neznane besede;		

3) poslušanju/branju oz. dejavnostim po poslušanju (gledanju)/branju (tj. pomenski, pragmatični, vrednotenjski in besedno-slovnični razčlembi besedila) sledi tvorjenje podobnega besedila, bodisi kot govorni nastop bodisi kot pisanje besedila iste vrste ali z isto/podobno temo – to dejavnost lahko učenci nadaljujejo/dopolnijo doma.

2 Temeljne vsebine pouka književnosti (obravnava umetnostnih besedil) so književnoumetnostna dela, drugi tipi besedil pa se vključujejo v književni pouk v povezavi z njimi kot sredstvo za širjenje učenčevega obzorja ter dopolnitev in podkrepitev šolske interpretacije (literarna zgodovina, biografije, literarna teorija, zgodovina, etnologija, mitologija, sociologija itd.).

2.1 Vsebinska zasnova pouka književnosti temelji na treh poglavitnih načelih:

- literarnoreceptijskem (doživljanje književnosti, skladno z obzorjem pričakovanj in književnimi interesi učencev);
- literarnoteoretičnem (zvrstno-tematskem) – po tematiki, zvrsteh in vrstah; večinoma iz kanona;
- literarnozgodovinskem – po obdobjih in smereh; pretežno iz kanona.

Primarno merilo za izbiro umetnostnih besedil sta literarna kakovost in primernost učenčevi stopnji osebnotnega in bralnega razvoja, ne pa zunajliterarnim vzgojnim ciljem. Vsebinski del predmetnega učnika obsega dela iz mladinske in nemladinske književnosti ter književnodidaktično osmišljeno tudi primere trivialne književnosti. V začetku tretjega triletja je razmerje med mladinskim (književnost za mladostnike) in nemladinskim izborom še v prid prvega, v zadnjem letu šolanja pa prevlada nemladinska književnost, odvisno od njene ustreznosti in sprejemljivosti (razvitost bralca). Upošteva načela književne kakovosti ima elitna književnost izrazito prednost pred trivialno. V središču so besedila iz slovenske književnosti, mednje pa je vključen premišljen izbor temeljnih del svetovne književnosti, ki domača umešča v širši kontekst. Osrednje vsebine so dela klasikov, dopolnjujejo pa jih naslovi iz sodobne književnosti.

2.1.2 Raznovrstnost besedil se kaže tudi v ustrezni zastopanosti vseh treh književnih zvrsti (v razmerju 50 odstotkov epike, 30 odstotkov lirike in 20 odstotkov dramatike) ter v tematski in motivni raznovrstnosti. Merila tematskega izbora del izhajajo iz znotrajbesedilnih sestavin književnosti ter književnih interesov mladih, število besedil pa naj letno ne presega 20 v 7., 18 v 8. in 23 v 9. razredu.

2.1.3 Rdeča nit povezave mladinske književnosti z nemladinsko in prehoda so motivi in teme, prvine knjižnega sloga, ideja, kompozicija, književne osebe, prostor in čas dogajanja, književne vrste itd.

2.1.4 Prehode in povezave med trivialno in visoko književnostjo poiščemo ob besedilih, kjer se določena književna zvrst ali oblika trivializira ali kjer prvine trivialne književnosti prehajajo v umetniško delo in tam zaživijo v novi vlogi.

2.1.5 V prvih dveh letih tretjega triletja so literarna dela razvrščena po tematiki, zvrsteh in vrstah, v drugi polovici postopoma prehajamo od tematskega načela prek tematskih sklopov do razvrstitve po literarnozgodovinskem ključu, tj. po obdobjih in smereh (9. razred). Že v prvi polovici tretjega triletja so učencem zanimiva literarnozgodovinska obdobja (antika, romantika) predstavljena z zaokroženim reprezentativnim izborom besedil – tematskim sklopom, kar jim omogoči prepoznavanje vsebinskih in oblikovnih lastnosti književnosti v času in spoznanje o razvoju literarnih zvrsti in vrst. Prvine literarne zgodovine se z literarnoteoretičnim in besediloslovnim znanjem vnašajo v pouk književnosti skozi vse osnovnošolsko obdobje, v drugi polovici tretjega triletja pa ga učenci začnejo usvajati bolj sistematično in si izoblikujejo podobo loka literarnozgodovinskih obdobj in smeri. Toda ob literarnozgodovinskem so besedila še vedno zbrana tudi po literarnoreceptijskem načelu.

2.1.6 Naslovi, zapisani v poglavju Branje, predstavljajo zgolj predloge besedil, ob katerih je mogoče doseči posamezne cilje. To pomeni, da se ti cilji lahko uresničijo tudi ob drugih ustreznih besedilih, ki so uvrščena v predlagane vsebine. Učitelj samostojno izbira besedila iz predlaganega seznama, tako da ob kanonskih besedilih upošteva literarne interese otrok, pokrajinsko zastopanost avtorjev ter lastno vrednotenje književnosti.

2.1.7 Učenci doma preberejo po **tri**, pet ali *sedem* (v 8. razredu po **dve**, štiri ali *šest*) čim bolj raznovrstnih književnih del letno. Učiteljeve uvodne motivacije, usmeritve, oblike in metode dela naj sprožijo njihovo doživljanje in domišljijско sodelovanje pri oblikovanju domišljij-skočutnih predstav prvin notranje zgradbe branega književnega dela ter peljejo k poglobljanju njihove receptijske sposobnosti.

2.1.8 Preverjanje bralnih sposobnosti poteka zlasti ob neposrednem stiku z neznanim besedilom.

2.2 Učitelj povečuje receptijske sposobnosti učencev, če pouk organizira in vodi tako, da ustvarjalno komunicirajo s književnimi besedili. Opogumlja jih, da vsak ubesedi svoj “pomen” prebranega dela, v pahljačo različnih interpretacij opleta svoje branje ter z dodatnimi informacijami otrokom omogoča nadgrajevati prvotno doživljanje književnega besedila. V ta kontekst je kot metoda književne vzgoje umeščeno tudi pisno poustvarjanje in ustvarjanje besedil, saj je tesno povezano z literarnoestetskim branjem in je usmerjeno v razvijanje bralne sposobnosti. Svoje mesto imajo v motivacijski in še posebno v sklepni fazi šolskega ukvarjanja s književnim besedilom. Ker je književnost sad ustvarjalnega dejanja, je njeno sprejemanje popolnejše, če je soustvarjalno, tj. če otrok iz svojih zanimanj in doživljanja ter po svojih sposob – nostih sledi umetnikovemu ustvarjalnemu procesu. Cilj take zamenjave vlog, pri kateri sprejemnik postane ustvarjalec, ni urjenje bodočih besednih ustvarjalcev, ampak v prvi vrsti povečevanje bralčeve občutljivosti za književno besedilo in njegove sestavine.

2.3 Diferenciacija pri pouku književnosti

V skladu s priporočilom področne kurikularne komisije za osnovno šolo so v učnem načrtu za pouk književnosti v tretjem triletju oblikovani enoviti cilji za 7. razred ter tri ravni ciljev za 8. in 9. razred, saj je v zadnjih dveh osnovnošolskih letih uzakonjena zunanja diferenciacija. Izhodišča diferenciacije v teh dveh razredih so sposobnosti, individualni interesi in izkušnje otrok, življenjskost vsebin (njihova pomembnost za učenčev individualni razvoj in sodelovanje), strokovnost (literarnozgodovinski in literarnoteoretični kanon), možnosti kurikula (razvrstitev ciljev in vsebin, zahtevnostne ravni in povezanost pojmov, tj. programiranje) in raznolike učne oblike in pristopi (kreativnost in bralni klubi, literarni nastopi in projektno delo kot možnosti osredinjanja na učenca, hkrati pa kot metoda za razvijanje bralne sposobnosti, preseganje kratkega stika med učiteljevo “tujo učenostjo” in učenčevim subjektivnim doživljanjem besedila).

5 KATALOG ZNANJA

5.1 TEMELJNI IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU 1. TRILETJA

1 JEZIKOVNI POUK

1 Učenec sodeluje v osebnem ali telefonskem pogovoru, pri čemer:

- zna začeti in končati osebni ali telefonski pogovor,
- se smiselno odzove na: govorjenje drugega oz. na telefonski klic,
- izbere okoliščinam ustrezen ogovor in pozdrav (vključno z vikanjem/tikanjem),
- zna vljudno izraziti zahtevo, zahvalo, opravičilo, voščilo, čestitko.

2 Učenec posluša (in gleda) krajše, svoji starosti ustrezno poljudnoznanstveno besedilo ali novico o aktualnih/zanimivih dogodkih. Po poslušanju (gledanju):

- odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih,
- dopolni besedilo (npr. napiše nadaljevanje oz. konec),
- ugotovi razlike med prvotnim besedilom in t. i. narobe zgodbo.

3 Učenec glasno in tiho bere krajše, svoji starosti ustrezno povezovalno in pozivno besedilo (pozdrav, čestitko, pohvalo, voščilo in vabilo); pri tem

- bere tekoče, pravilno in čim bolj knjižno.

Po branju:

- odgovori na učiteljeva vprašanja

*o sporočevalcu in naslovniku,

*o sporočevalčevem namenu,

*o bistvenih podatkih,

- predvidi odziv naslovnika,
- našteje priložnosti, ob katerih se tvori dana besedilna vrsta.

4 Učenec glasno in tiho bere krajše, svoji starosti ustrezno poljudnoznanstveno besedilo, novico o aktualnih/zanimivih dogodkih in seznam; pri tem

- bere tekoče, pravilno in čim bolj knjižno.

Po branju:

- odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih,
- dopolni besedilo (npr. napiše nadaljevanje oz. konec),
- v seznamu najde zahtevane podatke.

5 Učenec ob zgledu, ponujenih izrazih ali drugih spodbudah govorno nastopi z vnaprej pripravljeno temo; tvori krajši, preprostejši opis in pripoved. Pri tem:

- tvori čim bolj smiselno, sovisno in zaključeno besedilo,
- govori čim bolj razločno, naravno in zborna.

6 Učenec s pisanimi črkami

- ob zgledu ali spodbudi napiše preprost pozdrav (na razglednici), čestitko, voščilo ali vabilo,
- odgovarja na učiteljeva vprašanja o sebi, svojem okolju in svojih doživetjih,
- ob zgledu ali spodbudi (npr. nizu slik ...) napiše preprost opis ali pripoved.

Pri tem:

- tvori čim bolj smiselno, sovisno in zaključeno besedilo,
- piše čitljivo, čim bolj estetsko in pravilno,
- pravilno zapisuje nezvočnike na koncu besede, veliko začetnico na začetku povedi, v osebnih in bližnjih zemljepisnih lastnih imenih, končna ločila, vejico pri naštevanju.

7 Učenec piše po nareku.

8 Učenec v besedilu najde in popravi temeljne slovnične in pravopisne napake (npr. zapis nezvočnikov na koncu besede, veliko začetnico na začetku povedi, v osebnih in bližnjih zemljepisnih lastnih imenih, končna ločila, vejico pri naštevanju).

9 Učenec

- pove, kateri jezik je v Republiki Sloveniji državni jezik,
- loči materni jezik od tujega/drugega,
- loči knjižni jezik od neknjižnega,
- praktično obvlada svoji starosti usrezne govorne položaje za rabo knjižnega jezika.

2 POUK KNJIŽEVNOSTI**1 Učenec posluša in razume pripovedovanje/branje umetnostnega besedila.**

Po branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih:

- o čem pripoveduje književno besedilo,
- kje in kdaj se je dogajalo,
- kdo so književne osebe,
- zakaj se je kaj zgodilo,
- po branju pripoveduje skraćeno obnovo književnega dogajanja.

2 Učenec tiho prebere neznano umetnostno besedilo in ga razume.

Po drugem branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih:

- o čem pripoveduje književno besedilo,
- kje in kdaj se je dogajalo,
- kdo so književne osebe,
- zakaj se je kaj zgodilo.

3 Učenec se identificira z eno izmed književnih oseb, kar pokaže, tako da:

- sodeluje v skupinski dramatizaciji proznega, pesemskega oz. dramskega besedila,
- imenuje svojo književno osebo,
- govorno ali pisno opiše svojo domišljjskočutno predstavo književne osebe,
- opisuje književno dogajanje z zornega kota osebe, s katero se je identificiral,
- označi književno osebo s posebej oblikovanim govorom.

4 Učenec razume dve skupini motivov za ravnanje književne osebe ("dobra" oseba, "slaba" oseba), kar pokaže, tako da:

- pojasnjuje vzroke, zakaj je književna oseba kaj storila,
- pove/napiše nadaljevanje zgodbe.

5 Učenec loči realni in domišljijiski dogajalni prostor in si ustvari svojo domišljijiskočutno predstavo, kar pokaže, tako da:

- nariše svojo domišljijiskočutno predstavo domišljijiskega dogajalnega prostora,
- opiše svojo predstavo dogajalnega prostora; pri tem dopolni avtorjeve “opise” s svojo domišljijo,
- nariše svojo domišljijiskočutno predstavo realističnega dogajalnega prostora,
- opiše svojo predstavo realističnega dogajalnega prostora; pri tem dopolni avtorjeve “opise” s svojo izkušnjo.

6 Učenec prepozna in doživi pravljico, kar dokaže, tako da:

- samostojno pripoveduje/piše pravljico in pri tem upošteva njene značilnosti,
- piše/pripoveduje nadaljevanje pravljice,
- tvori narobe pravljice,
- tvori kombinacije dveh pravljic.

7 Učenec prepozna in doživi realistično pripoved, kar dokaže, tako da:

- pripoveduje realistično zgodbo, v kateri je dogajanje podobno tistemu, ki ga pozna iz svojega sveta.

8 Učenec zazna in doživi pesem, kar pokaže, tako da:

- s posebej oblikovanim govorom ponazarja razpoloženje besedila,
- doživeto recitira pesemsko besedilo, ki se ga je naučil na pamet,
- slika z besedami
- tematiko izraža z ilustriranjem pesmi.

9 Učenec gleda/poslušča in doživi dramsko besedilo, kar dokaže, tako da:

- sodeluje v domišljijiski igri vlog,
- po gledanju (videoposnetka) lutkovne/gledališke predstave našteje glavne in stranske osebe ter odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo, zakaj se je kaj zgodilo,
- po gledanju otroškega filma/risanke, posnete po literarni predlogi, našteje razlike med enim in drugim medijem,
- po poslušanju radijske igre našteje književne osebe in pove, kakšne so bile osebe in kakšen je bil dogajalni prostor; odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo in zakaj se je kaj zgodilo.

5.2 TEMELJNI IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU 2. TRILETJA

1 JEZIKOVNI POUK

POSLUŠANJE (IN GLEDANJE) POGOVOROV

- 1** Učenec posluša (in gleda) svoji starosti ustrezní pogovor, nato pa
- določi temo in sogovorca,
 - odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih,
 - prepozna “čustveno ozračje” in družbeno razmerje med sogovorní,
 - presodi vljudnost sogovorcev in ustreznost njune nebesedne govornice ter svoje mnenje utemelji,
 - pove, ali je bil pogovor uraden ali neuraden,
 - nastopi v simuliranem (telefonskem) pogovoru, in sicer neuradnem in uradnem,
 - po pogajanju v dvojicah predstavi skupno mnenje/dogovor,
 - pripravi in izvede preprosto anketo ter poroča o njenih rezultatih.

POSLUŠANJE (IN GLEDANJE) GOVORNIH NASTOPOV

- 2** Učenec posluša (in gleda) svoji starosti ustrezne govorne nastope (navedene v učnem načrtu), nato pa:
- prepozna namen in temo besedila,
 - ustno in pisno odgovori na učiteljeva vprašanja o vsebini besedila,
 - v pripravljeno shemo vpiše bistvene podatke iz besedila,
 - prepozna namen in vsebino reklame ter predvidi naslovnikov odziv nanjo,
 - sam govorno nastopi (z vnaprej pripravljeno temo), in sicer ob pisni pripravi (ubesedenem miselnem vzorcu) govori razločno, naravno in čim bolj zbornó.

BRANJE NEURADNIH, URADNIH IN JAVNIH BESEDIL

- 3** Učenec prebere svoji starosti ustrezna krajša neuradna, uradna in javna besedila (navedena v učnem načrtu), nato pa:
- določi sporočevalca in naslovnika, čustveno in družbeno razmerje med njima ter navede tiste jezikovne prvine, iz katerih je to razvidno,
 - pove, ali je besedilo uradno ali neuradno,
 - določi sporočevalčev namen in navede tiste jezikovne prvine, iz katerih je to razvidno,
 - odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih oz. jih podčrta in uredi v miselni vzorec,
 - sam tvori podobno besedilo, pri tem posnema zunanjo oblikovanost uradnih in neuradnih besedil ter piše čitljivo in pravopisno pravilno.

BRANJE STROKOVNIH IN PUBLICISTIČNIH BESEDIL

- 4** Učenec prebere strokovna in publicistična besedila (navedena v učnem načrtu), nato pa:
- prepozna namen in temo besedila,
 - ustno in pisno odgovori na učiteljeva vprašanja o vsebini besedila,
 - v pripravljeno shemo vpiše bistvene podatke iz besedila oz. sam uredi bistvene podatke v miselni vzorec,
 - izpolni obrazec,
 - v seznamu najde zahtevani podatek,
 - prepozna namen in vsebino reklame ter predvidi naslovnikov odziv nanjo,
 - določi število povedi v besedilu,

- najde pripovedne, vzklične in vprašalne ter trdilne in nikalne povedi,
- v vprašalni povedi najde vprašalnico in nanjo smiselno odgovori,
- najde samostalnike in jim določi spol, število in sklon,
- najde pridevnike, jim določi spol, število in sklon ter jih uvrsti v pomenske skupine,
- najde osebne glagolske oblike in jim določi osebo, število, spol in čas,
- najde osebne zaimke in jim določi osebo, spol in število ter nanašalnico v besedilu ali okoliščinah sporočanja,
- najde prislove in jih razvrsti v pomenske skupine,
- podčrta premi govor in pove, zakaj ga je pisec uporabil,
- preprostejše primere premega govora spremeni v odvisnega,
- razloži pomen besede/besedne zveze (tudi take s prenesenim pomenom in jo zamenja s pomensko prvotno) v rabi, s sopomenko ali protipomenko,
- najde krajšave in jih razveže,
- zaznamuje uvod, jedro in zaključek ter pojasni njihovo vlogo v besedilu,
- zaznamuje odstavke in pojasni, zakaj je besedilo členjeno na odstavke,
- v besedilu najde temeljne slovnične in pravopisne napake ter jih popravi,
- napiše krajše besedilo, in sicer ob pisni pripravi (miselnem vzorcu) upošteva tudi zunanjo oblikovanost besedila in pravopisna pravila (zadnja tudi pri pisanju nareka),
 - pravilno napiše težje pogosto rabljene besede (s polglasnikom, z zvočniki na koncu in sredi besede, z W in M na začetku besede, s soglasniškimi sklopi),
 - deli domače besede,
 - napiše nikalnico ne,
- uporabi veliko začetnico (v osebnih lastnih imenih in svojilnih pridevniki iz njih, v eno- in večbesednih slovenskih zemljepisnih imenih, v znanih stvarnih imenih, v izrazih spoštovanja),
- uporabi malo začetnico (v vrstnih pridevniki iz zemljepisnih lastnih imen, v častnih, strokovnih funkcijskih nazivih, imenih praznikov, imenih jezikov),
- napiše glavne in vrstilne števniko do 1000 s števki in črkami,
- napiše prislove s števki,
- uporabi pravilno ločilo na koncu povedi,
- uporabi vejico pri naštevanju in pred obravnavanimi vezniki,
- uporabi ločila v premem govoru (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom in za njim),
- uporabi oklepaj,
- uporabi krajšave (okrajšave, kratice in simbole),
- utemelji zapis glasov v besedi, rabo velike/male začetnice, ločil ter zapis premega govora.

OBVLADANJE POIMENOVANJA IN UPOVEDOVANJA

5 Učenec

- iz preprostih opisov/definicij prepozna bitja/predmete/prostore/pojme/... in jih poimenuje (tudi s sopomenkami),
- danim besedam določi sopomenke, nadpomenke in podpomenke,
- sopomenkam določi stilno vrednost in stilno zaznamovani besedi določi ustrezni govorni položaj,
- razloži pomen besede s preprosto definicijo,
- navede čim več pomenov večpomenke in jih ponazori v povedi/besedni zvezi,
- danim besedam (iste besedne družine ali različnih besednih družin) poišče koren oz. ob danem korenu tvori besedno družino
- tvori (po analogiji) samostalniške izpeljanke iz pridevnika (za nosilca lastnosti), pridevniške izpeljanke iz samostalnika (za izvor), pridevniške izpeljanke iz glagola (za namembnost) ter jih pravilno uporabi v danem besedilu,

- s pravilnim veznikom oz. prislovom izrazi logična razmerja med dejanji (dobnostno, vzročno–posle-
dično, namerno, pogojno razmerje),
- v zaporednih povedih izrazi isto osebo/žival/predmet/kraj/... v osebni glagolski obliki ob izpuščenem
osebku, z osebnim ali kazalnim ali oziralnim zaimkom in s sopomenko.

RAZUMEVANJE VLOGE IN POLOŽAJA SLOVENSKEGA JEZIKA TER ZNAJDENJE V SLOVENSKEM JEZIKOVNEM OKOLJU

6 Učenec

- prepozna prvine nebesednega jezika in pove, kaj se z njimi sporoča,
- navede državni in uradni jezik v Republiki Sloveniji ter uradni jezik na delu slovenske Istre in v
Prekmurju,
- pove, kje živijo slovenske narodne manjšine in kakšna je razlika med zamejci in izseljenci,
- navede imena državnih jezikov v državah, ki mejijo na Slovenijo,
- loči knjižni in neknjižni jezik ter praktično obvlada okoliščine, ki narekujejo rabo prvega ali drugega.

OBVLADANJE TEMELJNIH JEZIKOSLOVNIH POJMOV

7 Učenec

- pri obravnavi besedila uporablja temeljne jezikoslovne izraze (naštete v učnem načrtu),
- besede iz besedila uvrsti med samostalnike, pridevnike, osebne zaimke, glagole, prislove in jim določi
osnovne oblikoslovne kategorije,
- našteje samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika,
- razvrsti besede po abecedi.

2 POUK KNJIŽEVNOSTI

1 Učenec posluša in razume pripovedovanje/branje umetnostnega besedila.

- Po branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih: o čem pripoveduje književno besedilo, kje in
kdaj se je dogajalo, kdo so književne osebe, zakaj se je kaj zgodilo in katere posledice je imelo ravnanje
književnih oseb.

2 Učenec tiho prebere neznano umetnostno besedilo in ga razume.

- Po branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih: o čem pripoveduje književno besedilo, kje in
kdaj se je dogajalo, kdo so književne osebe, zakaj se je kaj zgodilo in katere posledice je imelo ravnani
je književnih oseb.

3 Učenec razume motive za ravnanje književnih oseb, kar pokaže, tako da:

- pojasnjuje vzroke, zakaj so književne osebe kaj storile,
- pove/napiše nadaljevanje zgodbe,
- pove/napiše “predzgodbo”, tj. izmisli si dogajanje, ki se je verjetno zgodilo, preden se je začela “naša
zgodba”,
- napiše “manjkajoči del zgodbe”, ki pojasni motive za ravnanje književne osebe.

4 Učenec loči realni in domišljijjski dogajalni prostor in si ustvari njegovo domišljijjskočutno predstavo, kar pokaže, tako da:

- opiše svojo predstavo dogajalnega prostora; pri tem dopolni avtorjeve “opise” s svojo domišljijo,

<p>– opiše svojo predstavo realističnega dogajalnega prostora; pri tem dopolni avtorjeve “opise” s svojo izkušnjo.</p>
<p>5 Prepozna dogajalni čas nekoč in danes, kar dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – piše zgodbe, ki se dogajajo danes; v njih opisuje svet, kakršnega pozna iz svojega okolja, – piše zgodbe, ki se dogajajo v preteklosti (nekoč); dogajalni čas v njih upovedi tudi tako, da uporablja arhaizme in omenja stvari, ki jih v današnjem svetu več ni.
<p>6 Učenec prepozna in doživi pravljico, kar dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – samostojno pripoveduje/piše pravljico in pri tem upošteva njene značilnosti, – piše/pripoveduje nadaljevanje pravljice, – tvori narobe pravljice. <p>6.1 Učenec doživi in prepozna slovensko ljudsko pravljico, kar dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – samostojno pripoveduje/piše pravljico in pri tem upošteva značilnosti, tipične za slovensko pravljico. <p>6.2 Učenec prepozna in doživi fantastično pripoved/moderno avtorsko pravljico, kar dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – piše domišljajska besedila, pri katerih je dogajanje razpeto med realni in domišljajski svet. <p>Pri tem posebej pazi na razlog, zakaj pride v zgodbi do potovanja v domišljijo.</p>
<p>7 Učenec prepozna in doživi realistično pripoved, kar dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pripoveduje/piše realistično zgodbo, v kateri je dogajanje podobno tistemu, ki ga pozna iz svojega sveta, – piše realistično zgodbo, v kateri glavni junaki – otroci – rešujejo probleme, pri katerih so odrasli odpovedali, – prozno besedilo preoblikuje v dramsko besedilo.
<p>8 Učenec zazna in doživi pesem, kar pokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – s posebej oblikovanim govorom ponazarja razpoloženje besedila, – doživeto recitira pesemsko besedilo, ki se ga je naučil na pamet, – dopolnjuje verze, ki se rimajo, – zapisuje asociacije ob besedi, – tvori preproste primere, – tvori preproste metafore, – slika z besedami, – tematiko izraža z ilustriranjem pesmi, – po branju pesmi našteje nekaj književnih besedil, ki jih pozna na isto temo.
<p>9 Učenec gleda/posluša in doživi dramsko besedilo, kar dokaže, tako da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sodeluje v domišljajski igri vlog, – po gledanju (videoposnetka) gledališke predstave našteje glavne in stranske osebe ter odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo in zakaj se je zgodilo; napiše dramski prizor, ki ga je videl, – po gledanju otroškega filma, posnetega po literarni predlogi, našteje razlike med enim in drugim medijem, – po poslušanju radijske igre našteje književne osebe in pove, kakšne so bile osebe in kakšen je bil dogajalni prostor, – pove, kaj se je zgodilo in zakaj se je zgodilo, zapiše predlogo za snemanje radijske igre.

5.3 STANDARDI ZNANJA OB ZAKLJUČKU

3. TRILETJA (NIŽJI/MINIMALNI, SREDNJI/TEMELJNI, VIŠJI)

1 JEZIKOVNI POUK

1 Učenec posluša (in gleda) svoji starosti ustrezen posneti pogovor, nato pa:

- določi temo in sogovorca,
- odgovori na učiteljeva vprašanja o bistvenih podatkih,
- pove, ali sta se sogovorca informirala ali pogajala,
- pove, ali se je pogovor končal s sporazumom ali ne in v čigavo korist/škodo je bil sklenjen sporazum, in utemelji svoje mnenje,
- povzame izhodiščni in končni stališči obeh pogajalcev,
- označi družbeno razmerje med sogovorci in njihovo čustveno stanje,
- označi pogovor kot uraden/neuraden,
- pove, kateri govorec je vodil/usmerjal pogovor,
- presodi vljudnost sogovorcev, ustreznost njune besedne in nebesedne govorice in svoje mnenje utemelji,
- presodi odziv enega od sogovorcev,
- presodi obseg, vsebino in jasnost replik sogovorcev in utemelji svoje mnenje,
- s sošolci izvede podoben pogovor (tudi telefonski); se pogaja v dvojicah ali manjših skupinah,
- intervjuva sogorce in o tem ustno/pisno poroča.

2 Učenec posluša (in gleda) svoji starosti ustrezna prosto govorjena/glasno brana/posneta/ekranizirana poljudnoznanstvena besedila (navedena v učnem načrtu) in radijska/TV-poročila ter reklame, nato pa:

- določi naslovnika besedila, prepozna sporočevalčev namen in temo besedila,
- si ob učiteljevih vprašanjih izpiše bistvene podatke iz besedila in jih uredi v miselni vzorec,
- presodi (ne)resničnost navedenih podatkov v besedilu in svoje mnenje utemelji,
- predvidi naslovnikov odziv na reklamo in navede bistvene značilnosti reklam,
- govorno nastopi (z vnaprej pripravljeno temo), in sicer ob pisni pripravi (ubesedenem miselnem vzorcu) govori razločno, naravno in čim bolj zbrano,
- med govornim nastopom opazuje nebesedno odzivanje poslušalcev in zna pritegniti njihovo pozornost,
- na koncu govornega nastopa povzame bistvene podatke in napove nadaljnje dogodke/rešitve ipd.,
- po govornem nastopu odgovori na vprašanja sošolcev in učitelja.

3 Učenec prebere svoji starosti ustrezna krajša neuradna, uradna in javna besedila (navedena v učnem načrtu), nato pa:

- določi sporočevalca in naslovnika ter čustveno in družbeno razmerje med njima in navede tiste jezikovne prvine, iz katerih je to razvidno,
- določi sporočevalčev namen in navede tiste jezikovne prvine, iz katerih je to razvidno; če je bil sporočevalec nevljuden, take izraze zamenja z vljudnejšimi,
- označi besedilo kot uradno ali neuradno in navede tiste jezikovne prvine, iz katerih je to razvidno,

- **najde bistvene podatke** in jih uredi v miselni vzorec,
- predvidi odziv naslovnika in svoje mnenje utemelji,
- *presodi učinkovitost in ustreznost besedila ter utemelji svoje popravke,*
- **sam tvori podobno neuradno in uradno besedilo, pri tem upošteva temeljne prvine zunanje oblikovanosti uradnih in neuradnih besedil ter piše pravopisno pravilno in čitljivo.**

4 Učenec prebere strokovna in publicistična besedila (navedena v učnem načrtu), nato pa:

- **prepozna namen in temo besedila** ter predvidi naslovnikov odziv nanj,
- **izpiše bistvene podatke iz besedila in jih uredi v miselni vzorec,**
- upove tudi nebesedne dele besedila (npr. preglednice, grafikone ipd.); nekatere podatke iz besedila si uredi tudi nebesedno – izdela preglednice, grafikone ipd.,
- **v seznamu poišče zahtevani podatek (tudi v njegovem nebesednem delu),**
- **izpolni obrazce,**
- **presodi (ne)resničnost navedenih podatkov** in svoje mnenje utemelji,
- podčrta/določi jezikovne prvine, značilne za reklamo, ter navede bistvene značilnosti reklam,
- **določi, ali je besedilo knjižno ali narečno, umetnostno ali neumetnostno, praktičnosporazumevalno, strokovno ali publicistično, prikazovalno ali propagandno, subjektivno ali objektivno, opis ali pripoved, in svoje mnenje utemelji,**
- *publicistično besedilo pretvori v strokovno ali obrnjeno,*
- *prikazovalno besedilo pretvori v propagandno,*
- v utemeljevalnem besedilu najde sklep/trditev in pojasnilo/utemeljitev,
- v definiciji najde temeljne zgradbene prvine,
- **najde besede/besedne zveze s prenesenim pomenom ter jih zamenja s pomensko prvotnimi besedami/besednimi zvezami,**
- **najde slogovno zaznamovane besede/besedne zveze in jih zamenja z nezaznamovanimi sopomenkami,**
- **najde besede, s katerimi je poimenovana ponovljena prvina, ter pove, v kakšnem razmerju je do nanašalnice,**
- **najde strokovne besede in jih razloži z uporabo slovarja,**
- najde tvorjenke in jim približno določi skladenjsko podstavo,
- **najde samostalnike in jim določi spol, število, sklon in sklanjatev,**
- **najde glagole v osebni obliki in jim določi osebo, spol, število, čas, naklon, vid in vezljivost,**
- **glagolom iz besedila zamenja vid** in pojasni vlogo dovršnika/nedovršnika,
- **glagole iz besedila postavi iz osebne v nedoločniško obliko,**
- **nedoločnike uporabi v povedi (ob naklonskih in faznih glagolih),**
- **loči nedoločnik od namenilnika,**
- najde kazalne zaimke in jim določi nanašalnico v sobesedilu/okolščinah,
- **najde glavne in vrstilne števnik in jim določi vlogo/pomen,**
- **najde medmete in pojasni njihovo vlogo v besedilu,**
- najde členke in pojasni njihovo vlogo v besedilu,
- **najde predloge in pojasni njihovo vlogo v besedilu** ter jim določi vezavo,
- **najde eno- in dvostavčne povedi ter jim določi stavčno in stavčnočlensko zgradbo,**

- *prikaže sestavo večstavčnih povedi s simboli (S),*
- **najde okrajšane besede in jih razveže,**
- **v besedilu najde temeljne slovnične in pravopisne napake ter jih popravi,**
- napiše strokovno besedilo, in sicer ob pisni pripravi (miselnem vzorcu) upošteva tudi zunanjo obliko vanost besedila in pravopisna pravila (zadnja tudi pri pisanju nareka):
 - **pravilno napiše nezvočnike sredi besede, začetni W/M v sestavljenih glagolih in neobstojni polglasnik,**
 - **uporabi veliko začetnico v imenih prebivalcev krajev (tudi dvobesednih), pokrajin, držav, celin, planetov,**
 - **uporabi malo začetnico v imenih pripadnikov ras, prebivalcev vrste naselja, zgodovinskih dogodkov in v občnih imenih, nastalih iz lastnih,**
 - piše skupaj in narazen v imenih barv, pri zaimkih in prislovih,
 - **uporabi vejico pred/za pastavki, pri naštevanju v stolpcih, med glavnim in odvisnim stavkom,** tudi pri vmesnem odvisniku, **v priredju,** v povedih s priredno povezanimi odvisniki in *v povedi s pristavkom in polstavkom,*
 - **uporabi dvopičje,**
 - **uporabi tri pike,**
 - uporabi predložni pomišljaj,
 - *uporabi vezaj v zloženkah s prvo črkovno ali številčno sestavino (npr. C-vitamin),*
- **zapiše premi govor** (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom in za njim),
- **upošteva stičnost obravnavanih ločil,**
- navede vire na koncu zapisanega besedila.

5 Učenec

- **iz definicije prepozna definirani pojem in ga poimenuje** (tudi s sopomenko),
- sam definira preproste pojme,
- **besedam išče protipomenke, nadpomenke, podpomenke in sopomenke** (stilno zaznamovanim sopomenkam določi ustrezni govorni položaj),
- ob danem korenu navede besede iste besedne družine; **besedam poišče člane iste besedne družine in jim določi koren,**
- **blizuzvočne pare pravilno uporabi v povedih** in pojasni njihov pomen,
- **različne pomene iste besede ponazori v rabi,**
- **dani stalni besedni zvezi določi prvotni in preneseni pomen** ter ju ponazori v rabi,
- **pojasni pomen danih pregovorov** in pove, v katerih govornih položajih bi jih uporabil,
- **ob danem podstavnem glagolu navede čim več glagolskih sestavljenk in jih uporabi v povedih,**
- tvori (po analogiji) samostalniške izpeljanke iz pridevnika (za abstraktno lastnost),
- tvori (po analogiji) glagolnike iz glagola oz. glagolnikom poišče ustrezni podstavni glagol,
- tvori (po analogiji) samostalniške izpeljanke iz glagola (za abstraktno dejanje) oz. samostalniškim izglagolskim izpeljankam za abstraktno dejanje poiščejo podstavni glagol,
- tvori (po analogiji) zloženko iz samostalniške besedne zveze oz. samostalniške zloženke (po analogiji) zamenja z ustrezno besedno zvezo,
- *tvori (po analogiji) zloženko iz pridevniške besedne zveze oz. pridevniške zloženke (po analogiji) zamenja z ustrezno besedno zvezo,*
- **s pravilnim veznikom** oz. predložno zvezo **izrazi logična razmerja med dejanji (dobnostno, vzročno-posledično, namerno, pogojno, sklepalno in dopustno razmerje),**
- pomensko podstavo upove s tvorno, trpno ali stanjsko povedjo,

- **premi govor pretvori v odvisnega,**
- **v zaporednih povedih izrazi isto osebo/žival/predmet/kraj/... v osebni glagolski obliki ob izpuščenem osebku, z osebnim ali kazalnim ali oziralnim zaimkom, s sopomenko, z nadpomenko in s parafrazo.**

6 Učenec

- **loči knjižni in neknjižni jezik ter praktično obvlada okoliščine, ki narekujejo rabo prvega ali drugega,**
- **navede razlike v izreki in besedju knjižnega jezika in svojega/drugega narečja,**
- **navede nekaj slengovskih izrazov in jih zamenja s knjižnimi; navede okoliščine za rabo slenga in pove, kateri tuji jeziki vplivajo na slovenski sleng,**
- **dane prevzete besede zamenja z ustreznimi domačimi in razloži njihov pomen (tudi s pomočjo slovarja tujk),**
- **v jezikovnih priročnikih (Slovenski pravopis) poišče pravila za zapisovanje prevzetih besed, zlasti občnih imen,**
- **navede glavne jezikovne družine v Evropi; pove, v katero skupino spadajo slovenski jezik in drugi jeziki, ki jih pozna,**
- **prepozna podobnosti in razlike med evropskimi jeziki na zgledu nekaj besed,**
- **pove, kateri jezik je v Republiki Sloveniji državni, in pojasni, kaj to pomeni; navede državne jezike v drugih (evropskih) državah,**
- **pove, kje v Republiki Sloveniji sta zakonsko predpisana dva uradna jezika, in pojasni, kaj to pomeni,**
- **navede države (in pokrajine), kjer živijo Slovenci kot zamejci in izseljenci,**
- **poišče podatke o slovenskih šolah, kulturnih ustanovah ipd. v zamejstvu in izseljenstvu,**
- **navede nekaj bistvenih podatkov o začetkih slovenskega jezika in o začetkih slovenskega knjižnega jezika,**
- **pojasni vlogo nekaterih znanih Slovencev (navedenih v učnem načrtu) pri ohranjanju samobitnosti slovenskega jezika.**

7 Učenec

- **pri obravnavi besedil uporablja temeljne jezikoslovne izraze,**
- **besede v besedilu uvrsti med svojilne, kazalne, vprašanje in oziralne zaimke, predloge, veznike, medmete in členke ter jim določi osnovne oblikoslovne kategorije,**
- **v enostavnih povedih določi glavne stavčne člene, levi in desni prilastek, v dvostavnih pa glavne in odvisne stavke, vrste odvisnikov in priredja ter S-zgradbo povedi,**
- **našteje samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika, zvoneče in nezvoneče glasove slovenskega knjižnega jezika, zvočnike in nezvočnike slovenskega knjižnega jezika ter glavne stavčne člene.**

2 POUK KNJIŽEVNOSTI

1.1 Učenec samostojno in z razumevanjem tiho ali glasno bere umetnostna besedila.

- **Po branju odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih: o čem pripoveduje književno besedilo, kje in kdaj se je dogajalo, kdo so književne osebe, zakaj se je kaj zgodilo in katere posledice je imelo ravnanje književnih oseb.**

1.2 Učenec razume motive za ravnanja književnih oseb, kar pokaže, tako da:

- **po branju imenuje glavne in stranske književne osebe v znanem in neznanem besedilu,**
- **opiše tipe književnih oseb v neznanem besedilu,**

- primerja različne tipe književnih oseb,
- **ustno oz. pisno opiše posebnosti videza**, govora in značaja **književne osebe**,
- ustno oz. pisno pojasni motive za ravnanje književne osebe,
- opiše svoje videnje in vrednotenje književne osebe,
- **govori oz. piše (tudi v poustvarjalnem in ustvarjalnem spisu) o identifikaciji s književno osebo v znanem in neznanem besedilu**,
- ustvari nove književne osebe in govorno oz. pisno utemelji motive za ravnanje teh književnih oseb,
- *tvori književno osebo po analogiji z literarnim besedilom.*

1.3 Učenec si ustvari domišljjskočutno predstavo književnega prostora in dogajalnega časa, kar pokaže, tako da:

- **opiše svojo predstavo književnega prostora in časa** ter pri tem dopolni avtorjeve “opise” z znanjem iz zgodovine, zemljepisa, mitologije, likovnega pouka ipd. ter s svojo domišljijo,
- ustno oz. pisno po analogiji ali samostojno ustvari nov književni prostor,
- *prepozna in poimenuje jezikovna znamenja za ugotavljanje književnega prostora in časa.*

1.4 Učenec sledi dogajanju in ga povezuje s temo besedila, kar pokaže, tako da:

- **razčleni dogajanje na dogajalne enote**, določi glavno in stransko dogajanje,
- **govorno oz. pisno obnovi zgodbo prebranega književnega besedila**,
- razvrsti dogodke po kronološkem zaporedju,
- govorno oz. pisno tvori lastno pripoved kot logično zaporedje dogodkov,
- *poimenuje in razčleni analitično in sintetično zgradbo dogajanja*,
- *tvori poustvarjalno ali ustvarjalno besedilo z analitično oz. sintetično zgradbo.*

1.5 Učenec v prebranem umetnostnem besedilu prepozna pripovedovalca, kar pokaže, tako da:

- v prebranem ali poslušanem besedilu določi in opiše pripovedovalca,
- napiše samostojno domišljjsko besedilo ali parafrazo prebranega književnega dela, tako da privzame vlogo vsevednega ali demokratičnega pripovedovalca,
- *prepozna in poimenuje lirskega izpovedovalca*,
- *napiše lastno besedilo, tako da privzame vlogo lirskega izpovedovalca.*

1.6 Učenec doživi in prepozna komično perspektivo, kar pokaže, tako da:

- opiše prvine komičnega v prebranem besedilu in v gledališki ali filmski predstavi,
 - vzpostavi komično perspektivo v lastnem ustvarjalnem ali poustvarjalnem besedilu.
- Učenec doživi in prepozna tragično perspektivo, kar pokaže, tako da:*
- *opiše značilnosti tragičnega v prebranem besedilu in v gledališki ali filmski predstavi*,
 - *vzpostavi tragično perspektivo v lastnem ustvarjalnem ali poustvarjalnem besedilu.*

1.7 Učenec prepozna književne zvrsti, kar pokaže, tako da:

- **jih poimenuje (poezija, proza, dramatika).**

1.8 Učenec zazna in doživi pesem, kar pokaže, tako da:

- ustno opiše povezavo ritma pesmi s sporočilnostjo,
- *razloži zvezo med ritmom in besedilno stvarnostjo*,
- s posebej oblikovanim govorom ponazarja razpoloženje besedila,
- **doživeto recitira pesemsko besedilo, ki se ga je naučil na pamet**,
- po branju ali poslušanju interpretativnega branja razloži vlogo zvočnega slikanja (onomatopoiija),
- prepozna in imenuje svobodni verz,
- *razloži uporabo svobodnega verza*,

- v besedilu najde rimo in asonanco,
- tvori krajša besedila z izrazitim ritmom in uporablja rimo in aliteracijo,
- dopolnjuje verze, ki se rimajo,
- izpiše, poimenuje in opiše moško in žensko rimo ter zaporedno, oklepajočo in prestopno rimo,
- govorno oz. pisno razloži nenavadne besede in besedne zveze, glede na sporočilnost besedila,
- najde čustveno in slogovno zaznamovane besede,
- zapisuje asociacije ob besedi,
- izpiše, poimenuje in opiše metaforo, komparacijo, poosebitev in stalni okrasni pridevek,
- v povezavi z besedilno sliko tvori preproste primere metafor, komparacij, poosebitev in stalnih okrasnih pridevkov,
- razloži nastanek metafore, tako da izrazi “tretje v primeri”,
- izpiše, poimenuje in opiše nagovor, stopnjevanje in refren ter jih tvori v lastnih besedilih,
- v lastnih besedilih uporablja stopnjevanje, refren in nenavadne besede, zaznamovan besedni red in slog,
- razloži simbol,
- tvori metaforo in simbol,
- govorno razčleni zunanjo zgradbo pesmi (verz, kitica),
- govorno oz. pisno izrazi videnje pesemske slike,
- napiše pesemsko sliko ali kratko pesem,
- v besedilu prepozna in obnovi glavne in stranske motive,
- našteje razlike med lirsko in epsko poezijo,
- poimenuje in opiše pesniške vrste: ep, balada, romanca, sonet, gazela, glosa,
- govorno oz. pisno razloži temo pesniškega besedila,
- po branju pesmi našteje nekaj književnih besedil na isto temo,
- poskusi napisati pesniški besedili z ljubezensko in socialno ter razpoložensko in miselno temo.

1.9 Učenec zazna in doživi vrstnost različnih pripovednih besedil, kar dokaže, tako da:

- poimenuje in opiše pripovedne vrste: basen, pripovedko, anekdoto, humoresko, povest, roman, črtico, *novelo*,
- napiše prozna besedila naslednjih pripovednih vrst: basen, pripovedka, anekdota, fragment realistične, mladinske, kriminalne povesti, *fragment znanstvenofantastičnega in zgodovinskega romana*,
- napiše fabulativno pismo in fiktivni dnevnik,
- napiše doživljajski in spominski spis, s katerim se približuje formi črtice,
- našteje in razloži razlike med ljudskim in umetnim slovstvom,
- zapiše pripoved ustnega izročila,
- poimenuje in opiše vrsto slogovnega postopka v književnem delu: opisovanje (opis) in subjektivno opisovanje (oris), označitev književne osebe, poročanje o dogajanju, dvogovor,
- govorno oz. pisno uporabi vrste slogovnih postopkov (opisovanje, orisovanje, označitev, poročanje, dvogovor),
- napiše lastno pripoved, tako da posnema jezik in slog književnega besedila,
- napiše lastno pripoved, tako da spremeni socialno ali funkcijsko zvrstnost književnega besedila ter ga slogovno preoblikuje,
- govorno oz. pisno razloži temo besedila,
- govorno oz. pisno razčleni zunanjo zgradbo (odstavek, poglavje, okvirna pripoved).

2 Učenec gleda/posluša in doživi dramsko besedilo, kar pokaže, tako da:

- po ogledu (videoposnetka) gledališke predstave našteje prvine gledališkega dogodka (oder, luč, zvočna oprema, scena, rekviziti, kostumi, premiki in kretnje igralcev) in pojasni njihovo vlogo v njem,

- poimenuje in opiše zgradbene prvine dramskega besedila,
- po poslušanju radijske igre imenuje prvine zvočne opreme zvočnega posnetka in pojasni njihovo vlogo,
- pisno primerja dramsko besedilo in uprizoritev,
- po ogledu filma, posnetega po literarni predlogi, našteje razlike med enim in drugim medijem,
- primerja literarnoestetsko, gledališko in filmsko izraznost,
- sodeluje v domišljijski igri vlog,
- odigra vlogo v krajšem dramskem prizoru ali fragmentu,
- napiše kratek dramski prizor,
- napiše komičen dramski fragment ali prizor.

3 Učenec pregledno pozna književnike in njihova dela:

Fran Levstik, Josip Jurčič, Simon Gregorčič, Prežihov Voranc, Miško Kranjec, **Tone Pavček**, Anton Tomaž Linhart, **Valentin Vodnik, France Prešeren**, Simon Jenko, Janko Kersnik, Ivan Tavčar, Anton Aškerc, **Janez Menart**, Dane Zajc, **Niko Grafenauer, Primož Trubar, Ivan Cankar**, Josip Murn, Dragotin Kette, **Oton Župančič**, Srečko Kosovel, Ciril Kosmač, *Lojze Kovačič, Kajetan Kovič, Gregor Strniša, Svetlana Makarovič, Boris A. Novak*; Homer, Lev Nikolajevič Tolstoj, William Shakespeare.

Učenec pozna besedila literarnega kanona:

Ljudska: **Pegam in Lambergar, T. Pavček: Pesem, F. Levstik: Martin Krpan, F. Prešeren: Povodni mož, N. Grafenauer: Življenje, I. Tavčar: Visoška kronika (odlomek), O. Župančič: Žebljarska, B. A. Novak: Narcis in Eho, I. Cankar: Bobi (odlomek).**